

Koerdische organisaties in Nederland

Een onderzoek naar de verschillen tussen Turks-Koerdische, Irakees-Koerdische en pan-Koerdische organisaties in Nederland.

Masterscriptie Politieke Geografie

Tessa Ruijs

Universiteit van Amsterdam

Koerdische organisaties in Nederland

Een onderzoek naar de verschillen tussen Turks-Koerdische, Iraakes-Koerdische en pan-Koerdische organisaties in Nederland.

Type: Masterscriptie
Sectie: Sociale Geografie
Faculteit: Maatschappij- en Gedragwetenschappen
Universiteit: Universiteit van Amsterdam

Ingeleverd op: 1 juli 2011

Geschreven door: Tessa Ruijs
6207197

Begeleider: Dr. Jan Mansvelt Beck

Logo voorpagina: logo van Midia Jongeren

Bron: www.gencan.nl

Voorwoord

Met deze masterscriptie over Koerdische organisaties in Nederland wordt een periode van zes jaar Sociale Geografie, waarvan vier jaar in Utrecht, afgesloten.

Allereerst wil ik mijn begeleider, Jan Mansvelt Beck bedanken. Dankzij zijn kritische, maar terechte feedback op mijn tekst, zijn verhalen over eigen ervaringen met Koerden in Nederland en zijn begeleiding bij het structureren van mijn scriptie, is het resultaat zoals het nu voor u ligt.

Een woord van dank gaat ook uit naar mijn ouders, die het stuk gelezen hebben op logica en taal, en de steun die ik van hun ontvangen heb. Ook Rik van den Boogaart wil ik danken voor de ondersteuning en verbeterpunten, maar ook voor de afleiding die ik af en toe nodig had na een lange dag typen.

De geïnterviewde bestuursleden van de Koerdische organisaties mogen vanzelfsprekend niet ontbreken in dit dankwoord. Bedankt voor de openheid en gastvrijheid. Zelden ben ik door mensen zo gastvrij ontvangen. Ik heb vele uitnodigingen voor etentjes, concerten en conferenties in Koerdistan moeten afslaan. Ik heb veel van hen geleerd en heb genoten van hun verhalen. Ik zal de Koerden altijd met veel interesse blijven volgen.

Utrecht, 28 juni 2011

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1 Aanleiding	3
1.2 Doelstelling	4
1.3 Relevantie	5
1.4 Leeswijzer	7
2. Theoretische achtergrond	9
2.1 Diaspora	9
2.1.1 Samenstelling diaspora	10
2.1.2 Transnationalisme	11
2.1.3 Organisaties en activiteiten in de diaspora	12
2.2 Koerdistan en Koerden	16
2.2.1 Koerden in de wereld	16
2.2.2 Doel van de Koerden	18
2.2.3 Etnische mobilisatie	20
2.2.4 Partijen en organisaties in Koerdistan	27
2.3 Situaties in Turkije en Irak	30
2.3.1 Turkije: ‘Bergturken’	30
2.3.2 Irak: De weg naar autonomie	34
2.4 Koerdische diaspora	37
2.4.1 Koerden in de diaspora	37
2.4.2 De immigratie van Koerden in Nederland	39
2.4.3 Koerdische organisaties in Nederland	44
2.4.4 Identiteit in Koerdische diaspora	48
2.4.5 Houding Nederlandse overheid ten opzichte van diaspora	50
3. Opzet van het empirisch onderzoek	53
3.1 Deelvragen	53
3.2 Conceptueel model en operationalisatie	54
3.3 Procedure en onderzoekseenheden	57
3.4 Onderzoeksmethoden	58
4. Koerdische organisaties in Nederland	61
4.1 Inleiding	61
4.2 Land van herkomst	61
4.3 Organisatiestructuur	64
4.3.1 Leden	64
4.3.2 Bestuur	66
4.3.3 Praktische zaken	67

4.4 Conclusie	69
5. Doelen van Koerdische organisaties in Nederland	70
5.1 Inleiding	70
5.2 Immigrant politics	71
5.2.1 Leven in het heden	72
5.2.2 Heridentificatie	73
5.3 Homeland politics	74
5.3.1 Grijs gebied: erkenning en bekendheid	75
5.3.2 Economische en sociaal-culturele doelen in het moederland	76
5.4 Conclusie	77
6. Activiteiten en middelen van Koerdische organisaties in Nederland	80
6.1 Inleiding	80
6.2 Activiteiten van Koerdische organisaties in Nederland	80
6.2.1 Sociale activiteiten	81
6.2.2 Culturele activiteiten	83
6.3 Middelen van Koerdische organisaties in Nederland	84
6.3.1 Directe middelen	84
6.3.2 Indirecte middelen	86
6.4 Conclusie	89
7. Contacten van Koerdische organisaties in Nederland	91
7.1 Inleiding	91
7.2 Buitenlandse en binnenlandse contacten	92
7.2.1 Buitenlandse contacten	92
7.2.2 Binnenlandse contacten	95
7.3 Communistische organisatiestructuur	96
7.3.1 Onafhankelijkheid	97
7.3.2 De klassieke Koerdische politieke partijen	97
7.3.3 Beschuldigende vinger	99
7.3.4 Contacten met politieke partijen	100
7.4 Betrekkingen tussen de overheden	101
7.5 Conclusie	103
8. Conclusie	105
9. Woord tot besluit	111
10. Literatuurlijst	112
Bijlage I: Brief aan Koerdische organisaties Nederland	122
Bijlage II: Koerdische organisaties in Nederland	123
Bijlage III: Contactgegevens geïnterviewde organisaties	125

Lijst van figuren

Figuur 2.1: Transnationale politieke banden en activiteiten	11
Figuur 2.2. Etnische mobilisatie van minderheid	21
Figuur 2.3: Minderhedengedrag in vier situaties	25
Figuur 3.1: Conceptueel model	55
Figuur 7.1: Het Kon Kurd netwerk	93

Lijst van tabellen

Tabel 2.1: De functies van Koerdische organisaties in Nederland, 1992	45
Tabel 4.1: Geïnterviewde Koerdische organisaties in Nederland	61
Tabel 4.2: Aantal leden Koerdische organisaties in Nederland	66
Tabel 6.1: Onderwerpen van voorlichtingen van Koerdische organisaties	82

Lijst van afbeeldingen

Afbeelding 2.1: PKK vlag	28
Afbeelding 2.2: Logo's van KDP en PUK	29

Lijst van kaarten

Kaart 2.1: Koerdisch gebied	17
Kaart 2.2: KDP en PUK verdeling in Irak, 2003	29
Kaart 2.3: Minderheden in Turkije, 1961	31
Kaart 2.4: Reliëfkaart Turkije	32
Kaart 2.5: No fly zone Irak	35
Kaart 2.6: De 18 provincies/gouvernementen van Irak	36

Lijst van afkortingen

BDP	Peace and Democracy Party
DEHAP	Democratic People's Party
DTP	Democratic Society Party
ERNK	Kurdish National Liberation Front
Fed Kom	Federatie Koerdische organisaties Nederland
HAK-PAR	Rights and Liberties Party
KADEK	Congress for Freedom and Democracy Kurdistan
KAN	Koerdisch Academisch Netwerk
KDP	Kurdisch Democratic Party
KNCCA	Koerdisch Nederlands Cultureel Centrum Amsterdam
Kom Kar	Koerdische Arbeiders Unie
Kongra-Gel	People's Congress Kurdistan
Kon Kurd	Federatie van Koerdische organisaties in Europa
KRG	Kurdish Regional Government
KSVN	Koerdische Studenten Vereniging Nederland
KVVA	Koerdische Vrouwen Vereniging Amsterdam
PKK	Partia Karkaren Kürdistan
PSK	Socialist Party of Kurdistan
PUK	Patriotic Union of Kurdistan
SKPN	Stichting Koerdische Participatie Nijmegen

1. Inleiding

Een groot deel van de Nederlandse bevolking kwam voor het eerst in aanraking met de Koerdische kwestie door de onrust die in de Koerdische diaspora in Europa en Nederland ontstond na de arrestatie van PKK-leider Abdullah Öcalan. Het volgende bericht uit de Volkskrant geeft weer welke gevolgen deze arrestatie heeft gehad.

“Arrestatie Öcalan leidt tot acties in heel Europa

De arrestatie van de Koerdische guerrillastrijder Öcalan heeft in Europa tot een golf van gewelddadige acties geleid. In Den Haag en Wenen namen woedende Koerden mensen in gijzeling, in Brussel en Londen dreigden zij met massale zelfmoord....” (De Volkskrant, 1999)

Ook voor mij, toentertijd nog geen twaalf jaar oud, was dit de eerste kennismaking met de Koerden. Nu, twaalf jaar later, is dit mijn tweede kennismaking met Koerden. Deze keer door persoonlijke ontmoetingen met bestuursleden van Koerdische organisaties in Nederland.

1.1 Aanleiding

Er is in de wetenschappelijke wereld een tendens zichtbaar van een groeiende interesse in de politieke betrokkenheid van migranten. Het grootste gedeelte van het werk focust zich op de politieke integratie van migranten: politiek bewustzijn, participatie en stemgedrag. Op hetzelfde moment wordt ook duidelijk dat subgroepen migranten (onder andere de tweedegeneratie) politieke banden blijven behouden met het moederland. Dit wordt transnationale migrantenpolitiek genoemd (Nell, 2008). Maar hoe zit het met de Koerden in Nederland?

Na de arrestatie van Öcalan is een tijd weinig berichtgeving geweest over de Koerden. In binnen- en buitenlandse pers werd slechts sporadisch gesproken over de wreedheden van Saddam Hussein tegen de Koerden. Ook de houding van de Nederlandse overheid met betrekking tot de Koerdische kwestie in Irak, deed de situatie geen goed. De

Nederlandse overheid bagatelliseerde de wreedheden en schilderde ze af als ‘nare dingen’ die als incident beschouwd moesten worden en zeker geen regelmaat waren (NRC, 1991).

Met de kandidatuur van Turkije voor de Europese Unie in 1999 is de Koerdische kwestie weer op de agenda komen staan. Als Turkije wil toetreden tot de Europese Unie, moet de mensenrechtensituatie in het land veranderen, en in het bijzonder met betrekking tot de Koerden. *“Het [Europese] Parlement pleit voor het bevorderen van de Koerdische cultuur binnen de Turkse staat, zodat mensen uit beide bevolkingsroepen elkaar gaan accepteren”*(EuropaNu, 2011).

In dit onderzoek wordt de groeiende interesse in de politieke betrokkenheid van migranten met de Koerden in Nederland gecombineerd. Met een politiek oog wordt gekeken naar Koerdische organisaties in Nederland. De Koerden zijn een interessante onderzoekspopulatie, omdat ze in Nederland niet als Koerd erkend worden; ze worden geregistreerd naar herkomstland en zijn dus Turk of Irakees (Dankoor, 2003).

Grote onrust als na de arrestatie van Öcalan komt vrijwel niet meer voor in Nederland; maar betekent dit ook dat de Koerden in Nederland ingedut zijn? Of strijden ze nog steeds voor erkenning, gelijke rechten en zo ja, hoe doen ze dat? In dit onderzoek wordt geprobeerd hier antwoord op te krijgen.

1.2 Doelstelling

Het onderzoek zal zich richten op Koerdische organisaties in Nederland. Er zijn verschillende vormen te onderscheiden in Koerdische verenigingen; voor Koerden uit Turkije, Irak, Iran of Syrië, organisaties voor vrouwen, jongeren of ouderen, volksdansverenigingen en pan-Koerdische organisaties.

De hoofdvraag die de leidraad vormt in het onderzoek is:
“In hoeverre verschillen pan-Koerdische, Turks-Koerdische en Irakees-Koerdische organisaties in Nederland?”

Doel van het onderzoek is om te achterhalen of een verschil bestaat tussen pan-Koerdische organisaties en organisaties met leden uit één specifiek herkomstland (Turkije en Irak). Er is gekozen voor Turks-Koerdische en Irakees-Koerdische organisaties, omdat de Koerdische diaspora in Nederland voornamelijk gevormd wordt door Koerden uit deze landen. Ook is het interessant om te analyseren of het verschil in organisaties te verklaren

is door de verschillen tussen de Koerden uit Turkije en Irak vanwege de situatie in het thuisland en het migratiemotief.

Het accent van het onderzoek ligt op de politieke activiteiten van de organisaties. Verwacht wordt namelijk dat de culturele en sociale activiteiten van de drie soorten Koerdische organisaties niet substantieel van elkaar zullen verschillen. Ten eerste omdat de Koerden, ondanks het verschil in herkomstland, wel gemeenschappelijke culturele kenmerken zullen hebben. Daarnaast worden alle Koerden in Nederland als immigrant gezien. Problemen rond taal, huisvesting en werkgelegenheid zullen voor Koerden uit Turkije en Irak maar ook voor andere migrantengroepen gelden (Østergaard-Nielsen, 2001).

De politieke activiteiten van Koerdische organisaties kunnen zich in twee richtingen oriënteren. Aan de ene kant zijn er activiteiten in Koerdistan (Turkije en Irak) en contacten met de overheden en organisaties in dit gebied. Dit deel van het onderzoek richt zich dus op de transnationale contacten en activiteiten van de Koerdische organisaties in Nederland. Een ander deel van het onderzoek concentreert zich op de contacten tussen Koerdische organisaties en Nederlandse overheden en organisaties. Dit is van belang voor de verbetering van de situatie van Koerden in Nederland.

Er moet een kanttekening geplaatst worden bij het gebruik van de termen Turks-Koerdisch en Irakees-Koerdisch. Deze termen kunnen gevoelig liggen bij een deel van de Koerdische gemeenschap. Koerden kennen een lange geschiedenis van onderdrukking door Turkije en Irak en een groot deel van hen wil daarom niet geassocieerd worden met deze landen (Wahlbeck, 1999). Vaak wordt de voorkeur gegeven aan de benamingen West-Koerdistan (Syrië), Oost-Koerdistan (Iran), Noord-Koerdistan (Turkije) en Zuid-Koerdistan (Irak). Omdat deze aanduidingen te lang zijn om regelmatig te gebruiken, wordt voor de duidelijkheid toch de voorkeur gegeven aan Turks en Irakees-Koerdisch.

1.3 Relevantie

Wetenschappelijke relevantie

Over Koerden in Turkije, Irak, Syrië en Iran zijn veel verschillende boeken en artikelen geschreven. De Koerdische diaspora is minder belicht, hoewel Östen Wahlbeck (1999) een goede schets probeert te geven over het leven van de Koerdische diaspora in het

Verenigd Koninkrijk en Finland. Ook Griffiths (2002) beschrijft de Koerdische diaspora in het Verenigd Koninkrijk en maakt een vergelijking met de Somalische diaspora.

Wetenschappelijke literatuur over de Koerdische diaspora en hun organisaties specifiek in Nederland is summier. Eva Kristine Østergaard-Nielsen (2001, 2003) heeft geschreven over Turken en Koerden en hun organisaties in Nederland en Duitsland. Zij beschrijft Turkse en Koerdische organisaties samen waardoor deze organisaties in één adem genoemd worden. Hierdoor is de informatie niet specifiek toegespitst op Koerdische organisaties.

Joost van Loon (1992) heeft met behulp van het Regionaal Centrum Buitenlanders Zuid-Holland een onderzoek naar Koerden in Den Haag gedaan. Dit is één van de weinige bronnen die de aantallen en situaties van Koerden in Nederland uitgebreid beschrijft. Helaas is dit rapport verouderd waardoor de gegevens niet meer representatief zijn voor de huidige situatie. Dit onderzoek betreft alleen Turkse Koerden in Den Haag. Koerden uit andere herkomstlanden worden buiten beschouwing gelaten. Over het algemeen kan gesteld worden dat wanneer over Koerden in Nederland geschreven wordt, het voornamelijk Turkse Koerden betreft. De oorzaak hiervoor kan liggen in het feit dat de Turken de grootste immigrantengroep in Nederland zijn en dus makkelijker te onderzoeken dan Irakezen.

Martin van Bruinessen, professor aan de Universiteit van Utrecht, is gespecialiseerd in Koerden, en gaf in een e-mail aan dat er inderdaad weinig te vinden is over Koerden in Nederland. Hij kon wel vertellen dat enkele studenten en promovendi onderzoek gedaan hebben naar Koerden, hun organisaties en activiteiten in Nederland. Deze vormen een bruikbare informatiebron. Maar al met al is dus weinig verschenen over Koerdische organisaties in Nederland en kan dit onderzoek wellicht bijdragen aan de wetenschappelijke informatie betreft Koerden in Nederland.

Maatschappelijke relevantie

Het blijkt dus dat weinig wetenschappelijke bronnen over Koerden in Nederland gepubliceerd zijn. De oorzaak hiervan is niet meteen duidelijk, maar zou kunnen liggen in het feit dat Koerden in Nederland niet als zodanig erkend worden. Bij binnenkomst in Nederland worden Koerden geregistreerd naar herkomstland, omdat registratie naar

etniciteit niet mogelijk is. Koerden staan ingeschreven als Turk, Irakees, Iraniër of Syriër. Dit maakt het ook een moeilijk te onderzoeken groep, omdat het lastig is om in contact te komen met Koerden (Dankoor, 2003). Door middel van een dergelijk onderzoek krijgen de Koerden een stem en helpt dit wellicht bij het emancipatie- en erkenningsproces van Koerden in Nederland.

Twintig jaar geleden werden migrantenorganisaties in Nederland nog gezien als een ideaal middel om de integratie, participatie en emancipatie te bevorderen. Tijden zijn veranderd en inmiddels worden dergelijke organisaties gezien als “*bolwerk[en] van segregatie*” (Actiz, 2011). Maar is dit daadwerkelijk het geval of is dit te kort door de bocht en is het slechts de huidige tijdgeest, waarin de verharding van de samenleving ten opzichte van allochtonen, en met name moslims, vaker naar voren komt?

Er zal onderzocht worden wat op Koerdische organisaties van toepassing is. Dit is van belang, omdat in tijden van bezuinigingen steeds minder geld beschikbaar is voor migrantenorganisaties. Dit is aan de ene kant begrijpelijk, maar aan de andere kant doen migrantenorganisaties Nederlandse instanties een gunst, omdat mensen bereikt worden waar dergelijke instanties anders niet mee in contact kunnen komen.

1.4 Leeswijzer

Dit onderzoek wordt gestart met een theoretische achtergrond bij Koerdische organisaties in Nederland. De begrippen diaspora, transnationale activiteiten en etnische mobilisatie komen aan bod. Een ander deel van dit hoofdstuk beslaat een beschrijving van de situatie voor Koerden in Turkije en Irak en de Koerdische identiteit. Vervolgens worden de vorming, het bestaan en de werkwijzen van diasporaorganisaties in het algemeen en in het bijzonder de Koerdische organisaties in Nederland, onderzocht.

Het derde hoofdstuk schetst de methodologische achtergrond bij het onderzoek. Aan de hand van de theorie is een aantal deelvragen opgesteld die in dit hoofdstuk besproken wordt. Ook worden de selectieprocedure en onderzoeksmethoden uiteengezet. In dit hoofdstuk is verder schematisch weergegeven wat de belangrijke begrippen in dit onderzoek zijn en hoe deze zich met elkaar verhouden.

In hoofdstuk vier zal gekeken worden naar de uitkomsten van de verschillende interviews met Koerdische organisaties in Nederland. Een beschrijving van de

Koerdische organisaties in Nederland; over locatie, aantal leden, Turks of Koerdisch en het bestuur, vormt dit hoofdstuk.

Het vijfde hoofdstuk zal zich richten op het doel van de Koerdische organisaties in Nederland. Dit doel kan in Nederland liggen, maar ook in het land van herkomst.

De activiteiten en middelen die Koerdische organisaties gebruiken om hun doel te bereiken worden in hoofdstuk zes behandeld.

De contacten van Koerdische organisaties in Nederland zullen aan bod komen in hoofdstuk zeven. Dit zijn contacten met politieke partijen, Koerdische organisaties en overheden in moeder- en vestigingland. Deze contacten zijn van belang bij het bereiken van het doel, omdat samenwerking meer mogelijkheden biedt.

In het laatste hoofdstukken zullen de uitkomsten van hoofdstuk vier tot en met zeven gecombineerd worden en samen een conclusie vormen. Hopelijk kan er dan een beeld geschetst worden van de verschillen tussen de pan-Koerdische, Turks-Koerdische en Irakees-Koerdische organisaties in Nederland. Vervolgens zullen aanbevelingen voor verder onderzoek en beleid gedaan worden.

2. Theoretische achtergrond

2.1 Diaspora

De Koerden vormen een diaspora, maar wat is dat precies? In eerste instantie werd de term gebruikt om de spreiding van Joden buiten het historische moederland aan te geven. Over de jaren is dit begrip veranderd en tegenwoordig wordt de term gebruikt om verschillende gemeenschappen te beschrijven die te maken hebben gehad met verplaatsing (Wahlbeck, 1999).

Hoewel verscheidene interpretaties bestaan over het concept diaspora, komt het denkbeeld van een groep die verspreid is buiten het originele thuisland maar waarbij banden van loyaliteit tussen de groep en het thuisland worden behouden, bij alle interpretaties naar voren. Dit kan een territoriaal thuisland zijn, maar ook een in het leven geroepen thuisland als Koerdistan (Griffiths, 2002).

Er zijn enkele auteurs die door de jaren heen een aantal kenmerken van een diasporagemeenschap op papier hebben gezet; onder andere Chaliand (1989), Safran (1991), Sheffer (1995) en Cohen (1997). Omdat er overeenkomsten tussen de kenmerken bestaan, zijn de belangrijkste kenmerken op een rijtje gezet:

1. Een groep, verspreid van een bepaald oorspronkelijk centrum naar twee of meer perifere of buitenlandse regio's
2. Een sterk etnisch bewustzijn bij de leden
3. Een moeizame relatie met het ontvangende land, omdat geloofd wordt dat men niet volledig geaccepteerd wordt/kan worden door het vestigingsland waardoor een gevoel van vervreemding en isolement ontstaat
4. De band met het moederland blijft en het etnisch gemeenschappelijke bewustzijn en solidariteit wordt bepaald door deze relatie
5. Binnen de diaspora ontstaan dilemma's over dubbele en verdeelde loyaliteiten in de richting van het moederland en het vestigingsland
6. Het geloof dat men zich moet inzetten voor het behoud en herstel van het oorspronkelijke moederland en de veiligheid en voorspoed in het gebied
7. Ontwikkeling van gemeenschappelijke organisaties

Cohen wil benadrukken dat ondanks het feit dat diaspora geassocieerd wordt met pijn, het leven in een diaspora paradoxaal genoeg ook kansen en middelen biedt. Diasporaleden moeten uit de slachtofferrol stappen. Er zijn genoeg voorbeelden waarbij de creativiteit en inventiviteit van de diaspora naar voren komt; de Afrikaanse diaspora op het gebied van kunst en muziek, de Joodse diaspora op het gebied van wetenschap en de Chinese diaspora op het gebied van handel. Dit zijn activiteiten die juist dankzij het leven in een diaspora ontstaan zijn. De negatieve aspecten blijven wel aanwezig. Een diaspora kan haar leden namelijk niet dezelfde kansen bieden als een natie staat. Een diaspora is geen gelijkwaardig alternatief (Wahlbeck, 1999).

2.1.1 Samenstelling van diaspora

Een diasporagemeenschap kan bestaan uit mensen die uit diverse achtergronden het moederland verlaten hebben en zich gevestigd hebben in een ander land waar de totale groep een diaspora vormt. Vluchtelingen zijn hier één voorbeeld van. Een vluchteling heeft vanuit sociologisch oogpunt een andere relatie met het moederland en gastland dan bijvoorbeeld vrijwillige migranten (Wahlbeck, 1999).

Østergaard-Nielsen (2001) en Cohen (1997) maken hetzelfde onderscheid. Zij beschrijven dat politieke vluchtelingen, die op collectieve wijze gevlucht zijn, een actievere politieke houding aannemen ten opzichte van het moederland dan economische migranten. Economische migranten hebben het land vaak op individuele basis verlaten en zijn meer geïnteresseerd in een inkomen, dan de situatie in het thuisland. Hier komt bij dat economische migranten vaker geld naar het moederland sturen en politieke vluchtelingen meer betrokken zijn in transnationale activiteiten (Snel ea, 2006). In het geval van de Koerden is het onderscheid tussen vluchtelingen en economische migranten vaag, omdat door striktere immigratiecontrole alleen asielaanvraag als vluchteling mogelijkheden biedt om West-Europa binnen te komen (Østergaard-Nielsen, 2001).

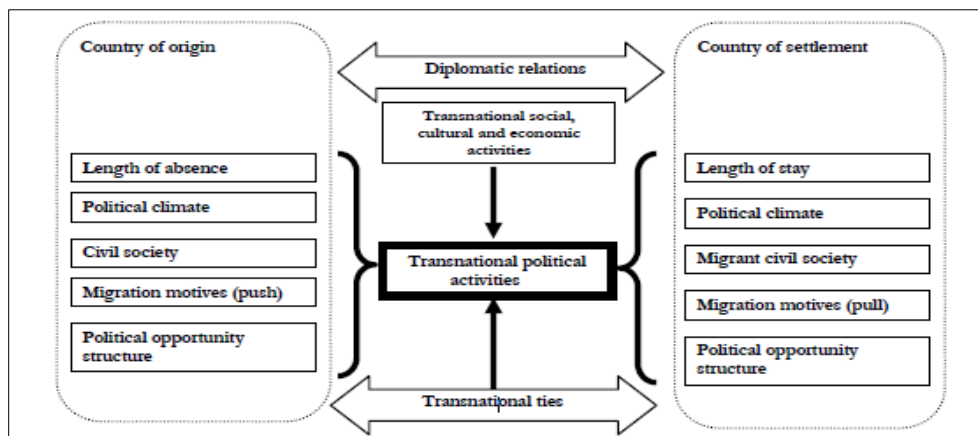
In lijn met de onderverdeling van motieven van de migranten, zijn vijf soorten diasporagemeenschappen aan te wijzen, ontwikkeld door Cohen (1997). Allereerst is het slachtoffer/vluchteling type. Daarna volgen imperiaal/koloniaal, werk/service, handel/business/professioneel. Het laatste type is cultureel/mix/postmodern (Cohen, 1997).

2.1.2 Transnationalisme

Transnationalisme speelt een belangrijke rol bij de belangen van een diaspora. Een transnationale activiteit is directe grensoverschrijdende participatie in de politiek van het moederland door migranten. Het is ook een vorm van indirecte participatie via de politieke instituties van het gastland (Østergaard-Nielsen, 2003a). Portes ea (2007) beschrijven transnationalisme als frequente en langdurige participatie van immigranten in het economische, politieke en culturele leven van het moederland. Dit vereist regelmatig contact over nationale grenzen. Bij transnationale organisaties bevinden de doelen en activiteiten van de organisaties zich gedeeltelijk of totaal in andere landen dan waar de leden wonen.

Nell (2008) heeft onderzoek gedaan naar transnationale activiteiten van Surinamers, Turken en Koerden uit Turkije in Nederland. Diverse factoren beïnvloeden transnationale politieke activiteiten van diaspora. De relaties tussen deze factoren zijn weergegeven in figuur 2.1.

Figuur 2.1: Transnationale politieke banden en activiteiten

Bron: Nell, 2008: 31

Aan de linkerkant van de figuur staan de factoren die betrekking hebben op het moederland, aan de rechterkant de factoren die in het land van vestiging van belang zijn. Allereerst is de duur van afwezigheid of aanwezigheid van belang. Deze factor beïnvloedt namelijk de band die een migrant heeft met het herkomst- of vestigingsland,

wat gevolgen heeft voor de mate van transnationale activiteiten. Verder is het politieke klimaat in combinatie met politieke structuur van kansen van belang. Deze factoren geven namelijk aan welke mogelijkheden migranten hebben om zich te organiseren en transnationale politieke activiteiten te ondernemen (Nell, 2008). Het politieke klimaat en structuur van kansen in het vestigingsland wordt verder besproken in de paragraaf over “Houding van Nederlandse overheid ten opzichte van diaspora.” De houding van het moederland heeft betrekking op het politieke recht op politieke participatie van emigranten. Dit kan in de vorm van een dubbele nationaliteit, het recht om te stemmen vanuit een ander land en het recht om zich verkiesbaar te stellen voor openbare ambten (Nell, 2008). Overheden van moederlanden proberen hun burgers in andere landen te beïnvloeden, omdat veel voordelen te behalen zijn. Voorbeelden hiervan zijn de toenemende remittances, de investeringen van expats in huizen en de grensoverschrijdende filantropische activiteiten gericht op burgers (Portes ea, 2007). Transnationale activiteiten kunnen ook als bedreiging gezien worden door het moederland. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de Turkse overheid als het gaat om financiering van Koerdische organisaties door de diaspora (Nell, 2008).

2.1.3 Organisaties en activiteiten in de diaspora

De rol van organisaties in de diaspora is voornamelijk belangrijk bij het opbouwen van het gemeenschapsleven en het terugbrengen van het gevoel van verbondenheid dat door ballingschap verstoord is. Verder zijn ze belangrijk bij het mondig maken van de vluchtelingen, verveling en depressies te verlichten en bij het bestrijden van discriminatie of ongevoeligheid bij het verlenen van wettelijke diensten als gezondheidszorg of veiligheid (Griffiths, 2002).

Het blijkt dat landen die minder open staan voor de opname van vluchtelingen en migranten, deze groep juist aanmoedigen tot sterkere identificatie met het moederland. Portes (1999) noemt dit ook wel reactieve identiteit. De gesloten politieke systemen, met eisen tot volledige identificatie met het vestigingsland, kunnen transnationale oriëntatie onder migranten stimuleren (Østergaard-Nielsen, 2001). Aan de andere kant blijkt dat ook een multicultureel beleid bevorderlijk kan werken bij de ontwikkeling van transnationale activiteiten, hoewel dat wellicht niet direct verwacht wordt. Dit is te

verklaren doordat deze vorm van beleid de middelen en ruimte biedt voor de institutionalisering van etnische of religieuze organisaties. Nederland behoort tot deze laatste groep (Østergaard-Nielsen, 2001).

De ontwikkeling van diasporaorganisaties is dus afhankelijk van de houding van de overheid ten opzichte van de diaspora. Wahlbeck (1999) vergelijkt de vestiging van migranten in Engeland en Finland. Engeland is een relatief groot land met een omvangrijke etnische minderheidsgroep, mede door de immigratie uit landen van de Commonwealth. Ook heeft het land een lange traditie van multicultureel beleid. Lokale gemeenschappen worden gezien als fundamentele onderdelen van de maatschappij. Het vluchtelingenopvangbeleid wordt voor een groot deel door de eigen gemeenschappen gerealiseerd. Sociale netwerken en organisaties zijn dus erg belangrijk. Finland is daarentegen een land met weinig immigranten. Het land heeft een grote publieke sector en is een egalitaire verzorgingsstaat. Deze maatschappijvorm probeert alle leden te integreren en gelijk te stellen, in tegenstelling tot een multiculturele staat waarbij bevolkingsgroepen geaccepteerd worden. In Engeland krijgen diasporaorganisaties meer mogelijkheden zich te ontwikkelen en van belang te zijn voor de diaspora, terwijl in Finland de staat zich bezig houdt met de diaspora waardoor minder ruimte overblijft voor lokale initiatieven en diasporaorganisaties (Wahlbeck, 1999). Nederland heeft zich in de periode 1900-1970 ontwikkeld tot een verzorgingsstaat waarin een grote rol voor de overheid weggelegd is, zoals in Finland eerder beschreven. Uit een rapport van het InterProvinciaal Overleg (2004) blijkt dat de houding van de overheid veranderd is. Deze kan niet alles oplossen waardoor meer verantwoordelijkheid aan de *civil society*, burgers en hun organisaties, gegeven wordt.

De structuur van politieke kansen van het vestigingsland is belangrijk voor de diaspora bij het ontwikkelen van een organisatie. Het patroon van organisatie van belang; migranten vertonen verschillende patronen van organisatie als gevolg van de specifieke institutionele omgeving van het vestigingsland en dus de beschikbare middelen. Een land met een inclusieve politiek biedt de migrantenorganisatie meer middelen en mogelijkheden tot participatie dan een land met een gesloten politiek systeem. Hetzelfde geldt voor de politieke participatie van migrantenorganisaties. Hoe inclusiever het politieke systeem, des te meer politieke participatie. Hoe meer toegang tot relevante

politieke poortwachters als vakbonden, politieke partijen en NGO's migranten hebben, hoe meer de politieke activiteiten van immigranten binnen het politieke systeem van het gastland plaatsvinden. In landen met een gesloten politiek systeem moeten migrantenorganisaties onderhandelen buiten dat politieke systeem (Østergaard-Nielsen, 2001).

De activiteiten van migrantenorganisaties kunnen twee vormen aannemen. Aan de ene kant staat de politiek gericht op het moederland (*homeland politics*). Dit betekent dat het huidige politieke regime en de houding ten opzichte van het buitenland gesteund of afgekeurd wordt door de diaspora. De andere vorm is gericht op het leven van de migrant in het vestigingsland (*immigrant politics*) (Østergaard-Nielsen 2001).

Er zijn verscheidene vormen van *homeland politics*. Allereerst is er emigrantenpolitiek; de dialoog tussen migrant en moederland gaat over de juridische, economische en politieke status van de migrant in het moederland. De institutionalisering van de transnationale status als inwoners in het buitenland. Voorbeelden van doelen zijn gunstige beleggingsinstellingen en pensioenregelingen, maar ook meer mogelijkheden om de politiek in het moederland te beïnvloeden (Østergaard-Nielsen, 2003a).

Een andere vorm is de diasporapolitiek. Deze vorm beperkt zich tot de groepen die uitgesloten zijn van directe participatie in het politieke systeem van het moederland, of de groepen die geen eigen politiek regime hebben om te steunen of zich tegen te verzetten. Deze politiek concentreert zich op politieke discussies over gevoelige kwesties als nationale soevereiniteit en veiligheid (Østergaard-Nielsen 2003a). Ook *trans-local politics* is een vorm van *homeland politics*, waarbij initiatieven opgezet worden vanuit het buitenland om de situatie in de lokale gemeenschap in het moederland te verbeteren (Østergaard-Nielsen 2003b).

Smith (1997) maakt onderscheid tussen twee soorten beleid gericht op het moederland. Aan de ene kant staat het beleid waarbij het thuisland instituties creëert die gericht zijn op de terugkeer van de migranten. Aan de andere kant staat het beleid dat door Smith *global nation policies* genoemd wordt. Hierbij moedigt het moederland de migranten aan om in het buitenland te blijven wonen en contact blijft houden met het moederland.

Het onderhouden van contact en het ontwikkelen van initiatieven in het moederland is voor de overheid van belang bij de ondersteuning van medeburgers in een diaspora. Op deze manier kan een band ontstaan tussen diaspora en overheid van het moederland en hoopt diezelfde overheid gebruik te kunnen maken van de economische en politieke bronnen van de diaspora. Dit fenomeen wordt ook wel aangeduid met grass-roots transnationalisme of bottom-up transnationalisme (Østergaard-Nielsen, 2001).

Tegenover *homeland politics* staat *immigrant politics*. Dit zijn politieke activiteiten die migranten ondernemen om hun situatie in het vestigingsland te verbeteren. Voorbeelden hiervan zijn het verkrijgen van meer economische, politieke en sociale rechten, integratie en het bestrijden van discriminatie. Immigrantepolitiek kan daarentegen ook transnationaal zijn wanneer een moederland betrokken raakt bij het helpen van (voormalig) burgers in het buitenland (Østergaard-Nielsen, 2001).

Migrantenorganisaties die zich richten op *homeland politics* zijn niet afhankelijk van de welwillendheid van de overheid van het vestigingsland als het gaat om het ontvangen van fondsen (Østergaard-Nielsen, 2001). In Europa worden transnationale politieke netwerken niet erg welkom geheten dus het ontvangen van fondsen is onwaarschijnlijk. Ook missen diasporagemeenschappen vaak eenheid, omvang en belangrijke politieke bondgenoten om het gastland te overtuigen te pushen voor veranderingen in het moederland (Eccarius-Kelly, 2002). Een geluk voor deze organisaties zijn de contacten met gelijkgezinde organisaties in andere landen. Daarom kunnen deze organisaties de financiële middelen bundelen en gebruik maken van expertise en mankracht van zusterverenigingen (Østergaard-Nielsen, 2001).

Waar lokale en nationale institutionele structuren in het vestigingsland transnationale activiteiten beperken, kunnen mondiale institutionele structuren deze activiteiten juist bevorderen. Dit is in het bijzonder dankzij mensenrechtenorganisaties die een dialoog tussen transnationaal politieke netwerken en de staten stimuleren. Voornamelijk transnationale politieke netwerken die niet kunnen opboksen tegen een machtige staat, doen een beroep op organisaties als de VN en Amnesty International (Østergaard-Nielsen, 2003a).

Er kan binnen activiteiten van een diaspora onderscheid gemaakt worden tussen institutionele en confrontatieparticipatie. In het eerste geval is er sprake dat lobbygroepen

binnen de politieke instituties, politieke partijen of adviesraden werken. In het geval van confrontatieparticipatie organiseren dergelijke groepen activiteiten buiten deze institutionele inbedding. Voorbeelden van activiteiten zijn demonstraties, massabijeenkomsten of gewelddadige activiteiten (Østergaard-Nielsen, 2001). Het zijn hoofdzakelijk de controversiële organisaties, die moeilijker in contact kunnen komen met centrale beleidsmakers, die gebruik maken van de confrontatieparticipatie (Østergaard-Nielsen, 2003a).

Ook bestaat een verschil tussen brede en smalle transnationale activiteiten. Smalle activiteiten wijzen op daadwerkelijk lidmaatschap van partijen of organisaties terwijl bij brede activiteiten sprake is van (incidentele) deelname aan bijeenkomsten of evenementen (Østergaard-Nielsen, 2003a).

Niet alle Koerden in Nederland zijn betrokken bij het mobiliseren en lobbyen namens de landgenoten in het moederland. Er zijn weinig politieke activisten en deze wonen vaak verspreid door het land waardoor organisatie bemoeilijkt wordt. Veel van hen kiezen om aan andere aspecten te werken dan aspecten die aan het moederland gerelateerd zijn (Østergaard-Nielsen, 2001).

2.2 Koerdistan en Koerden

2.2.1 Koerden in de wereld

Het aantal Koerden wereldwijd wordt geschat op 30 miljoen. Het is niet mogelijk exacte aantallen te gebruiken, omdat de landen waarin de Koerden wonen óf de Koerdische etniciteit ontkennen, óf omdat in de volkstellingen geen etniciteit opgenomen wordt. Met 30 miljoen is de Koerdische bevolking één van de grootste staatloze naties in de wereld (Council of Europe, 2006). Tot het begin van de 20e eeuw waren de Koerden verdeeld tussen het Ottomaanse en Perzische Rijk. Dit veranderde door het uiteenvallen van het Ottomaanse Rijk waardoor de Koerdische bevolking door de Britten en Fransen verder verdeeld werd tussen Turkije, Irak en Syrië (Harff & Gurr, 2004). Het grootste deel van de Koerden is in deze landen, plus Iran, te vinden. Maar ook op de Kaukasus zijn kleine groepen Koerden te vinden (KHRP, 2007). Deze Koerdische eilanden in Armenië en Azerbeidjaan worden ook wel Rood Koerdistan genoemd (Yildiz, 2004). Op kaart 2.1 is het Koerdisch gebied weergegeven.

Het grootste aantal Koerden woont in Turkije (Yildiz, 2004). Hier vormen de Koerden de grootste minderheid van het land. Ze wonen grotendeels geconcentreerd in het zuidoosten van Anatolië maar ook in grote steden als Istanboel, wat momenteel de stad met het grootste aantal Koerdische inwoners is (Council of Europe, 2006). Het was ook Istanboel waar de eerste Koerdische organisatie werd opgericht in het begin van de 20^e eeuw (van Bruinessen, 1997). Officiële statistieken ontbreken, maar op basis van schattingen gaat men ervan uit dat er tussen de 12 en 15 miljoen Koerden in Turkije aanwezig zijn, ongeveer 20% van de bevolking (Council of Europe, 2006).

In Irak wonen absoluut gezien minder Koerden, 4 miljoen, maar wanneer gekeken wordt naar aandeel van de bevolking blijkt dat de Koerden in Irak 25% van de bevolking uitmaken. Daarmee is Irak het land waar procentueel gezien de meeste Koerden wonen (Yildiz, 2004).

In Syrië zijn 360.000 Koerden aanwezig. In 1962 is het burgerschap van deze Koerden afgenomen. Hierdoor is het voor de Koerden in Syrië lastig, zo niet onmogelijk, om zich gelijkwaardig te voelen met de rest van de Syrische bevolking. Het Syrische Wetboek van Strafrecht verbiedt het lidmaatschap van politieke organisaties zonder toestemming van de regering. Deze regel is mede bedoeld om hard te kunnen optreden tegen Koerdische partijen en leiders (KHRP, 2007).

Kaart 2.1: Koerdisch gebied

Bron: KHRP, 2007

In Iran wonen 6,5 miljoen Koerden die door de regering onderdrukt worden, omdat ze de eenheid van het land zouden bedreigen. Het Koerdisch activisme voor sociale, culturele en politieke rechten wordt in Iran als separatisme gezien. Politieke activiteiten op basis van Koerdische ideologie is verboden.

De politieke situaties in Irak en Turkije worden beschreven in paragraaf 2.3.

De politieke situaties in Syrië en Iran zullen minder aandacht krijgen, omdat de focus in dit onderzoek niet ligt op Koerden uit deze landen.

2.2.2 Doel van de Koerden

In Irak, Turkije, Iran, Syrië en de voormalige Sovjet Unie zijn de Koerden slachtoffer geworden van allerlei misdaden. De overheden van deze landen hebben regelmatig de krachten gebundeld om de Koerden effectiever te onderdrukken. De achterliggende reden hiervoor is de angst voor de afscheiding van de Koerden en de ontwikkeling van een Koerdische staat (Yildiz, 2004).

De Koerdische identiteit heeft hierdoor een reactief karakter. De aanspraak op Koerdische eenheid wordt vaak gemaakt op basis van de gemeenschappelijke ervaring van onderdrukking en de behoefte aan bescherming. De behoefte aan bescherming is de reden dat de Koerden naar een levensvatbare staat blijven streven, of dit nu onder het mom van regionale autonomie in Irak is, of een vorm van federatie in Turkije (Griffiths, 2002).

De stedelijke Koerden zijn de eersten geweest die zich met moderne ideeën van Koerdisch nationalisme bezig hielden. Ze werden geïnspireerd door het nationalisme van de Jonge Turken. Ook idealen van nationale zelfbeschikking zijn een basis geweest voor het Koerdisch nationalisme. Een overkoepelend nationalistische beweging die Koerden in hun oorspronkelijke moederlanden moet verbinden, is echter niet ontwikkeld. Zelfs een dominante Koerdische politieke beweging in Turkije of Irak is niet ontstaan. Reden hiervoor is het belang van stam- en clanloyaliteiten van de Koerden die de basis van politieke bewegingen blijven vormen (Harff & Gurr, 2004).

Omdat in Turkije de Koerden niet erkend en onderdrukt worden, is de situatie verschillend met de situatie in Irak. Door de autonome status van het Koerdische deel van Irak hebben de Koerden meer vrijheden waar de Turkse Koerden nog voor strijden (Harff & Gurr, 2004).

Er is ook een verschil aan te wijzen tussen Koerden in de diaspora en Koerden in Koerdistan. Hoewel uitzonderingen bestaan, blijkt dat de politieke doelen van Koerden in de diaspora verder gaan dan de ideeën in Koerdistan zelf. De Koerden in de diaspora blijken vaker te streven naar een onafhankelijke Koerdische staat waarin plek is voor alle

Koerden. De Koerden in het Midden-Oosten is een gematigder mening toegedaan en zij streven naar verbetering binnen de grenzen van de huidige staten (Falk, 1994).

Koerden, voornamelijk uit Turkije, strijden voor erkenning en zelfbeschikking. Erkenning van een minderheid betekent dat deze groep ook het recht op zelfbeschikking heeft. Zelfbeschikking is het recht van een volk om haar politieke loyaliteit te kiezen, om de politieke orde te beïnvloeden en haar culturele, etnische, historische of territoriale identiteit te behouden (Kirişci & Winrow, 1997).

Een VN rapport uit 1981 geeft een aantal criteria om een minderheid te kwalificeren; een kenmerkende taal, cultuur of religie; een gedeelde geschiedenis, een verbintenis tot het behoud van de gemeenschappelijke identiteit; en binding met een gedefinieerd territorium (Kirişci & Winrow, 1997). De Koerden voldoen aan deze criteria. Maar om zelfbeschikking te genieten, moet de groep erkend worden door de centrale overheid van de staat of door de internationale gemeenschap (Kirişci & Winrow, 1997).

Het lijkt onrealistisch dat Turkije en de andere staten waar Koerden zich bevinden, vrijwillig territoriale zelfbeschikking of afscheiding van de Koerden toestaan (Kirişci & Winrow, 1997). Zelfbeschikking voor het Koerdische deel in één land, zal gevolgen hebben voor het Koerdische deel in een buurland. De Koerdische burens zullen hierdoor geïnspireerd worden en ook naar zelfbeschikking streven. De kwestie wordt bemoeilijkt doordat VN-verwijzingen naar zelfbeschikking vrijwel altijd gepaard gaan met verklaringen die de territoriale integriteit van staten verdedigen (Yildiz, 2004).

Territoriale integriteit heeft betrekking op een combinatie van territoriale bescherming, soevereiniteit en politieke onafhankelijkheid. Wanneer de territoriale integriteit van een staat aangetast wordt, is er geen respect voor de grenzen van het grondgebied van de staat, voor de binnenlandse rechtsmacht van de staat en de politieke onafhankelijkheid door landen of groepen binnen de grenzen van de staat (Elden & Williams, 2009). Het belang van de territoriale integriteit komt ook naar voren in de houding van de overheden in de landen waar de Koerden een deel van de bevolking uitmaken. Deze overheden zijn bijvoorbeeld terughoudend bij het tellen van de minderheden. Dit komt doordat men denkt dat wanneer een exact nummer bekend is, dit betekent dat de minderheden ook officieel erkend worden. Dit houdt in dat culturele en

politieke vrijheden toegekend moeten worden. De overheden zijn bang dat dergelijke rechten de territoriale integriteit van het land en de eenheid van de natie kan bedreigen (Ergil, 2000).

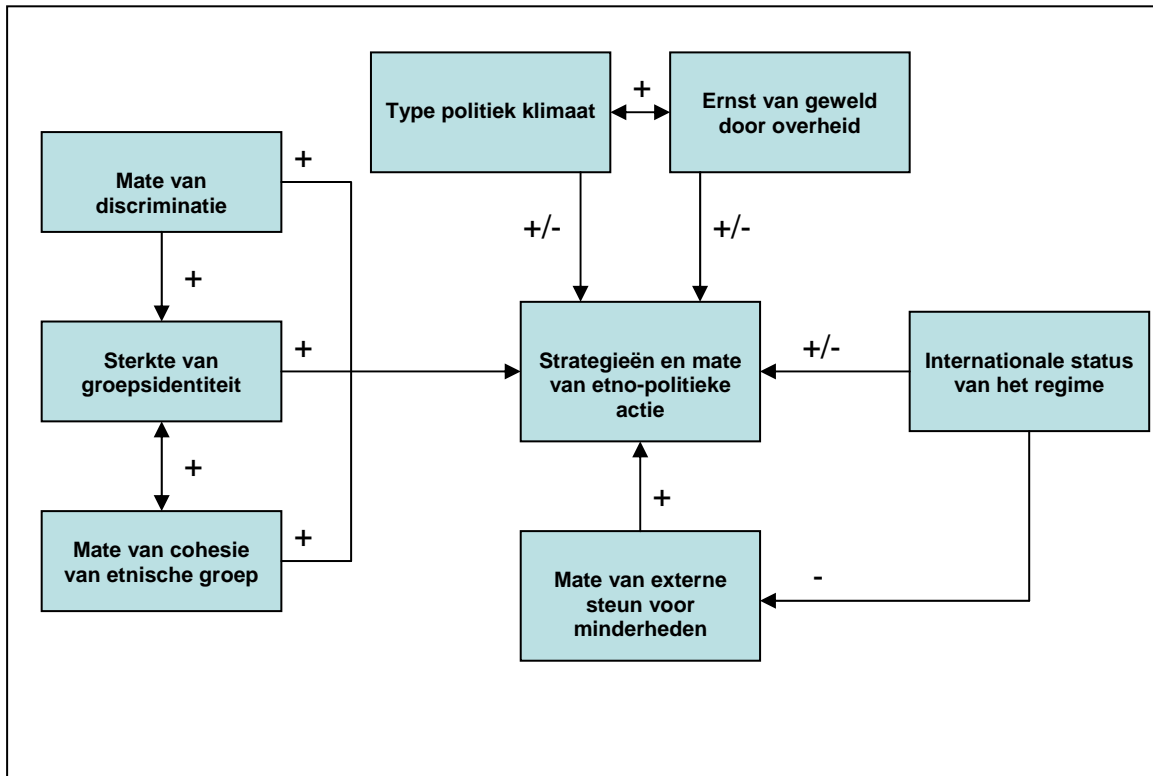
Het Westen zal ontwikkelingen van zelfbeschikking en afscheiding van Koerdistan afkeuren, aangezien dit tot chaos in de regio zal leiden wat gevaar oplevert voor de olietoevoer naar het westen (Kirişci & Winrow, 1997). Verder bestaat de angst in het Westen dat wanneer het Koerdische deel van Irak zich af zal scheiden, een Islamitische Republiek als Iran zal ontstaan, omdat de sjiitische bevolking dan in de meerderheid is (Yildiz, 2004).

Het streven naar een onafhankelijk Koerdistan wordt niet door elke Koerd op dezelfde wijze gezien. Sommigen zien Koerdistan als een droom, terwijl anderen de onafhankelijkheid zien als het recht op zelfbeschikking wat in de VN afspraken als fundamenteel recht wordt gegarandeerd (Yildiz, 2004).

2.2.3 Etnische mobilisatie

Er zijn drie factoren die de etnische mobilisatie van een groep stimuleren: discriminatie, de kracht van de groepsidentiteit en de mate van cohesie tussen leiders en leden. Mobilisatie verwijst specifiek naar hoeveel middelen een groep gebruikt voor politieke acties tegen andere groepen of de centrale overheid. Ook factoren als politiek klimaat, geweld door de overheid, internationale status en externe steun spelen een rol. In figuur 2.2 zijn de relaties tussen deze aspecten weergegeven. De plusjes wijzen op een positief verband, de minnen op een negatief verband. De uitleg van Harff en Gurr is gebaseerd op de Koerden in Irak (Harff & Gurr, 2004).

Figuur 2.2: Etnische mobilisatie van minderheid

Bron: Harff & Gurr, 2004: 106

Hoewel Harff en Gurr (2004) bovenstaand schema hebben ontwikkeld op basis van etnische mobilisatie in het moederland, kan het schema ook bruikbaar zijn voor etno-politieke activiteiten in de diaspora.

Discriminatie

De Koerden in Irak werden slachtoffer van politieke discriminatie bij de hervestigingcampagnes van de overheid; Koerden werden om allerlei redenen gedwongen te verhuizen. De grootste wrok tegen het regime is ontstaan door de beperkingen op het recht om politieke controle over de interne aangelegenheden in de eigen regio uit te oefenen, de mogelijkheid om de ontwikkeling van de hulpbronnen van de regio te controleren en ervan te profiteren, en de vrijheid om de eigen cultuur en taal te beschermen en promoten. Doordat de Koerden deze rechten niet kregen, werden Koerden gemobiliseerd om in opstand te komen tegen de regering (Harff & Gurr, 2004).

Er is ook sprake van economische discriminatie in Irakees Koerdistan. De olievelden van Mosul zijn namelijk voor het grootste gedeelte gelegen in Koerdisch grondgebied, maar voor 1991 weigerde de Irakese overheid in de opbrengsten te delen met de Koerden (Harff & Gurr, 2004).

Koerdische identiteit

De Koerden zijn een etnische groep. Dit betekent dat er sprake is van een gemeenschappelijke oorsprong en afkomst, maar ook gedeelde karakteristieken, gebaseerd op taal, ras, religie, territorium, cultuur, waarden en geschiedenis. Deze gemeenschappelijke oorsprong en karakteristieken kunnen werkelijk zijn, maar ook fictief (Icduygu ea, 2001). Een sterke etnische identiteit is een tweede factor die een rol speelt bij mobilisatie (Harff & Gurr, 2004).

Er zijn geen exacte etnologische of taalkundige criteria die de Koerdische bevolking precies kunnen definiëren. Eén gemeenschappelijke Koerdische taal bestaat niet, er zijn verschillende dialecten. Het dialect dat het meest gesproken wordt binnen Koerdistan is Kurmanji, wat gesproken wordt in Turkije, Syrië, de voormalige Sovjet Unie, het noordelijke deel van Iran en het noordelijke deel van Irak. Het tweede grote dialect, is Sorani, ook wel Kurdi genoemd. Dit wordt door de Irakese Koerden in het zuiden van het land en door de Iranese Koerden gebruikt (Yildiz, 2004). Beide dialecten zijn verwant aan Iranese talen als het Farsi. Toch zijn de verschillen tussen beide dialecten zo groot dat communicatie tussen de groepen lastig kan zijn (Harff & Gurr, 2000). Ook worden verschillende alfabetten gebruikt. De Koerden in Irak, Iran en Syrië gebruiken het Arabische alfabet terwijl in Turkije het Romaanse alfabet gebruikt wordt. Doordat het in veel gebieden onmogelijk was om de Koerdische taal te gebruiken en te ontwikkelen, kon de ontwikkeling van de taal niet centraal gestuurd worden waardoor de verschillende dialecten ontstonden (Wahlbeck, 1999). De Irakese overheid erkent alleen het gebruik van het Sorani binnen de landsgrenzen (Harff & Gurr, 2000). In Turkije wordt geen enkel Koerdisch dialect erkend (Griffiths, 2002).

Niet alleen qua taal is de Koerdische bevolking geen homogene groep; ook op gebied van religie verschilt de Koerdische bevolking. De meerderheid van de Koerden zijn soennitische moslims, maar er zijn ook sjiieten, joden, christenen en alevieten. Ook

Jezedi, gebaseerd op een orale Koerdische volkscultuur, is een religie binnen de Koerdische bevolking (Wahlbeck, 1999; Yildiz, 2004).

De instelling van diverse groepen binnen de Koerdische bevolking verschilt ook. Sommige Koerden geloven vol overgave in het bestaan van een pan-Koerdische natie, terwijl andere Koerden meer gebonden zijn aan identiteiten als stamidentiteit, nationale identiteit of religieuze identiteit (Yildiz, 2004). Stamtradities zijn vooral op het platteland nog belangrijk voor de Koerdische bevolking. Elites van bepaalde stammen zijn bang dat de eigen macht en de traditionele manier van leven bedreigd wordt door het nationalisme van de Koerden, waardoor deze niet overal van de grond is gekomen (Kirişci & Winrow, 1997).

Het is dus moeilijk aan te geven wat dé Koerdische identiteit is en waar deze uit bestaat (Yildiz, 2004). Antropoloog Martin van Bruinessen heeft veel onderzoek naar Koerden gedaan. Hij stipt aan dat de huidige Koerdische etnische identiteit een recent fenomeen is. Dit komt doordat de Koerdische identiteit grotendeels is ontwikkeld als reactie op de culturele en politieke overheersing door de Turken, Perzen en Arabieren (Wahlbeck, 1999). Dit wordt ook wel de ‘experience of suffering’ genoemd. Doordat de Koerden een geschiedenis kennen van onderdrukking en lijden, scheidt dit een band en kan dit de basis vormen van de nationale identiteit (Griffiths, 2002). Turner (1957) noemt de Koerden een ‘community of suffering’.

Benedict Anderson schreef het boek ‘Imagined Communities’ in 1983. Hierin beschrijft Anderson dat een natie een sociaal geconstrueerde gemeenschap is die verbeeld (imagined) wordt door de mensen die zichzelf als onderdeel van die gemeenschap zien. Het is niet mogelijk om alle leden van die gemeenschap persoonlijk te kennen, maar in de gedachten van de leden bestaat een beeld van de gemeenschap (Anderson, 1991). In het geval van de Koerden zou Anderson zeggen dat de Koerdische bevolking bestaat uit de mensen die geloven dat ze tot deze bevolkingsgroep behoren. Griffiths (2002) meent dat hoewel Koerdistan als onafhankelijke natiestaat nooit echt bestaan heeft, dat de territoriale realiteit van Koerdistan wel het centrale kenmerk van het gevoel van de ‘imagined’ nationale identiteit is.

De ontwikkeling van het Koerdisch nationalisme kon zich versterken door de urbanisatie en industrialisatie in Turkije en de migratie van landelijk Koerdistan naar

grote Turkse steden. Hierdoor kwamen Koerden in deze steden in aanraking met de Koerden uit Koerdistan. Door de verhalen over de slechte omstandigheden van de Koerdische migranten gingen de Koerden in de steden nadenken over de eigen geschiedenis en identiteit en werd het Koerdische nationalisme aangewakkerd (Griffiths, 2002).

Cohesie tussen leiders en leden

Eerder werd het belang van de stam bij de Koerdische bevolking al beschreven. Het verschil tussen stammen heeft ook zijn weerslag op de cohesie tussen Koerdische leiders en leden. Hechte groepen hebben namelijk een verenigende ideologie, hechte communicatienetwerken en contacten tussen leiders en volgelingen zijn grotendeels vrij van factiezucht. Dit zijn factoren die van belang zijn, wil een etnische groep zich kunnen mobiliseren tegen een regime (Harff & Gurr, 2004).

Dé Koerdische nationalistische beweging bestaat niet. De Koerdische bewegingen zijn vooral gericht op de Koerden binnen de grenzen van de staten Turkije, Irak, Iran en Syrië. Eén grote leider voor alle Koerden van de verscheidene staten in het Midden-Oosten is er niet (Falk, 1994). Ook binnen staten zijn Koerden geen eenheid door regionale en politieke rivaliteit (Harff & Gurr, 2004).

Externe steun en internationale status

De activiteiten van etnische groepen worden ook door de mate van externe steun en de internationale economische status van regimes beïnvloed. De externe steun kan van landen afkomstig zijn, maar ook van gelijkgezinde groepen in landen in de regio. Een groep die in land A voor onafhankelijkheid strijdt, kan in land B eenzelfde groep steunen. Vormen van steun kunnen zijn; informatie, financiële steun, wapens en militair personeel (Harff & Gurr, 2004).

De tweede factor is de internationale economische status van een land of groep. Deze status wordt verworven door groepen en staten op basis van het aantal en waarde van de beschikbare economische middelen. Voor staten die een overvloed aan middelen hebben, is het waarschijnlijk dat ze de steun van de internationale gemeenschap kunnen ontvangen, omdat deze gemeenschap afhankelijk is van deze bepaalde hulpbron. Dit

betekent ook dat deze landen minder hoeven vrezen voor ongewenste bemoeienis van buitenaf (Harff & Gurr, 2004).

Jenne (2004) heeft een schema (figuur 2.3) ontwikkeld dat tracht de houding van een minderheid in een land te verklaren. Er worden vier situaties geschetst die afhankelijk zijn van de mate van steun die een minderheid kan verwachten, en van de mate van repressie door de meerderheid in het land. De Koerden bevinden zich in twee situaties, afhankelijk van de steun die ze krijgen. De mate van repressie door het regime is namelijk hoog in het geval van de Koerden. Toen de Koerden in 1991 steun werd beloofd door de VS in de strijd tegen het Irakese regime, kwamen de Koerden in de ‘staat van conflict’. In dit geval is er sprake van een onderdrukkende overheid en steun van buitenaf. De Koerden dachten hierdoor dat de opstand tegen het regime kans had en radicaliseerden. Door het wegvallen van de steun van de VS (Yildiz, 2004) werden de Koerden in de ‘staat van kwetsbaarheid gedreven’ (Jenne, 2004). Dit blijkt ook uit de gevolgen voor de Koerden die in de paragraaf bij situaties in Turkije en Irak beschreven worden.

Figuur 2.3: Minderhedengedrag in vier situaties

		MAJORITY	
		R	~R
LOBBY ACTOR	S	1 Radicalize State of Conflict	2 Radicalize State of Opportunity
	~S	3 Accommodate State of Vulnerability	4 Accommodate State of Peace

Bron: Jenne, 2004: 736

De VS zagen in Turkije een bondgenoot bij de strijd tegen Saddam Hussein. De VS realiseerden zich echter niet dat deze oorlog tot een onafhankelijk Irakees Koerdistan kon leiden, iets wat verwoestende gevolgen zou hebben voor de rust in Turkije. Turkije

vreesde dat dit de nationalistische beweging van de Koerden in Turkije zou doen opleven. Ook wilde Turkije voorkomen dat de Koerden controle zouden winnen over Kirkuk en Mosul, olierijke gebieden in Irak. De controle over deze bronnen van rijkdom zou de politieke macht van de Koerden vergroten (Yildiz, 2004).

Etnische conflicten kunnen zich op diverse manieren verspreiden over grenzen; door ‘verspreiding’ en ‘besmetting’. In het geval van ‘verspreiding’ is sprake van een spillover- of overloopp proces waarbij een conflict in één staat direct de politieke organisatie en het politieke gedrag in nabijgelegen landen beïnvloedt. Een etnisch conflict dat besmettelijk is, werkt meer direct. Het gaat dan om processen waarbij acties van een bepaalde groep als inspiratie en strategische gids functioneren voor groepen in andere staten (Kirisci & Winrow, 1997).

Brown (2001) heeft onderzoek gedaan naar achterliggende factoren van etnisch conflict. Eén factor komt overeen met de eerder beschreven manier van verspreiding van etnische conflicten. Wanneer interne conflicten beïnvloed worden door acties van gewone burgers van buitenaf, wordt de oorzaak ‘bad neighborhoods’ genoemd. Deze factor is ook van toepassing op de situatie van de Koerden. Wanneer de Koerden in één van de landen iets bereiken, zal dit gevolgen hebben voor de rust in de andere landen waar Koerden zich bevinden.

Politiek klimaat en gebruik van geweld door regering

Er zijn vier typen regimes waarmee etno-politieke groepen als Koerden mee in conflict kunnen komen; geïnstitutionaliseerde democratieën en autocratieën, en socialistische en populistische staten. De mate van geweld dat door de regering gebruikt wordt, verschilt per type regering. Autocratieën en socialistische staten gebruiken vaker geweld tegen politieke tegenstanders dan democratieën. Populistische staten wisselen ernstige repressie en verzoening af. Alle Irakese regimes waar de Koerden tussen 1950 en 2003 mee te maken kreeg, waren regimes met autoritaire leiders, die vertrouwden op geweld om de oppositie te onderdrukken (Harff & Gurr, 2004).

2.2.4 Partijen en organisaties in Koerdistan

Koerden vormen geen homogene groep. Dit heeft als gevolg dat er veel politieke partijen aanwezig zijn in Koerdistan met allemaal andere belangen. De organisaties zijn grotendeels linkse of nationalistische bewegingen. De bestaande Koerdische partijen beperken zich tot de politieke grenzen in de regio, ondanks het Koerdische nationalisme. De Koerdische politieke partijen zien het ontwikkelen van oplossingen binnen de politieke grenzen als het enige realistische doel (Wahlbeck, 1999).

De democratische traditie is in Koerdistan nog niet goed ontwikkeld. Dit blijkt uit het feit dat vrijwel alle organisaties geassocieerd kunnen worden met een politieke partij. Volgens de Koerdische politicoloog Sheikmous is het gebrek aan vrije organisaties het gevolg van de invloed van de communistische partijen in de regio. De communistische partijen waren de eerste moderne organisaties in Koerdistan en werden beïnvloed door een politieke cultuur waarbij alle organisaties, politiek en niet-politiek, aan de communistische partij geaffilieerd moesten worden. De Koerdische nationalistische partijen werden later opgericht en gebruikten de organisatorische structuur van de communistische partijen als model voor de eigen organisatie. Dit had als gevolg dat alle sociale, culturele, sport- en andere organisaties met een politieke partij geassocieerd konden worden (Wahlbeck, 1999).

Turkije

In het Koerdische deel van Turkije heeft een sterke etnische opleving en nationalistische beweging plaatsgevonden in het begin van de jaren 80. Dit is ook de periode waarin de activiteiten van de guerrillastrijders van de in 1978 opgerichte PKK, Partia Karkaren Kürdistan of de Kurdistan Workers Party, toenamen. Abdullah Öcalan is de oprichter van de partij. In 1985 werd The National Liberation Front of Kurdistan (ERNK) opgericht, dat nauw samenwerkte met de PKK (Wahlbeck, 1999) en als de politieke vleugel van de partij gezien kan worden (Nell, 2008).

De PKK verschilt van andere politieke partijen door de sociale basis van de partij; deze lag in de arme landelijke en stedelijke arbeidersbevolking en niet langer bij de stammenleiders en de intellectuelen. De partij pleitte voor het socialisme en een onafhankelijk Koerdistan. Dit moest bereikt worden door middel van de gewapende strijd

tegen de overheid. Scholen werden aangevallen en docenten vermoord om de assimilatie te stoppen (Harff & Gurr, 2004). Inmiddels is het doel verschoven naar minder separatistische doelen als zelfbeschikking en autonomie (Østergaard-Nielsen, 2003b).

Doordat de PKK de enige Koerdische partij is die in staat is geweest zo lang tegen de Turkse overheid en het leger in opstand te komen, heeft het een leidende positie verworven als het gaat om

Koerdische partijen.

In landelijke en stedelijke gebieden van Koerdistan, maar ook in de Koerdische diaspora is grote steun voor de activiteiten van de PKK (Hassanpour, 1994).

Naast deze partijen zijn er meer Koerdische politieke partijen aanwezig in Turkije, maar de

Afbeelding 2.1: PKK vlag

Bron: PKK, 2011

Turkse overheid heeft veel van deze partijen illegaal verklaard. Ook de Socialist Party of Kurdistan (PSK) is verboden, terwijl deze organisatie naar een vreedzame oplossing voor het Koerdische vraagstuk streeft (Wahlbeck, 1999). De Koerdische partijen die wel toegestaan worden, zijn DEHAP en HAK-PAR. Deze proberen op democratische en vreedzame wijze het Koerdische vraagstuk op te lossen (Nell, 2008).

De PKK is in Europa verboden en staat op de Europese lijst van terroristische organisaties (AIVD, 2008). De PKK lost dit op door onder een andere naam door te gaan. Volkscongres voor Vrijheid en Democratie in Koerdistan (KADEK) en Volkscongres van Koerdistan (Kongra-Gel) zijn aliassen (AIVD, 2004).

Irak

Er zijn twee grote Koerdische partijen in Irak, KDP (Kurdish Democratic Party) en PUK (Patriotic Union of Kurdistan). De KDP werd opgericht in 1946 en Mustafa Barzani staat bekend als de grote leider van de partij.

Afbeelding 2.2: Logo's van KDP en PUK

De KDP legt de nadruk op de rechten van het individu en vrijheid van meningsuiting (KDP, 2011).

De KDP had een traditionele structuur en sociale basis en een autocratisch leiderschap. Onder de linkse hoek van de partij gingen geluiden op dat dit niet het succesrecept was voor Koerdische zelfbeschikking. Jalal Talabani richtte daarom PUK in 1975 op als afsplitsing van de KDP (Hassanpour, 1994).

Door de oprichting van de PUK werd de gewapende strijd tegen de overheid in Iraakes Koerdistan weer opgepakt.

Het succes van de PUK motiveerde Iran en Turkije om de overblijfselen van de partij van Barzani aan te moedigen om de guerrilla-activiteiten in Irak weer op te pakken (Yildiz, 2004).

Bron: Kurdistan Commentary, 2011

De aanhangers van Mustafa Barzani kwamen grotendeels uit het noorden van Irak in de regio Dohuk en spraken Kurmanji. Jalal Talabani had zijn machtsbasis in Sulaymaniyah en Kirkuk en sprak Sorani (Hassanpour, 1994). In kaart 2.2 is de verdeling weergegeven.

De PUK en KDP hebben jaren gestreden om de macht van de Koerden in Irak, hoewel ze hun krachten in 1987 verenigden in het Kurdistan Front (Griffiths, 2002).

Kaart 2.2: KDP en PUK verdeling

Bron: University of Texas Libraries, 2003

2.3 Situaties in Turkije en Irak

De verschillende geschiedenissen van de twee staten leiden ook tot verschillende houdingen ten opzichte van de Koerden (Griffiths, 2002). Turkije heeft het bestaan van Koerdistan en de Koerdische identiteit altijd ontkend. Iran en Irak blijven onwillig om te erkennen dat Koerdistan zover strekt binnen de grenzen als de Koerden beweren. Syrië ontkent dat Koerdistan zicht uitstrekt tot binnen het Syrische territorium (Yildiz, 2004).

Het verschil in het beleid van Turkije en Irak komt ook naar voren in de identiteit van de Koerden. Wahlbeck (1999) heeft onderzoek gedaan naar wat de Koerden zich primair voelen; ‘Engels’ of ‘Fins’, ‘Turks’ of ‘Irakees’, of ‘Koerdisch’. Alle geïnterviewden noemden zichzelf ‘Koerdisch’ hoewel er wel verschillen waren. Bij de Iraakse Koerden was het meest gegeven antwoord ‘Koerdisch’, en dit was het enige antwoord. Sommigen waren zelfs beledigd door de mogelijkheid ‘Irakees’. Bij de Koerden uit Turkije werden ook antwoorden gegeven als ‘Koerd uit Turkije’ en ‘Turkse Koerd’. Hier komt het gevolg van de assimilatiepolitiek van Turkije naar voren.

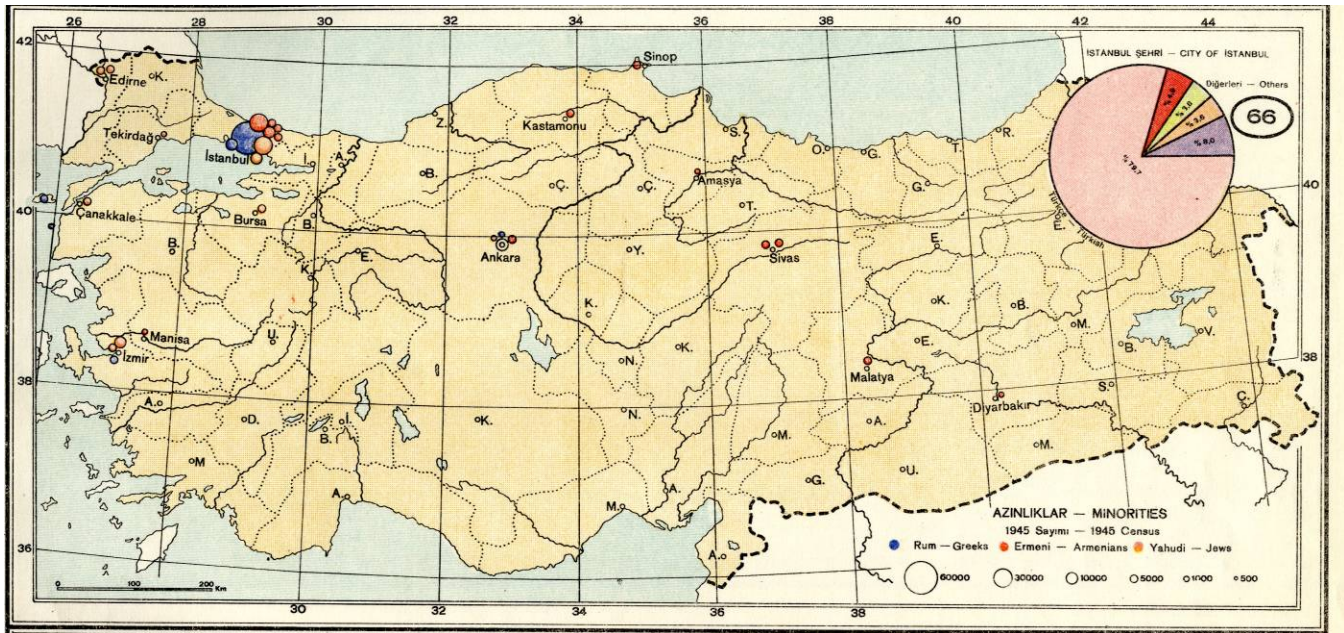
2.3.1 Turkije: ‘Bergturken’

Na de Eerste Wereldoorlog moest de regio van het voormalige Ottomaanse en Perzische Rijk opnieuw ingetekend worden door middel van het Verdrag van Lausanne (1923). Voor Turkije betekende dit verdrag dat de aanwezigheid van niet-moslim minderheden in Turkije, Grieken, Joden en Armeniërs, erkend werd. Deze minderheden werd ook een mate van zelfbesturing toegekend. Dit gold niet voor de Koerden, omdat alle mosliminwoners van het land een eenheid vormden onder de ‘natie van de Islam’ (Kirişci & Winrow, 1997). Kaart 2.3 illustreert dit; in deze kaart zijn de minderheden van Turkije opgetekend. Grieken, Armeniërs, Joden en anderen (respectievelijk blauw, rood en oranje, rechtsonder op de kaart) zijn in de kaart weergegeven. De Koerden krijgen geen categorie en vallen onder de categorie Turken.

Ook draagt de economische politiek van het Turkse regime bij aan de achterstelling van de Koerden. De Koerdische regio is bewust onderontwikkeld gehouden door de investeringspolitiek van de overheid. Dit heeft als resultaat dat er grote werkloosheid en armoede is, met als gevolg disproportionele migratie van Koerden uit deze regio (van Loon, 1992; Griffiths, 2002).

Kaart 2.3: Minderheden in Turkije, 1961

Bron: Tanoğlu ea, 1961

Het ontbreekt de Koerden in Turkije ook aan voldoende onderwijs, gezondheidszorg, bezittingen en andere services waar de staat normaal gesproken zorg voor moet dragen (Icduygu ea, 2001).

Voor officiële doeleinden werden de Koerden als afzonderlijke natie ontkend door de Turken. Koerden werden gezien als barbaren, meer verwant aan dieren dan aan mensen en volgens de officiële rechtsbeginselen als 'Bergturken'. Dit is een belediging voor de Koerden. Koerden voelen zich namelijk niet Turks (tenzij geassimileerd in de Turkse samenleving), maar primair Koerdisch. Daar komt bij dat de aanwijzing 'uit de bergen' lijkt te wijzen op achterlijke mensen (Griffiths, 2002). Kaart 2.4 laat zien dat het oosten van Turkije, het woongebied van de Koerden, erg bergachtig is, waar de Koerden hun naam aan danken.

Kaart 2.4: Reliëfkaart Turkije

Bron: University of Texas Libraries, 1992

Deze situatie voor de Koerden in Turkije is sterk beïnvloed door het Kemalisme, het beleid van de Turkse leider Atatürk. Deze ideologie ontstond nadat Turkije uit de restanten van het Ottomaanse Rijk was ontstaan. Het land wilde één sterke nationale identiteit ontwikkelen.

Met behulp van het Kemalisme, gebaseerd op seculiere modernisering van de samenleving wat de assimilatie van de Koerden in de Turkse samenleving als gevolg had, probeerde de Turkse overheid die sterke nationale identiteit te bereiken (Robins, 1993; Griffiths, 2002).

Assimilatie is het proces waarbij een minderheidsgroep in de samenleving de normen en waarden en gedrag patronen overneemt van de dominante groep in de samenleving. Dit leidt uiteindelijk tot het volledig opgaan in de dominante groep (Wahlbeck, 1999). Alle Turken werden als gelijke leden van de staat behandeld, met dezelfde kansen en dezelfde plichten. Dit zorgde ervoor dat mensen met een Koerdische achtergrond hoge posities binnen de staat konden bekleden, al moest afstand genomen worden van de Koerdische identiteit (Robins, 1993).

In 1924 werden de Koerdische taal, Koerdische scholen, verenigingen, publicaties, religieuze genootschappen en onderwijsinstellingen verboden. Men verwachtte dat de Turkse identiteit opgebouwd kon worden door middel van het verbieden van concurrerende identiteiten (Griffiths, 2002). Het belangrijkste instrument voor de promotie van de etnische identiteit is het onderwijssysteem (Cornell, 2002). Dit is de reden waarom Koerdische scholen en onderwijs in het Koerdisch verboden werd.

Er werden opstanden door de Koerden georganiseerd tegen dit assimilatiebeleid, maar zonder succes. Dit kwam voor een deel door de interne verdeling onder de Koerden, maar ook de superieure militaire reactie van de Turkse overheid en het wegvallen van steun van bondgenoten als Iran. De opstanden leidden tot verdere onderdrukking en gedwongen deportatie van de Koerdische bevolking naar niet-Koerdische gebieden. In

totaal zijn ongeveer één miljoen Koerden gedwongen zich in andere gebieden te vestigen tussen 1925 en 1938 (Griffiths, 2002).

De assimilatiepolitiek van de Turkse regering had niet de gewenste eenduidige nationale identiteit als gevolg. Juist de ontkenning van de Koerdische identiteit werd een centraal element van de Koerdische identiteit en burgerschap. Door de houding van de Turkse autoriteiten werd het Koerdisch separatisme aangewakkerd (Griffiths, 2002).

In 1991 werden de beperkingen op het gebruik van de Koerdische taal versoepeld om te voorkomen dat de steun voor de PKK bleef groeien (Aral, 2000). Na de verkiezingen van 1991 konden Koerden aan de regering deelnemen. De Koerdische taal mocht publiekelijk gesproken worden, publicaties in het Koerdisch waren nog wel verboden (Harff & Gurr, 2004).

In 2004 brak een nieuwe fase aan voor de Koerden vanwege een nieuwe regering. Veranderingen vonden zowel op officieel niveau als bij de Turkse bevolking plaats. Het was nu toegestaan om in Koerdische dialecten uit te zenden op de Turkse Nationale Televisie. Ook waren Koerdische taalcurssussen, boeken, concerten en liedjes niet langer verboden (Council of Europe, 2006).

Hoewel dit stappen in de goede richting lijken, blijkt dat in de praktijk anders uit te pakken. De taalcurssussen waren voor de Koerdische bevolking niet bruikbaar, omdat het om Koerdisch als buitenlandse taal ging en Koerdische uitzendingen werden geproduceerd zonder enige betrokkenheid van de Koerden zelf. Toch is er sprake van vooruitgang. Het feit dat de Turkse regering het woord Koerd gebruikt in beleid duidt op enige verbetering (Council of Europe, 2006).

De Koerdische cultuur wordt tegenwoordig toegestaan onder het mom van een folkloristische regionale uiting van de Turkse nationaliteit (van Loon, 1992). Het Turkse constitutionele recht legt sterk de nadruk op de noodzaak om territoriale integriteit te waarborgen. Het integrale karakter van Turkije is het belangrijkste kenmerk van de Turkse staat. Het is ongrondwettelijk om de Turkse staat te verdelen in een Koerdisch en Turks deel. Binnen de Turkse grondwet is dus een autonoom of federaal Koerdistan niet mogelijk (Council of Europe, 1999).

2.3.2 Irak: De weg naar autonomie

De situatie in Irak is verschillend van de situatie in Turkije, omdat Irak het product is van de Britse interventie in het land en het hierdoor een koloniale identiteit heeft. De Britten stichtten na de Eerste Wereldoorlog een nieuwe staat uit de regio's van Basra, Bagdad en Mosul. De Koerden werden hierdoor gedwongen in een staat te leven waar het grootste deel van de bevolking Arabisch was (Wahlbeck, 1991).

Er zijn in de geschiedenis diverse akkoorden en verdragen opgesteld tussen de Koerden en de Irakese centrale overheid om de autonomie van de regio Koerdistan bestuurlijk vast te leggen. Na de val van het Ottomaanse Rijk en het einde van de Eerste Wereldoorlog, werd door president Wilson in 1918 het 'Fourteen Point Programme for World Peace' opgesteld waarin stond dat de niet-Turkse minderheden van het Ottomaanse Rijk ongehinderd de kans moesten krijgen om autonomie te ontwikkelen (Yildiz, 2004).

Belangrijke akkoorden betreft autonomie zijn het Verdrag van Sèvres in 1920 en het Verdrag van Lausanne. Hoewel autonomie uiteindelijk niet toegekend werd, werden de rechten voor religieuze minderheden wel beschermd. Het werd dankzij de Local Language Law (1926) toegestaan om lager onderwijs in het Koerdisch te geven en boeken in de eigen taal te publiceren. Toen Koerdische culturele genootschappen werden opgericht die steeds vaker een politiek standpunt gingen innemen, werden de genootschappen door politieoperaties ontmanteld (Yildiz, 2004).

In 1968 kwam de Ba'ath partij aan de macht in Irak. Kort hierna, in 1970, werd het Maart Manifest opgesteld. Het Irakese regime was bereid tot gesprekken, omdat de partij bang was voor de opstanden en aanslagen van de Koerden. Uiteindelijk gingen de afspraken niet ver genoeg en was er weinig vertrouwen over de invoering en handhaving van de akkoorden waardoor de autonomie niet tot stand kwam. Doordat Iran en Irak vrede sloten viel de steun van Iran voor de Koerden weg. Ook begon het Irakese leger een wrede campagne tegen de Koerden, waarbij duizenden Koerden gedood werden. Het Irakese leger creëerde een beveiligde zone in de grensgebieden tussen de Koerdische regio en Turkije, Syrië en Iran. Bij de aanleg van deze zone werden veel Koerdische dorpen vernietigd en 600.000 Koerden werden gedwongen naar collectieve dorpen te verhuizen. Elders was er sprake van gerrymandering, de manipulatie van kiesdistricten,

om te zorgen dat de Arabische bevolking de meerderheid zou hebben in de olierijke gebieden van Irak. De huizen van de verdreven Koerden werden gevuld met Arabische families die hiertoe werden overgehaald door middel van beloningen (Yildiz, 2004).

In 1991 kwam de Koerdische bevolking van Irak in opstand tegen het Irakese regime doordat deze na het verlies in de Golfoorlog van 1990-1991 verzwakt was. Het werd snel duidelijk dat Saddam Hussein niet verslagen was en de Koerden ook geen steun konden verwachten van de VS, hoewel president Bush het Irakese volk had opgeroepen tot deze opstand (Harff & Gurr, 2004).

Op initiatief van de Europese Commissie werden er uiteindelijk vluchtelingenkampen in Irak opgezet onder de naam Safe Haven. Irak protesteerde tegen de operatie omdat het een *“serious, unjustifiable and unfounded attack on the sovereignty and territorial integrity of Iraq”* was (Yildiz, 2004: 40). De regeringen van de VS en Verenigd Koninkrijk beschermden de gebieden van de Safe Haven door een ‘no fly zone’ in te stellen boven de gebieden (Yildiz, 2004). Deze zijn op kaart 2.5 weergegeven. Boven de 36° en onder de 32° parallel mag niet gevlogen worden. Het bovenste gebied is het Koerdische deel van Irak (Koerdistan.nl, 2011).

Kaart 2.5: No fly zone Irak

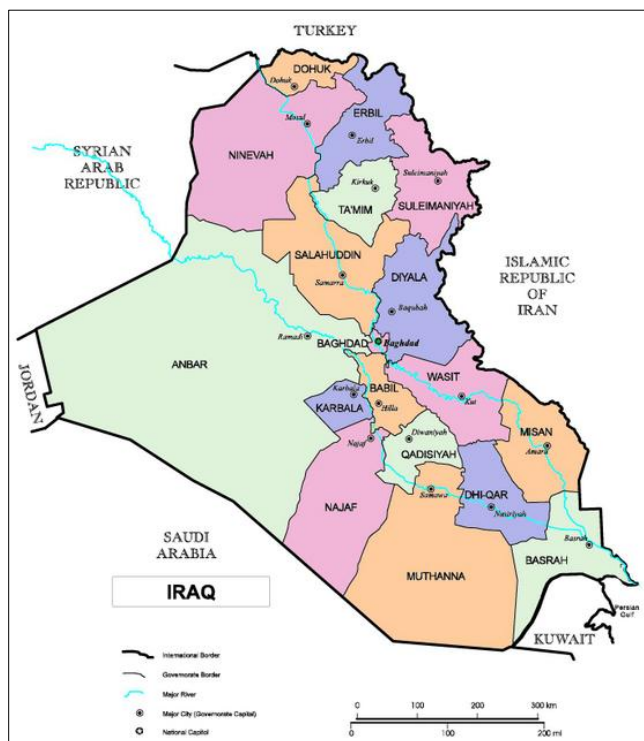

Bron: Koerdistan.nl, 2011

Het Kurdish National Assembly verklaarde in 1991 eenzijdig autonomie voor de Koerdische regio en de Irakese overheidstroepen verlieten de regio. Er werd geen onafhankelijk Koerdistan uitgeroepen, omdat de kans klein was de internationale gemeenschap dit goed zou keuren (Wahlbeck, 1991). Na de verkiezingen in 1992 werden de eerste Irakese Koerdische Regionale Overheid (KRG) en Parlement gevormd. Sinds die verkiezingen hebben de Koerden in Irak formeel autonomie in de regio (Yildiz, 2004).

Autonoom Irakees Koerdistan bestaat uit de drie gouvernementen Dohuk, Erbil (ook wel Arbil en in het Koerdisch Hewler) en Sulaymaniyah, de drie noordoostelijke regio's op onderstaande kaart. Vier miljoen mensen wonen in deze regio. De regering van Irakees Koerdistan wordt geleid door minister-president Barham Salih en zetelt in Erbil (KRG, 2011). Momenteel is de voormalig leider van de PUK, Jalal Talabani, president van de Federale Republiek Irak (CIA World Factbook, 2011).

Kaart 2.6: De 18 provincies/gouvernementen van Irak

Bron: Iraq Pictures, 2011

Sinds de autonome status zijn positieve veranderingen op het gebied van de culturele identiteit te signaleren. De Koerden in Irak beschikken over meer culturele rechten dan de Koerdische burenen in Turkije. De Koerdische taal is als tweede officiële taal opgenomen in de nieuwe Irakese grondwet en mag ook gedoceerd worden (Yildiz, 2004)

Ondanks deze autonomie was de situatie in het Koerdische deel van Irak alles behalve rooskleurig. De economische situatie was bijvoorbeeld extreem kwetsbaar, doordat de oorlogen een groot deel van de infrastructuur hadden verwoest. Verder had Saddam Hussein alle handel met Koerdische regio's stopgezet, waardoor deze regio totaal afhankelijk werd van handel aan de grens van Turkije. Hierdoor werden de Koerden afhankelijk van de goede wil van de Turkse overheid, wat voor conflicten met de PKK zorgde (Wahlbeck, 1991).

De schendingen van mensenrechten bleven doorgaan, doordat bijna de helft van de Koerdische bevolking in Irak niet binnen de grenzen van de autonome Koerdische regio woonachtig is. Immers, veel Koerden wonen in en rond Kirkuk. Tussen 1991 en 2001 begon de Ba'ath partij hier met een programma van Arabisering waarbij 120.000 Koerden en andere niet-Arabische minderheden werden gedwongen het gebied te verlaten (Yildiz, 2004). Ook nu gaat de onenigheid tussen de Koerdische en Irakese regering over de status van Kirkuk door. Er is nog altijd strijd over het feit of de stad bij Regionaal Autonoom Koerdistan behoort of niet (International Crisis Group, 2009).

2.4. Koerdische diaspora

2.4.1 Koerden in de diaspora

Het is moeilijk om exacte data over aantallen Koerden te verkrijgen, in de herkomstlanden, maar ook in de diaspora. Dit is gedeeltelijk het resultaat van het beleid van landen waarin Koerden woonachtig zijn. In deze landen wordt etnische identiteit niet erkend als legitieme categorie van registratie. Voor landen als Irak en Turkije is het wenselijk om de grootte van de Koerdische gemeenschap binnen de grenzen te manipuleren en af te zwakken. De overheden van deze landen verwachten dat dit beleid voorkomt dat de Koerdische gemeenschappen politiek te machtig worden. Wanneer er duidelijke cijfers zijn over aantallen kunnen de Koerdische groepen zich gesteund voelen door de macht van het aantal (Yildiz, 2004).

Hier komt bij dat Koerden geen Koerdisch paspoort bezitten, zoals eerder beschreven. Hierdoor zijn er geen officiële cijfers beschikbaar en worden aantallen geschat (Dankoor, 2003).

De schattingen die gemaakt worden lopen uiteen. Mirjam Dankoor (2003) maakt een ruime schatting van 40.000 tot 100.000 Koerden in Nederland. Een Parlementair Rapport van de Council of Europe (2006) schat dat er tussen 70.000 en 80.000 Koerden in Nederland zijn. Hiermee staat Nederland vijfde op de ranglijst naar aantallen Koerden binnen de grenzen. Nederland moet Duitsland, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk en Zweden voor zich laten (Council of Europe, 2006). Fed Kom, de federatie van veertien Koerdische organisaties in Nederland, spreekt van 100.000 Koerden binnen de Nederlandse grenzen (Fed Kom, 2011). Ali Ghahrmani (2011), voorzitter van Koerdisch Academisch Netwerk (KAN) en oprichter van de Koerdische Studenten Vereniging Nederland (KSVN), denkt dat in Nederland meer dan 100.000 Koerden wonen, misschien wel 130.000. Vanzelfsprekend ontbreken ook exacte aantallen over hoeveel Koerden per herkomstland in Nederland woonachtig zijn. Wel is bekend dat het grootste aandeel Koerden in Nederland uit Turkije afkomstig is. Daarna volgen Irak en Iran en de Koerden uit Syrië sluiten de rij.

De Nederlandse stad met de grootste Koerdische gemeenschap is Den Haag. Hier wonen vooral Koerden uit Turkije die Nederland als gastarbeider zijn binnengekomen. Steden als Amsterdam, Deventer, Utrecht, Arnhem, Rotterdam, Enschede en Zaanstad hebben ook een relatief grote Koerdische bevolking in de stad wonen (Pinedo, 1999).

Er zijn rond de 1,3 miljoen Koerden in West-Europa. Duitsland is het land met de meeste Koerden binnen de grenzen. De schatting ligt tussen 700.000 en 800.000. Bijna 85% van de Koerdische diaspora in West-Europa heeft Turkije als herkomstland. De Koerden uit Irak volgen en hebben hoofdzakelijk Groot-Brittannië, Nederland, de VS en Zweden als vestigingsland (Council of Europe, 2006). Dahlman (2002) schat dat ongeveer een vierde van de Koerdische bevolking buiten historisch Koerdisch grondgebied woont. Dit kan zijn in de diaspora of niet-Koerdische steden in de landen van herkomst.

Koerdische vluchtelingen in Europa hebben over het algemeen een hoog opleidingsniveau. Vooral de mannelijke Koerden uit Irak blijken in het moederland een goede opleiding genoten te hebben; de Koerden uit Turkije en Iran blijken over het algemeen lager opgeleid (Wahlbeck, 1999). Dit is te verklaren doordat de Koerden uit Turkije grotendeels uit landelijke of semilandelijke gebieden komen waar onderwijs

minder vanzelfsprekend is dan in de stad (Griffiths, 2002). De Koerdische intellectuelen in de diaspora hebben een belangrijke rol gespeeld bij de verspreiding van het Koerdisch nationalisme. Door zich onder de laagopgeleide Koerden, de gastarbeiders, te mengen, konden hun ideeën over het Koerdisch nationalisme zich verspreiden (Alinia, 2004). De recente vluchtelingen uit Irak en Turkije hebben een eenvoudigere achtergrond en hebben vaak ook een lager opleidingsniveau dan eerdere vluchtelingen uit Irak (Wahlbeck, 1999).

Uit interviews met Koerdische vluchtelingen uit Turkije blijkt dat een groot deel van deze mensen slechts publiekelijk heeft aangegeven de Koerdische zaak te steunen; ze waren niet persoonlijk actief in Koerdische politieke partijen. Alleen al door aan te geven dat de Koerdische zaak gesteund werd, riskeerden de Koerden een gevangenisstraf of zelfs hun leven. Dit verschilt met de Koerdische vluchtelingen uit Irak. Deze waren betrokken bij of hebben actief deelgenomen in Koerdische verzetsbewegingen (Wahlbeck, 1999).

Uit het onderzoek van Van Loon (1992) bleek dat 53% van de ondervraagden vanwege een economisch motief naar Nederland is gemigreerd. In Turks Koerdistan was onvoldoende werk en daardoor onvoldoende inkomsten om te overleven. Dit economische motief hangt samen met de politiek van Turkije om het Koerdische deel achtergesteld te laten blijven. Van de respondenten gaf 16% aan louter om politieke redenen naar Nederland te zijn gekomen, 19% geeft een combinatie van beiden aan als motief. Dan blijft 12% over dat vanwege gezinshereniging naar Nederland is gemigreerd. Bij ruim een derde van de respondenten hebben dus politieke motieven meegespeeld. Uit hetzelfde onderzoek blijkt ook dat de Koerden die met politieke motieven naar Nederland zijn gekomen, bijna allemaal (92%) na 1980 zijn gemigreerd.

2.4.2 De immigratie van Koerden in Nederland

De formatie van een Koerdische diaspora in Europa en Nederland is een recentelijk fenomeen (Council of Europe, 2006). In deze paragraaf worden de fases waarin Koerden naar Nederland zijn gekomen, uiteengezet per herkomstland.

Turkije

Het jarenlange assimilatieproces van de Turkse overheid ten opzichte van het Koerdische deel van de bevolking heeft voor migratie naar Nederland gezorgd. In het overige gedeelte van de paragraaf zullen andere fasen uitgelegd worden.

Gastarbeiders

De eerste fase waarin Koerden naar Nederland immigrerden was in de jaren 60 en 70 van de 20^e eeuw met de komst van Turkse Koerden (Council of Europe, 2006). De eerste golf van gastarbeiders bestond voor het grootste gedeelte uit Turken, omdat de werving plaatsvond in westelijke en centrale delen van Turkije. De tweede golf, in de jaren 70, had een groter deel Koerden, omdat nu in de oostelijke delen van Turkije gerekruteerd werd (van den Bos & Nell, 2006). De wervingsacties waren gericht op het rekruteren van arbeidskrachten die laaggeschoolde arbeid moesten uitvoeren (van Loon, 1992). In deze situatie past de Koerdische diaspora in het diasporatype van werk/service, een verdeling die door Cohen (1997) werd ontwikkeld.

In eerste instantie gingen de gastarbeiders ervan uit dat ze tijdelijk in Nederland zouden blijven. Dit heeft zijn weerslag gehad op de transnationale activiteiten in deze periode. Deze activiteiten bestonden uit het sturen van geld naar Turkije, het kopen van eigendommen in Turkije terwijl de kinderen naar scholen in Turkije werden gestuurd (Østergaard-Nielsen, 2001).

Toen het voor de gastarbeiders in de jaren 80 duidelijk werd dat ze in Nederland zouden blijven, begonnen ze hun stem te laten horen en vroegen om een opener Nederlands integratiebeleid. Een groeiende interesse in de *immigrant politics* ontstond dat in enkele gevallen als aanvulling op *homeland politics* binnen organisaties werd gezien, maar vaak ook als vervanging. De leden van de organisaties waren dus niet langer Koerden, maar immigranten. Het duurde voor de meeste organisaties wel even om zichzelf te heridentificeren als immigrantenorganisatie (Østergaard-Nielsen, 2001).

De coup van 1980

In september 1980 vond een militaire coup plaats in Turkije die een ingrijpende constitutionele verandering tot gevolg had. Het parlement werd ontbonden, de regering

werd afgezet en lokale bestuurders werden vervangen door militairen. Ook werden politieke partijen en vakbonden verboden (Østergaard-Nielsen, 2003b). Een nieuwe grondwet werd gevormd die de macht van de Turkse *civil society* ernstig inperkte. Zo was het voor studenten, docenten en ambtenaren voortaan verboden om lid te zijn van een politieke partij of vakbond. Verder werden onderwijs en media streng gecontroleerd en ontdaan van afwijkende meningen (Turkije Instituut, 2011).

Een periode van zware repressie volgde na de coup. Binnen een jaar werden 120.000 mensen aangehouden en gemarteld. Voor de Koerden in Turkije was de situatie nog slechter. In deze grondwet werden de basisrechten van de minderheden in Turkije, Koerden, Armeniërs, Grieken, ontkend. Ook zijn artikelen in de wet opgenomen waarin de superioriteit en monopolie van het Turkse ras en taal benadrukt werd (Kurdish Institute of Brussels, 2007). Namen van Koerdische steden en dorpen werden veranderd in Turkse namen en ouders werden gedwongen om hun kinderen Turkse namen te geven (Ergil, 2000). Deze ontwikkelingen hebben ervoor gezorgd dat de situatie voor de Koerden nog onhoudbaar werd en een golf van politieke vluchtelingen, voornamelijk jonge mannen, richting Europa en Nederland ontstond (van Bruinessen, 1998; Eccarius-Kelly, 2002).

Oorlog tussen PKK en Turkse leger

De jarenlange assimilatiepolitiek van de Turkse overheid leidde tot de oprichting van de PKK (Ergil, 2000). De ontwikkelingen na de militaire coup leidde ertoe dat in 1984 de langste oorlog in de moderne geschiedenis van Koerdistan begon (Griffiths, 2002).

De PKK kon snel in omvang en populariteit groeien door de acties van de Turkse overheid. Deze ontmantelde rivaliserende democratische Koerdische organisaties en verbood uitingen van de Koerdische identiteit, wat de Koerden alleen maar motiveerde om te strijden tegen het Turkse regime. In het begin was de PKK de bovenliggende partij dankzij de guerrillatactiek, iets waar het Turkse leger niet voor opgeleid was. Pas in 1995 was het Turkse leger zodanig aangepast op de guerrillatactiek van de PKK dat het in staat was om de bovenliggende partij in het conflict te worden (Ergil, 2000).

Hoewel precieze aantallen moeilijk te achterhalen zijn, zijn tenminste 30.000 mensen om het leven gekomen door de gevechten tussen de PKK-milities en de Turkse

overheid (Ergil, 2000). Verder zijn 2000 dorpen vernietigd en 3,5 miljoen mensen gedwongen om te vluchten voor het geweld (Wahlbeck, 1999).

De diaspora die ontstaan is door de instroom van Koerden als gevolg van het assimilatieproces, de coup van 1980 en de oorlog tussen de PKK en het Turkse leger valt onder de categorie slachtoffer/vluchteling.

Irak

De stroom van Koerdische vluchtelingen uit Irak richting Europa en Nederland is met name veroorzaakt door het repressieve regime van het land ten opzichte van de Koerden. Hieronder zullen twee momenten in de geschiedenis van Irak genoemd worden die gezorgd hebben voor een piek in de vluchtelingenstroom.

Anfalcampagnes

De oorlog tussen Irak en Iran eindigde in 1988 waardoor het Irakese leger in staat was om al het materieel te richten op de oorlog met de Koerden. Om een alliantie tussen Iran en Koerdische partijen te voorkomen ontwierp de Ba'ath partij van Hussein het idee van de Anfalcampagnes, een programma van arabisering en genocide van de Koerdische bevolking (Wahlbeck, 1991). De acht offensieven moesten ervoor zorgen dat steun voor de peshmerga's, gewapende Koerdische strijders, in de Koerdische dorpen niet langer mogelijk was. Ali Hassan al-Majjid (ook wel Ali Chemicali genoemd) nam deze taak op zich. Onder zijn leiding werden verschillende Koerdische dorpen leeg gehaald. De inwoners van de verwoeste steden vluchtten of werden in kampen ondergebracht (Yildiz, 2004).

In deze periode werden ook voor de eerste maal chemische wapens gebruikt tegen de Koerden (waaraan al-Majjid zijn bijnaam dankt) (Yildiz, 2004). De grootste en meest verwoestende chemische aanval vond plaats in Halabja, een stad vlak bij de Iranese grens. Begin maart van 1988, nam Iran de stad over van Irak. De reactie van het Irakese leger was een aanval om de stad terug te winnen. Humans Rights Watch heeft de namen van 3200 mensen die deze aanval niet overleefd hebben in het bezit, de organisatie schat echter dat tussen de vier- en zeventuizend Koerden omgekomen zijn (Yildiz, 2004).

De aanval op Halabja kan niet gezien worden als typisch onderdeel van de Anfalcampagne. Deze was bedoeld voor het breken van het verzet in de Koerdische dorpen en niet een grote stad als Halabja (Yildiz, 2004).

Na de eerste Anfalcampagne volgden er nog zeven. De tweede Anfalcampagne vond plaats op 22 maart 1988, een dag na het Koerdische Nieuwjaar, Newroz. In contrast met de eerste campagne werden niet alleen mannen en jongens vermist, maar ook verdwenen vrouwen en kinderen. In de volgende campagnes werd steeds systematischer te werk gegaan bij de uitschakeling van de Koerdische burgers. De eerste zeven Anfalcampagnes waren gericht op het breken van de steun aan PUK-strijders, de laatste campagne was gericht op de bolwerken van de KDP van Barzani (Yildiz, 2004).

Uiteindelijk zijn 3000 dorpen verwoest door de Anfalcampagnes (Yildiz, 2004), meer dan de helft van de Koerdische dorpen in Irak (Wahlbeck, 1991), vonden massa-executies van burgers plaats en hebben anderhalf miljoen mensen moeten vluchten naar veiligere gebieden. Exacte cijfers zijn niet bekend, maar men gaat ervan uit dat rond de 180.000 mensen de Anfalcampagnes niet overleefd hebben (Yildiz, 2004).

Oorlog tussen rivaliserende Koerdische organisaties in Irak

De twee belangrijkste Koerdische partijen in Irak zijn KDP en de PUK. De Koerdische nationalistische beweging in Irak is verdeeld in verschillende bondgenootschappen met andere landen, de KDP met Iran en de PUK met Irak. De leider van de KDP, Masud Barzani, werd gezien als een traditionele leider, terwijl Jalal Talabani, de leider van de PUK, een achtergrond had in linkse intellectuele organisaties (Wahlbeck, 1999).

Na de verkiezingen van 1991 nam de rivaliteit tussen de twee partijen toe, hoewel beide partijen onderdeel waren de Koerdische Regionale Overheid (KRG). Door het dubbele embargo dat werd opgelegd, de economische belegering door Saddam Hussein en de VN-sancties tegen Irak werden de onderhuidse spanningen tussen de partijen duidelijk zichtbaar. Beide partijen beschuldigden elkaar van manipulatie door de overheden van Irak, Turkije en Iran (Yildiz, 2004).

Het was pas in 1998 dat Bill Clinton in staat was beide partijen een overeenkomst over langdurige vrede te laten ondertekenen na een voorstel van Talabani. Binnenlands geweld werd afgezworen en beide partijen zouden zich in de toekomst onthouden van het

gebruik van geweld of interventie van buitenaf als oplossing voor problemen. Hiernaast werden akkoorden gesloten over de status van belangrijke steden als Arbil, Dohuk en Sulaymaniyah en over de organisatie van vrije verkiezingen (Yildiz, 2004).

De Irakese Koerden in Nederland vallen in de categorie slachtoffer/vluchteling.

2.4.3 Koerdische organisaties in Nederland

Studenten en politieke vluchtelingen hebben sinds het eind van de jaren 70 een belangrijke rol gespeeld bij het organiseren van de Koerdische diaspora (van Bruinessen, 2000). Dit blijkt uit de eerste grote diasporaorganisatie voor de Koerden, de Koerdische Studenten Vereniging in Europa die bestond van 1956 tot 1975. Koerden uit alle windstreken waren welkom en het doel was Koerdisch zelfbestuur (Hassanpour & Mojab, 2004). Etnisch bewustzijn was in het begin in de arbeidersgemeenschap bijna niet aanwezig. De migranten in Europa waren gekomen als ‘Turkse’ gastarbeiders en dit was lange tijd de belangrijkste identiteit. Vanaf 1980 werd de oriëntatie van deze gemeenschappen op de ontwikkelingen in Koerdistan versterkt en politieke en culturele organisaties die lokale en staatsgrenzen overschreden werden omvangrijker (Van Bruinessen, 2000). Redenen voor de groei in Koerdische organisaties in Nederland zijn; de instroom van grote aantallen vluchtelingen met verscheidene politieke visies en de Turkse overheid die pogingen ondernam om meer greep op de ‘Turkse’, en dus Koerdische, gemeenschap in Europa te krijgen. Ook stond de tweede-generatie Koerden tussen 15 en 25 jaar meer open voor politieke mobilisering dan hun ouders (van Bruinessen, 1997).

Diasporaorganisaties werden niet alleen opgericht vanwege ontwikkelingen in Koerdistan, maar ook om de Koerdische taal en cultuur te behouden en bij te dragen aan een betere integratie van Koerden in Nederland (Koerdisch Instituut Parijs, 2011).

De functie van organisaties is meer dan erkenning. Het verstrekken van steun en hulp voor nieuwe Koerdische vluchtelingen is ook belangrijk. Naast de rol die organisaties voor vluchtelingen kunnen vervullen, zijn ook de vluchtelingen belangrijk voor de organisaties, omdat hierdoor nieuwe informatie en steun voor de organisaties binnenkomt. Verder zijn ze van belang bij het proces van het culturele vernieuwing voor de Koerden in de diaspora (Griffiths, 2002).

Joost van Loon (1992) heeft Koerden gevraagd wat de belangrijkste functies van de Koerdische organisaties in Nederland zijn. In onderstaande tabel is een overzicht gegeven.

Tabel 2.1: De functies van Koerdische organisaties in Nederland, 1992

Functie
Belangenbehartiging
Steun (economisch, politiek en cultureel)
Ontwikkeling eigen identiteit
Ontmoetingscentrum

Bron: van Loon, 1992: 200

Belangenbehartiging wordt als belangrijkste functie van Koerdische organisaties gegeven. Hiermee wordt de ondersteuning van de Koerden bij binnenkomst bedoeld. Gedacht kan worden aan tolken, advocaten en het verwijzen naar overheidsinstanties.

Uit hetzelfde onderzoek blijkt dat slechts een deel van de Koerden participeert in een diasporaorganisatie. Van de 97 geïnterviewde Koerden bleek bijna een derde lid van een organisatie. De belangrijkste reden die wordt gegeven door Koerden die geen lid zijn van een Koerdische organisatie, is de angst dat zij of hun familie in Turkije vervolgd zullen worden vanwege het lidmaatschap. Degenen die wel lid zijn van een Koerdische organisatie in Nederland zijn hoofdzakelijk Koerden die met politieke motivatie naar Nederland gekomen zijn. Deze groep heeft minder angst om voor de Koerdische identiteit uit te komen (van Loon, 1992).

Het is binnen de Nederlandse grenzen moeilijk samen te werken vanwege verschillen in politieke oriëntatie richting het moederland, waardoor banden ontstaan die de grenzen van de staat overstijgen. Deze koepelorganisaties dienen als bruggenhoofd tussen tegenhangers in verschillende landen en tussen deze landen en Koerdistan zelf. Zo kan het zijn dat er meer contact en samenwerking is tussen etnische, religieuze en politieke organisaties internationaal dan tussen tegengestelde bewegingen binnen één land (Østergaard-Nielsen, 2001; Østergaard-Nielsen, 2003a & 2003b).

Hoewel Europese Koerdische organisaties wel aanwezig zijn, zijn er weinig die hun weg hebben weten te vinden tot Europees niveau en zelfs wanneer dit gebeurt, komt lobbyen maar sporadisch voor. De samenwerking met NGO's op het nationale en international niveau is een kostbare strategie die vaak gebruikt wordt door transnationale politieke netwerken (Østergaard-Nielsen, 2003a). Hoewel het contact met de EU marginaal is voor Koerdische organisaties, maakt het vermogen om contacten te leggen met NGO's de Turkse overheid wel zenuwachtig (Eccarius-Kelly, 2002).

Gezien de onderdrukking van de Koerden in Koerdistan zijn Koerdische organisaties in staat geweest om aan te sluiten bij netwerken van internationale mensenrechtenorganisaties. Deze hebben makkelijker toegang tot beleidsmakers dan Koerden zelf. Soms leidt de zoektocht van migrantenorganisaties naar legitieme netwerken tot verrassende coalities. Een voorbeeld hiervan is de uitwisseling van informatie over de strijd tot lokale autonomie tussen de Welsh Independence Party en een Koerdische organisatie uit Duitsland (Østergaard-Nielsen, 2003a).

De traditie van Koerdische partijen die de organisatiestructuur van communistische partijen overnemen, heeft nog steeds invloed op de organisaties in de diaspora, zij het minder dan tijdens de opkomst van Koerdische organisaties (Wahlbeck, 1999). Dit heeft als gevolg dat groepsbrede vormen van solidariteit niet ontstaan, niet alleen op een pan-Koerdisch niveau maar ook niet binnen de Koerden uit bijvoorbeeld Turkije. Een voorbeeld van deze situatie doet zich voor in Londen. De organisaties Day-Mer, Kom Kar en het Koerdisch AdviesCentrum in Londen zijn meer socialistisch georiënteerd dan de Halkevi en de Koerdische Arbeiders Organisaties die door de PKK gedomineerd worden (Griffiths, 2002). Sinds het begin van de jaren 80 van vorige eeuw is wel een verschuiving waar te nemen, weg van deze communistische traditie richting een liberale democratische vorm van organisatie (Wahlbeck, 1999).

Voor de PKK zijn de Koerden in Europa een belangrijke bron van inkomsten, op het gebied van politieke en militaire rekrutering (van Bruinessen, 1997). Het geld wordt uiteindelijk gebruikt voor media-activiteiten en het behoud van de organisatie in Nederland en Europa (AIVD, 2009). Daarnaast blijven Koerden op de hoogte van de activiteiten van de PKK door middel van Koerdische satelliettelevisie (van Bruinessen, 1997). De PKK vervoert vanuit Nederland goederen naar de gewapende eenheden in het

Koerdische deel van Irak waar de PKK bases heeft, waar ze worden ingezet bij de strijd tegen het Turkse leger (AIVD, 2009).

De PKK staat op de Europese lijst van terroristische organisaties waardoor de tegoeden van de partij bevroren zijn (AIVD, 2009). De PKK is officieel verboden in Nederland sinds 2007. Toch is in de Koerdische gemeenschap in Nederland veel steun voor de organisatie (AIVD, 2008). De PKK is niet meer de guerrillaorganisatie van de jaren 80. De aandacht is verschoven van socialisme naar de vorming van een etnische identiteit en de uitbreiding van mensenrechten; van radicalisering is geen sprake en de organisatie is uitgegroeid tot sociale beweging (Eccarius-Kelly, 2002).

Diasporaorganisaties hebben een aantal mogelijkheden om de politieke ontwikkelingen in het moederland te beïnvloeden; directe en indirecte middelen. Directe invloed kan door economische, politieke of militaire steun gegeven worden aan politieke tegenhangers in het moederland. In veel landen mag de diaspora ook stemmen. In het geval van Turkije betekent dit wel dat de Koerden naar Turkije terug moeten gaan, wat als gevolg heeft dat de participatie over het algemeen erg laag is. Organisaties met sterke banden met politieke partijen staan erom bekend dat fondsen en stemmen verzameld worden voor deze partijen in het moederland. Ook beschikken de Koerden in Nederland over objectievere informatie over de situatie in het moederland dan in het moederland zelf, omdat daar bepaalde informatie de burgers niet kan bereiken. Deze informatie kan directe invloed uitoefenen op het stemgedrag van de Koerden in het thuisland (Østergaard-Nielsen, 2001).

Dergelijke activiteiten zijn een doorn in het oog van de overheden. Daarom proberen ze druk uit te oefenen op de landen waar Koerden woonachtig zijn; ze willen dat de vrijheid van meningsuiting en de politieke activiteiten van dissidentbewegingen beteugeld worden. Ook probeert de Turkse staat om pro-Turkse loyaliteiten in het buitenland te stimuleren door staatstelevisiezenders, kleine legers van docenten en imams in het vestigingsland, onderwijsmateriaal en beloften over stemrecht vanuit het buitenland (Østergaard-Nielsen, 2001).

Daarnaast bestaan indirecte middelen, die door diasporaleden vaker worden gebruikt dan de directe middelen. Ze zijn indirect omdat via de overheid van het vestigingsland invloed wordt uitgeoefend op het moederland. Organisaties die zich

concentreren op *homeland politics* zijn een platform voor discussie over politieke kwesties die niet vrijuit besproken kunnen worden in het moederland. Ook kunnen deze organisaties bij besluitvormers in het vestigingsland lobbyen voor een bepaald standpunt ten opzichte van het moederland. Verder vallen demonstraties onder deze categorie (Østergaard-Nielsen, 2003b).

In een poging om de aandacht van relevante beleidsmakers te bereiken en tegelijkertijd de Koerden in het buitenland te mobiliseren, wordt een scala aan activiteiten gebruikt. Besluitvormers en vertegenwoordigers van de media worden uitgenodigd voor paneldiscussies, lezingen, seminars en bijeenkomsten georganiseerd door Koerdische organisaties. Ook wordt informatiemateriaal gemaakt en verspreid in de vorm van pamfletten, kranten, persberichten en websites (Østergaard-Nielsen, 2001).

In Nederland is een aantal nieuwswebsites, radio- en televisiezenders op internet te vinden dat alleen nieuws met betrekking tot Koerden publiceert. Op de Koerdistan Startpagina is een overzicht gegeven van nieuws, kranten, radio, boeken evenals reisorganisaties die een link hebben met Koerdistan (Koerdistan Startpagina, 2011).

2.4.4 Identiteit in Koerdische diaspora

De strijd voor een staat en het streven naar regionale en culturele autonomie zijn bepalende kenmerken voor Koerden zowel in het thuisland en de diaspora. Omdat verscheidene tradities van natievorming te onderscheiden zijn in de herkomstlanden, is er ook onderscheid tussen de Koerdische bewegingen van elk land. Dit blijkt ook uit het onderzoek van Nell (2008). De Koerdische respondenten uit Turkije in dit onderzoek konden aangeven van welke diasporaorganisaties ze lid waren. Hier zat grote verscheidenheid in. Een deel van de Koerden was lid van een organisatie speciaal voor Koerden uit Turkije. Anderen waren lid van Turkse of pan-Koerdische organisaties. De heterogeniteit van de Koerdische gemeenschap heeft dus haar weerslag gehad op de Koerdische organisaties. Er zijn momenten dat Koerden in Nederland dichter naar elkaar groeien. Dit was bijvoorbeeld het geval na de arrestatie van PKK-leider Öcalan in 1999 (Nell, 2008). Ook zorgde zijn arrestatie dat de Koerdische activisten in de diaspora de structurele, organisatorische en strategische operaties wijzigden om deze aan te passen aan de nieuwe politieke realiteit. Het doel was niet langer een onafhankelijk Koerdistan,

maar het accent kwam vooral te liggen op verbetering van de rechten van minderheden in Turkije (Eccarius-Kelly, 2002).

Voor de Koerdische diaspora is de mogelijkheid tot het uiten van de identiteit en het oprichten van politieke organisaties één van de belangrijkste voordelen van het leven buiten Koerdistan. Dit is vooral van toepassing op de oudere Koerden, omdat deze de onderdrukking door de staat nog helder in het geheugen hebben staan. Voor de jongere generatie is dit anders; voor deze groep is de ontdekking van de Koerdische identiteit vooral belangrijk. Veel jonge Koerden en degenen die geassimileerd zijn tot de Turkse cultuur worden zich steeds meer bewust van hun Koerdische identiteit (Griffiths, 2002).

Turkse Koerden in de diaspora zijn in de vestigingslanden bijvoorbeeld in staat om bewust de taal en cultuur te verwerven, wat in de Turkse staat verboden was. Voor de geassimileerde Koerden is het moeilijk om het Koerdisch te leren in een land waar ook de taal van het land geleerd moet worden. Toch was in veel nationale vrijheidsbewegingen de opleving van de nationale taal een voorloper voor politieke organisatie voor nationale onafhankelijkheid. Omdat een deel van de Koerdische diaspora van het platteland van Koerdistan afkomstig is en laag geletterd, is de opleving van de nationale taal een lastig proces. De rol van televisiezenders is daarom belangrijk bij deze opleving (Griffiths, 2002).

In Groot-Brittannië werd de eerste Koerdische televisiezender opgericht in 1994 door leden van de Koerdische diaspora. Hassanpour (1995) schrijft over deze ontwikkeling: *“For the first time in history, the Kurdish people can now see their own lives, their own reality, reflected on television screen across the world. Med TV hopes to assist in the regeneration of the Kurdish language and the identity of the dispossessed nation whilst informing the Kurdish public of the world, national and international events”* (Hassanpour, 1995:6).

Med TV wordt ook wel een vorm van het nieuwe postmoderne nationalisme genoemd, omdat het nu niet meer fysieke kenmerken zijn waaraan de identiteit wordt ontleend (Griffiths, 2002). Wegens het aansporen tot geweld tegen de Turkse staat heeft Med TV de licentie verloren in 1999 (Eccarius-Kelly, 2002).

2.4.5 Houding Nederlandse overheid ten opzichte van diaspora

De houding van het vestigingsland is van belang voor het ontstaan van organisaties binnen de diaspora. Er zijn overheden die open staan voor migranten en ze als zodanig respecteren, zoals Nederland. Aan de andere kant zijn er overheden die minder open tegen migranten aankijken en eisen dat ze volledig opgaan in de identiteit van het gastland, zoals Duitsland (Østergaard-Nielsen, 2001).

Hoewel beide vormen kunnen leiden tot transnationale activiteiten, is er een verschil. Nederland is een land met een open en solidair immigrantenbeleid. De overheid geeft fondsen aan de migrantenorganisaties en is ook bereid tot een dialoog met de organisaties, wat leidt tot open netwerken. Dit staat in contrast met de situatie in Duitsland waar sprake is van een unitair en exclusiever politiek systeem waarbij weinig publieke participatie van migrantenorganisaties plaatsvindt (Østergaard-Nielsen, 2001).

Nederland is altijd een natie geweest met culturele diversiteit en religieuze overtuigingen. Jarelang had Nederland een verzuilde samenleving, gebaseerd op het principe van pluraliteit. Elke zuil had haar eigen *civil society*. Deze achtergrond heeft gevolgen gehad voor de acceptatie van immigranten in Nederland (Østergaard-Nielsen 2001). De Nederlandse geschiedenis van tolerantie en gelijke behandeling heeft in het voordeel gewerkt van de immigranten. De overheid heeft geprobeerd om de acceptatie van de multiculturele principes te stimuleren door het aanmoedigen van zelforganisatie binnen de migrantengemeenschappen (Østergaard-Nielsen, 2001).

In de jaren 90 werd dit beleid versoerd waardoor hoofdzakelijk activiteiten gesubsidieerd werden en niet de organisaties zelf. Het geld werd vooral toegekend aan activiteiten die betrekking hadden op *immigrant politics*. Deze verandering van politiek was ontwikkeld om organisaties te stimuleren samen te werken bij politieke activiteiten met betrekking tot immigratie. In de praktijk bleek dat organisaties met enigszins gelijke politieke, etnische en religieuze oriëntatie in staat waren om samen te werken. Maar de organisaties met onoverbrugbare verschillen op het gebied van politieke standpunten en religie zijn niet dicht bij elkaar gekomen door dit beleid (Østergaard-Nielsen, 2001).

De institutionele ruimte voor *homeland politics* is beperkt in Nederlandse politieke partijen. Conflict tussen het standpunt van de politieke partij en de ideologie van

de migrant is niet ondenkbaar. Vakbonden en adviesraden hebben hetzelfde standpunt (Østergaard-Nielsen, 2001).

Confronterende activiteiten gericht op *homeland politics* krijgen vaak meer aandacht dan activiteiten die plaatsvinden binnen de politieke instituties van het vestigingsland. Voorbeelden van confronterende activiteiten zijn vreedzame activiteiten, grootschalige demonstraties, bijeenkomsten of festivals. De Nederlandse overheid heeft een laissez-faire houding ten opzichte van deze vormen van politieke activiteiten gericht op het moederland. Dit ondanks de druk van bijvoorbeeld de Turkse overheid en lokale Turkse organisaties om Koerdische organisaties te verbieden. Vanzelfsprekend probeert de Nederlandse overheid activiteiten wel in te perken. Verschillende bewegingen worden uitgenodigd voor bijeenkomsten waar benadrukt wordt dat deze tolerante houding van de Nederlandse overheid om verantwoordelijk en gezagsgetrouw gedrag van de zijde van de organisatie vraagt (Østergaard-Nielsen, 2001).

De houding van de Nederlandse overheid heeft ervoor gezorgd dat de organisaties de afgelopen jaren een aantal grote evenementen hebben kunnen organiseren. Dit in tegenstelling tot Koerdische organisaties in Duitsland, waar de Koerden weinig politieke rechten hebben en de dialoog tussen Koerden en overheid ontbreekt. In 1999 werd in Den Haag door 30.000 Koerden geprotesteerd tegen de arrestatie en mogelijke doodstraf van hun leider Öcalan. Een groot deel van de demonstranten kwam uit Duitsland; door de beperkte mogelijkheden daar, werden de Koerden gedwongen in Nederland te protesteren (Østergaard-Nielsen, 2001).

Rond het hoogtepunt in de oorlog tussen de PKK en Turkse overheid en de arrestatie van Öcalan kwamen de meeste demonstraties, petitieën en hongerstakingen voor onder de Koerden in Nederland. De jongere generatie Koerden lijkt echter moe te zijn van expliciete politieke activiteiten. Daarom streeft deze groep naar een overkoepelende Koerdische culturele en politieke identiteit onafhankelijk van politieke partijen en staten (Nell, 2008).

Hoewel het bovenstaande een situatie schetst waarbij de Koerden in Nederland gelijke rechten hebben als de Nederlandse bevolking op politiek vlak, is de situatie in praktijk niet altijd rooskleurig. De Koerden in Nederland worden ook onderdrukt, zij het op subtielere wijze dan in Turkije. Binnen het Nederlandse beleid is geen sprake van

formele erkenning van de Koerden als een zelfstandige etnische groep. Hierdoor is ook geen beleid ontwikkeld dat zich specifiek richt op de Koerden en moeten de Koerden tevreden zijn met het beleid dat voor de Turkse of Irakese minderheid ontwikkeld is. Eén respondent zegt: “*Koerden zijn ook in Nederland tweederangs burgers*” (van Loon, 1992: 73).

Als het gaat om het gebruik van de Koerdische taal kan de Nederlandse overheid veel verbeteren. Omdat nu geen (of te weinig) onderscheid gemaakt wordt tussen Koerden en Turken of Irakezen zijn er geen specifieke vertaalvoorzieningen voor Koerden op gebieden als participatiebevordering, gezondheidsvoorlichting, arbeidsbemiddeling, landelijke en lokale media, maatschappelijk werk en sociaal-cultureel werk. Hierdoor voelden de Koerden in Nederland alsof de assimilatie van de Turkse overheid in Nederland voortgezet wordt maar dan op minder gewelddadige manier (van Loon, 1992).

3. Opzet van het empirisch onderzoek

Het vorige hoofdstuk schetste een theoretische achtergrond bij het onderzoek naar Koerdische organisaties in Nederland. In dit hoofdstuk zal het proces waarin het onderzoek uitgevoerd wordt, bespreken. Het onderzoek richt zich op de mogelijke verschillen tussen pan-Koerdische, Turks-Koerdische en Irakees-Koerdische organisaties in Nederland. Daarna wordt gekeken of deze verschillen te verklaren zijn door de verschillende situaties in Turkije en Irak en de houdingen van de Turkse en Irakese overheid. Met behulp van de hoofdvraag *“in hoeverre verschillen pan-Koerdische, Turks-Koerdische en Irakees-Koerdische organisaties in Nederland?”* zal geprobeerd worden de verschillen te schetsen.

3.1 Deelvragen

Allereerst zijn deelvragen opgesteld waarin verschillende aspecten van Koerdische organisaties in Nederland aan bod komen.

Beschrijving

- *“Wat zijn de kenmerken van Koerdische organisaties in Nederland?”*

Doel

- *“Zijn Koerdische organisaties in Nederland voornamelijk gericht op immigrant politics of homeland politics?”*

Activiteiten en middelen

- *“Welke activiteiten organiseren de Koerdische organisaties voor het bereiken van hun doel?”*
- *“Welke middelen gebruiken Koerdische organisaties in Nederland vooral; directe of indirecte?”*

Contacten

- *“Hebben Koerdische organisaties gefocust op immigrant politics voornamelijk contacten binnen Nederland en organisaties gericht op homeland politics voornamelijk met Koerdische organisaties in het buitenland?”*

- *“Hebben Koerdische organisaties in Nederland nog steeds contacten met politieke partijen in het moederland (communistische organisatiestructuur)?”*
- *“Hebben de Koerdische organisaties gericht op Turkse Koerden meer problemen met de Nederlandse overheid dan Irakese Koerden?”*

Voor alle deelvragen geldt dat ook onderzocht wordt of er verschil te herkennen is tussen pan-Koerdische, Turks-Koerdische en Irakees-Koerdische organisaties in Nederland.

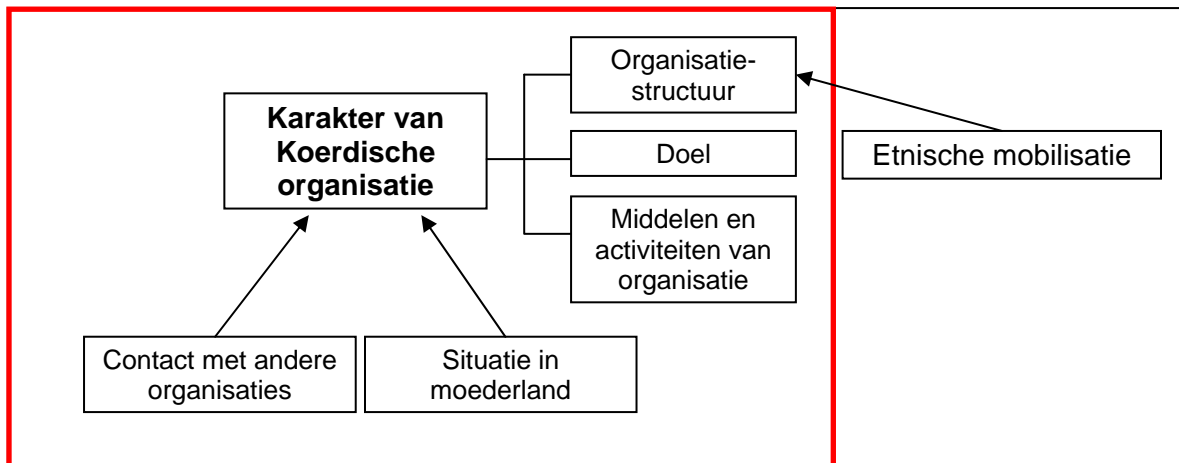
Bovenstaande facetten (beschrijving, middelen, doel en contacten) vormen samen het karakter van de Koerdische organisatie. In het conceptueel model (figuur 3.1) worden de verbanden tussen de kenmerken en factoren met betrekking tot de Koerdische organisatie weergegeven. Allereerst zullen de kenmerken en factoren gedefinieerd worden.

3.2 Conceptueel model en operationalisatie

De belangrijke onderdelen van de karakterschets van de Koerdische organisaties in Nederland zullen geoperationaliseerd en uitgelegd worden, alvorens de verbanden uitgelegd zullen worden aan de hand van het conceptueel model.

Het doel van dit onderzoek is te kijken of een verschil aan te wijzen is tussen pan-Koerdische, Turks-Koerdische en Irakees-Koerdische organisaties in Nederland. Daarvoor moet eerst een karakterschets van de Koerdische organisaties ontwikkeld worden. Deze kan gemaakt worden aan de hand van verschillende kenmerken en factoren. Dit onderscheid wordt gemaakt, omdat kenmerken een onderdeel van een organisatie zijn waar de organisatie zelf invloed op kan uitoefenen. Factoren beïnvloeden het karakter van de organisatie, zonder dat de organisatie hier invloed op kan uitoefenen. Het rode blok in het conceptueel model geeft de verbanden van dit specifieke onderzoek weer. Etnische mobilisatie is bijgevoegd om in het achterhoofd te houden dat iets plaats moet vinden voordat een organisatie grond heeft om zich op te ontwikkelen. Het proces van etnische mobilisatie is reeds besproken door Harff & Gurr (2004) in paragraaf 2.2.3.

Figuur 3.1: Conceptueel model

Etnische mobilisatie heeft invloed op de **organisatiestructuur** van de organisatie. Hoe meer mensen gemobiliseerd worden, hoe meer geld en tijd (organisatiestructuur) een organisatie zal hebben om activiteiten te organiseren en acties te ondernemen. De organisatiestructuur bepaalt of de organisatie een toekomst heeft. In een organisatie moeten voldoende leden zijn, die inzetbaar zijn bij de ondersteuning van het bestuur (van Heelsum, 2004). Onderdelen van de organisatiestructuur zijn:

- **Aantal leden**
- **De vaste kern**
- **Het bestuur**
- **De manier waarop praktische zaken georganiseerd zijn:** financiën en locaties voor activiteiten.

Het **doel** van een Koerdische organisatie is van belang voor het karakter van de organisatie. Onderscheid kan gemaakt worden tussen organisaties waarbij het doel ligt in *immigrant politics* en organisaties met het doel in *homeland politics*.

Homeland politics kan verder onderverdeeld worden in; **erkenning, gelijke rechten, meer democratie, autonomie en onafhankelijkheid.**

De **middelen van een organisatie** kunnen worden onderverdeeld in **directe** en **indirecte middelen**. De directe middelen zijn grotendeels economisch en politiek van aard:

- **Stemmen:** Koerden uit Turkije en Irak hebben de mogelijkheid om een stem uit te brengen voor verkiezingen in het moederland. Wanneer organisaties iets in het moederland willen bereiken, kan stemadvies gegeven worden.
- **Subsidies aan organisaties in het moederland:** Koerdische organisaties in Nederland kunnen hun zusterverenigingen in het moederland helpen door middel van subsidies.
- **Informatie:** Koerdische organisaties in Nederland kunnen Koerden en zusterverenigingen in het moederland informatie verstrekken over onderwerpen als democratisering, het opzetten van een effectieve organisatie, mensenrechten etc.

Er is ook een aantal indirecte middelen dat Koerdische organisaties kunnen gebruiken om hun doel te bereiken.

- **Platform voor discussie:** Koerdische organisaties kunnen een platform bieden voor discussies waar in het moederland geen vrijheid voor is.
- **Lobbyen:** Koerdische organisaties kunnen in Nederland, maar ook bij Europese instanties lobbyen voor bepaalde zaken.
- **Demonstraties:** Koerdische organisaties kunnen demonstraties organiseren om aandacht te vragen voor hun zaak, om steun te bieden aan broeders in het moederland of om de overheid te dwingen tot het nemen van een bepaald standpunt.

Naast middelen zijn ook de **activiteiten** van organisaties van belang bij het bereiken van het doel. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen **sociale** en **culturele** activiteiten.

De **situatie in het moederland**, Turkije of Irak, beïnvloedt het karakter van de Koerdische organisaties in Nederland. De Koerdische nationaliteit wordt in Turkije ontkend, terwijl de Koerden in Irak een eigen regering hebben, de KRG. Dit kan ervoor zorgen dat de Turkse Koerden in Nederland actiever bezig zijn met de situatie in het moederland dan de Irakese Koerden. Dit betekent ook dat het voor de Turkse Koerden moeilijker is daadwerkelijk iets te veranderen aan de situatie voor Koerden in Turkije.

Wanneer Koerdische organisaties in Nederland **contacten** hebben met andere organisaties, beïnvloedt dit het karakter van de organisatie. Zo kan samenwerking met andere Koerdische organisaties ervoor zorgen dat een vuist gemaakt wordt en er naar hen

geluisterd wordt; de macht van het getal. Maar ook samenwerkingsverbanden met andere organisaties kunnen het karakter van de organisatie beïnvloeden. Deze organisaties hebben wellicht toegang tot belangrijke instanties waar Koerdische organisaties normaal gesproken niet mee in aanraking zouden komen. Contacten kunnen zijn met:

- **Koerdische organisaties** (lokaal, nationaal, in buitenland, in moederland)
- **Politieke partijen** (in gastland en moederland)
- **Nederlandse overheid**

3.4 Procedure en onderzoekseenheden

Er is gekozen om diasporaorganisaties te onderzoeken en geen individuele leden van de Koerdische diaspora, omdat organisaties meer mogelijkheden en middelen hebben om daadwerkelijk van betekenis te zijn voor de diaspora.

Daarna is de zoektocht naar Koerdische organisaties in Nederland begonnen. Allereerst werd een lijst met Turkse organisaties in Nederland gevonden, samengesteld door Anja van Heelsum. Zij is docente bij faculteit Politicologie aan de Universiteit van Amsterdam en doet regelmatig onderzoek naar migrantenorganisaties in Nederland. In de lijst werd bij type organisatie aangegeven of het een moskee, theater, ouderen of Koerdische organisatie betrof. Deze lijst werd opgesteld in 2002 en is dus wellicht verouderd.

Vervolgens werd een lijst met vluchtelingenorganisaties (2003) achterhaald van dezelfde auteur. Hierin stonden Somalische, Afghaanse, Bosnische, Palestijnse maar ook Koerdische organisaties. De twee lijsten zijn vervolgens samengevoegd wat resulteerde in één lijst met 105 Koerdische organisaties in Nederland. Omdat dit onderzoek zich focust op Koerdische organisaties voor Koerden uit Turkije en Irak, moest gekeken worden voor welke organisaties op de lijst dit van toepassing was.

In de lijst zijn alleen postadressen opgenomen; telefoonnummers en e-mailadressen zijn onbekend. Na enig zoekwerk op internet bleek dat veel van de organisaties niet beschikken over een website waar een e-mailadres of telefoonnummer gevonden kunnen worden. Daarom is een brief opgesteld, te vinden in bijlage I, en naar alle organisaties gestuurd. Uiteindelijk hebben vijftien organisaties hierop gereageerd. Deze hebben een telefoonnummer, e-mailadres en herkomstland van de leden

doorgegeven. In één e-mail werd verteld dat het een Oost-Koerdische organisatie (Iran) betrof; deze is bedankt voor de medewerking, maar niet uitgenodigd voor een interview. Ook zijn veel brieven retour gekomen, bleek de organisatie verhuisd en het nieuwe adres onbekend of de organisatie bestond niet meer. In bijlage II is een overzicht gegeven van alle organisaties die een brief ontvangen hebben.

De organisaties die aangaven open te staan voor alle Koerden of specifiek Koerden uit Irak en Turkije zijn uitgenodigd voor een interview. In alle gevallen werd met sleutelpersonen van de organisatie gesproken; vaak was dit de voorzitter van de organisatie, een enkele keer met een ander bestuurslid. In de interviews is gevraagd naar contacten met andere Koerdische organisaties in Nederland. Via deze sneeuwbal methode zijn nog extra organisaties uitgenodigd voor een interview. Hierbij bleek één kerkelijke organisatie te zijn met als doel *“het evangelie van Jezus Christus door te geven aan het Koerdische volk”* (Home for Kurds, 2011). Deze organisatie is niet uitgenodigd voor een interview aangezien het een onderzoek met politieke achtergrond betreft.

Representativiteit

In het onderzoek naar Koerdische organisaties in Nederland is geen sprake van representativiteit. Er is geen aselechte steekproef gehouden onder de organisaties om zo een goede afspiegeling te krijgen van alle Koerdische organisaties in Nederland. Dit onderzoek was afhankelijk van de bereidheid tot medewerking van de organisaties zelf. Hierdoor was het moeilijk rekening te houden met de representativiteit. Baarda en de Goede (2006) verwoorden het als volgt: *“Als je ergens een uitgesproken mening over hebt, in positieve of negatieve zin, wil je die vaak eerder geven dan wanneer je er geen mening of gemengde gevoelens over hebt”* (Baarda & de Goede, 2006: 222). De kans bestaat dat bijvoorbeeld alleen politiek actieve organisaties gereageerd hebben of alleen Turks-Koerdische organisaties. In de praktijk blijkt dit geen probleem te zijn en hebben zowel pan-Koerdische, Turks-Koerdische en Irakees-Koerdische organisaties gereageerd.

3.5 Onderzoeksmethoden

Bij het verkrijgen van empirische informatie is gebruik gemaakt van kwalitatieve semigestructureerde interviews. In dit onderzoek gaat het om gevoelens, kennis,

houdingen of meningen, dan is volgens Baarda en de Goede (2006) een interview de beste manier van dataverzameling. Het voordeel van semigestructureerde interviews is dat de respondent veel vrijheid heeft om de vraag op zijn/haar manier te beantwoorden en uit te weiden of andere onderwerpen aan te snijden waar de interviewer zelf wellicht niet aan gedacht had. De interviews duurden gemiddeld 60 minuten en waren rond enkele thema's gestructureerd; organisatie, leden, doel, activiteiten en contacten met andere organisaties.

De interviews hadden de vorm van een gesprek, maar aan de hand van de topiclijst kon de interviewer het gesprek zodanig sturen dat alle relevante punten behandeld werden. Sommige respondenten waren verbaal sterker en praatten makkelijker dan anderen. Eén bestuurslid was een Nederlander (Bert Bakkenes van Fed Kom), de rest van de geïnterviewden waren lid van de Koerdische diaspora of hadden een dubbele nationaliteit. Het verschil tussen de Nederlandse geïnterviewde en de Koerdische respondenten komt duidelijk naar voren in de interviews. Het niveau van het Nederlands van de Koerdische respondenten is niet altijd toereikend geweest om door te vragen en een exact antwoord te krijgen. Vaak gaven deze mensen zelf al aan dat hun Nederlands misschien niet voldoende was. In dit geval is na het terugluisteren van het interview nog een e-mail met aanvullende vragen gestuurd naar de vereniging, zodat misschien ook andere leden de vragen kunnen beantwoorden.

In dit onderzoek is gekozen voor mondelinge interviews. Dit heeft als nadeel dat het meer tijd kost. De onderzoekspopulatie, bestuursleden van Koerdische organisaties, heeft echter meer uitleg nodig bij de vragen vanwege gebrekkige kennis van de Nederlandse taal. Ook geven ze aan graag te weten wie ze tegenover zich hebben. Bij mondelinge interviews rekening moet gehouden worden met de mogelijkheid van sociaal wenselijke antwoorden die de betrouwbaarheid van de antwoorden kunnen beïnvloeden. In het geval van Koerdische organisaties in Nederland kan sprake zijn van contacten met verboden partijen zoals de PKK. Deze contacten zouden interessant zijn voor het onderzoek, maar kan de betreffende organisatie wel in problemen brengen als dit bekend zou worden. Daarom kan dit verzwegen worden.

In één geval hebben de leden van het bestuur van een Koerdische organisatie gevraagd om anoniem te blijven. Hoewel ze geen verboden activiteiten ondernemen,

willen ze vermijden dat verkeerde ideeën ontstaan over hen persoonlijke achtergrond. De privacy van de respondenten wordt gerespecteerd en er zal gesproken worden over voorzitter en medebestuurder.

De interviews vonden grotendeels plaats in de kantoren van de organisaties. Enkele organisaties beschikken niet over een kantoor. Op deze momenten is in een café, op een kantoor van het werk, thuis of in de Centrale Bibliotheek van Amsterdam afgesproken.

4. Koerdische organisaties in Nederland

4.1. Inleiding

In dit hoofdstuk zullen de Koerdische organisaties in Nederland beschreven worden aan de hand van de vraag: “*Wat zijn de kenmerken van Koerdische organisaties in Nederland?*”

Hierbij zal het gaan over het herkomstland van de leden, het aantal leden, het bestuur van de organisatie en een aantal praktische zaken.

Er zijn uiteindelijk veertien Koerdische organisaties in Nederland geïnterviewd. De verbanden die in dit onderzoek gevonden worden, mogen niet gegeneraliseerd worden naar alle Koerdische organisaties in Nederland, omdat er geen sprake is van een aselechte steekproef. De geïnterviewde organisaties zijn weergegeven in tabel 4.1.

Tabel 4.1: Geïnterviewde Koerdische organisaties in Nederland

Kurdocide Watch Chak	Koerdisch Arbeiders en Cultuur Vereniging Koç-kak
Koerdische Vereniging Midia Amsterdam	Stichting Opbouw Germian-Koerdistan
Koerdische Vereniging Midia Leeuwarden	Koerdisch Academisch Netwerk (KAN)
Federatie Koerden Nederland (Fed Kom)	Koerdisch Centrum in Zoetermeer
Koerdische Vrouwen Vereniging Amsterdam (KVVA)	Koerdisch Cultureel Centrum "Newroz" Leiden
Vereniging van Koerdische Arbeiders in Arnhem en omgeving (Koerdisch Centrum)	Koerdische Vereniging Midia Rotterdam
Koerdische Arbeiders Unie Kom-Kar	Stichting Koerdische Participatie Nijmegen

4.2 Land van herkomst

Tussen de veertien geïnterviewde organisaties zaten twee pan-Koerdische organisaties; het Koerdisch Academisch Netwerk (KAN) en de Koerdische Vrouwen Vereniging Amsterdam (KVVA). Een mogelijke reden hiervoor is dat deze organisaties al een specifieke doelgroep hebben; hoogopgeleide Koerden en Koerdische vrouwen. Wanneer dan ook nog gericht wordt op één herkomstland, wordt de doelgroep erg specifiek. Ali Ghahrmani van KAN geeft aan in het interview: “*Een ander doel van KAN is om een overkoepelende organisatie voor Koerden in Nederland te zijn [...] Nu zijn het aparte*

eilandjes waarbij Koerden uit de verschillende landen van herkomst gescheiden georganiseerd zijn. Dit komt met name door de verschillende politieke situaties in de landen van herkomst.”

De leden van KAN en KVVA zijn een afspiegeling van de Koerdische diaspora in Nederland. Hierdoor is het grootste gedeelte van de leden afkomstig uit Noord-Koerdistan (Turkije).

Ook Kom Kar, gericht op Koerden uit Turkije, heeft een mening over de losse Koerdische organisaties: *“Alle Koerden samen onder één parapluorganisatie in Nederland is het ideaalbeeld: de realiteit is echter anders. De Koerden uit verschillende herkomstlanden hebben zulke verschillende opvattingen door de verdeling van Koerdistan, eerst door Ottomanen en Perzen en later door Britten en Fransen. Hierdoor bestaan er verschillende mentaliteiten onder Koerden wat vereniging in één organisatie moeilijk maakt.”*

Hoewel één overkoepelende organisatie dus nog geen realiteit is, geven wel alle veertien Koerdische organisaties aan open te staan voor Koerden uit alle windstreken. Het gevoel dat alle Koerden één groep zijn, bestaat dus wel degelijk. Toch bleek dat het grootste deel van de leden uit één land afkomstig was. Dit heeft te maken met de oprichters van de organisatie, de ideologie en de rest van leden. Koerdische organisaties gericht op Koerden uit Turkije hebben veelal ex-gastarbeiders als lid, waardoor Koerden uit Irak zich moeilijk kunnen identificeren met de organisatie, omdat zij als politiek vluchteling Nederland binnen zijn gekomen.

Toch komt het voor dat leden uit verscheidene herkomstlanden komen. Waarom Koerden uit Irak toch lid worden van een organisatie die zich richt op Koerden uit Turkije (ook als een organisatie bestaat specifiek voor Koerden uit Irak) is lastig te achterhalen, en weet het bestuurslid van de organisatie vaak niet te verklaren.

De voorzitter van het Koerdisch Centrum Arnhem doet wel een poging. Het Koerdisch Centrum heeft voornamelijk leden uit Turkije en is een organisatie die zich naast integratie van Koerden ook bezighoudt met politieke aangelegenheden. Toch heeft het Koerdisch Centrum ook Koerdische leden uit Irak. Volgens de voorzitter komt dat door het feit dat er meer activiteiten worden georganiseerd dan bij andere organisaties in

Arnhem. Verder speelt mee dat het Koerdisch Centrum ook politieke activiteiten onderneemt. Bij organisaties voor Koerden uit Irak gebeurt dit minder.

Van de geïnterviewde Koerdische organisaties richten zes organisaties zich hoofdzakelijk op Koerden uit Irak. Dit zijn:

- Kurdocide Watch Chak
- Koerdische Vereniging Midia Amsterdam
- Koerdische Vereniging Midia Leeuwarden
- Koerdisch Centrum Zoetermeer
- Koerdisch Centrum Newroz Leiden
- Koerdische Vereniging Midia Amsterdam

Uit de lijst blijkt dat drie verenigingen aangesloten zijn bij een landelijk netwerk van Koerdische organisaties, Midia. Dit netwerk van organisaties komt in hoofdstuk 7 aan bod.

Stichting Opbouw-Germian Koerdistan is een geval apart. Deze organisatie heeft geen leden, maar richt zich het informeren van Nederlanders over de gevolgen van de Anfalcampagnes van Saddam Hussein voor de Germian regio.

Naast de zes organisaties voor Koerden uit Irak, zijn er vijf organisaties voor Koerden uit Turkije:

- Federatie Koerden in Nederland (Fed Kom)
- Vereniging van Koerdische Arbeiders in Arnhem en omgeving (Koerdisch Centrum)
- Koerdische Arbeiders Unie Kom Kar
- Koerdische Arbeiders en Cultuur Vereniging Koç-Kak
- Stichting Koerdische Participatie Nijmegen (SKPN)

Opvallend is dat in de namen van deze organisaties het woord ‘arbeiders’ vaak voorkomt. Dit is te verklaren door het feit dat deze organisaties (deels) opgericht zijn voor de Koerdische gastarbeiders uit Turkije die in de jaren 60 en 70 naar Nederland kwamen.

Als de geïnterviewde Koerdische organisaties een representatieve weergave van het totaal van Koerdische organisaties in Nederland zijn, is de verdeling een opvallende uitkomst. Koerden uit Turkije vormen de grootste groep in Nederland, gevolgd door de Koerden uit Irak. Wanneer deze lijn doorgetrokken wordt naar de Koerdische

organisaties in Nederland, zou men verwachten dat ook de Koerdische organisaties gericht op Koerden uit Turkije in de meerderheid zouden zijn. Dat is in dit onderzoek dus niet het geval.

Luijer (2000) heeft onderzoek gedaan naar transnationalisme en internet in de Koerdische diaspora waaronder de geografische reikwijdte van de Koerdische internetsites. Van de 158 websites blijkt dat Turkse en Irakese Koerden “*tamelijk en ongeveer in dezelfde mate (tenminste naar aantallen websites) actief zijn*” (Luijer, 2000: 51). Dit is vergelijkbaar met de situatie van Koerdische organisaties in Nederland, die in dit onderzoek in vrijwel dezelfde aantallen voorkomen.

Uit het onderzoek van Luijer kan ook geconcludeerd worden dat de verdeeldheid onder Koerden in het echte leven, zijn weerslag heeft op internetsites; weinig websites zijn op alle Koerden gericht. Dit komt overeen met de bevindingen van het onderzoek naar Koerdische organisaties. Ook hier zijn weinig pan-Koerdische organisaties, hoewel enkele organisaties hiernaar streven (Fed Kom, KAN).

4.3 Organisatiestructuur

Anja van Heelsum (2004) heeft een aantal aspecten ontworpen dat van belang is voor de toekomst van een organisatie. Deze aspecten zijn het aantal leden, het bestuur, de vaste kern en hoe praktische zaken geregeld zijn (locatie en financiën). In de interviews was de vaste kern van de organisatie lastig te achterhalen, waardoor dit aspect buiten de analyse is gelaten.

4.3.1 Leden

Van Heelsum (2004) stelt dat vijftien leden het minimum is voor een (migranten)organisatie om genoeg potentieel te hebben om voort te blijven bestaan. Er moet onder de leden wel een vaste kern bestaan die minstens één keer in de week inzetbaar is en het bestuur kan vervangen.

Eerder werd al gesteld dat de Stichting Opbouw Germian-Koerdistan geen leden telt. Ook Stichting Koerdische Participatie Nijmegen (SKPN) heeft geen ledenbestand. Dit komt door het feit dat beide organisaties stichtingen zijn, en daarom geen leden

mogen hebben volgens de wet. Bij SKPN zijn wel tachtig mensen betrokken, maar deze mogen geen leden genoemd worden.

Ook Fed Kom heeft geen leden, dat wil zeggen, geen directe leden. Bij Fed Kom is een veertiental Koerdische organisaties aangesloten en de leden van deze organisaties samen, zijn indirect ook lid van Fed Kom. Op deze manier zijn ongeveer 3000 Koerden betrokken bij Fed Kom.

De overige elf Koerdische organisaties hebben wel directe leden. Het aantal verschilt per organisatie; zo heeft Kurdocide Watch Chak Nederland slechts dertig leden, terwijl Koerdische Vereniging Midia Amsterdam er 1080 heeft. Midia Amsterdam is een uitschieter; wanneer deze buiten beschouwing gelaten wordt, is het gemiddeld aantal leden van de geïnterviewde organisaties 108 leden, inclusief de ‘leden’ van SKPN (met Midia Amsterdam 182 leden gemiddeld). Koerdische Vereniging Midia Rotterdam is overigens, na Midia Amsterdam, de grootste Koerdische vereniging met 300 leden.

Als men gaat kijken naar het aantal leden van Turks-Koerdische, Irakees-Koerdische en pan-Koerdische organisaties komt er wel een verschil naar voren. Het gemiddeld aantal leden van Turks-Koerdische organisaties is 101 (totaal 405), van pan-Koerdische organisaties 130 (totaal 260), en voor Irakees-Koerdische organisaties 285 (totaal 1710) (zonder uitschieter Midia Amsterdam, is het gemiddelde 126). Er zijn dus meer Irakees-Koerdische organisaties geïnterviewd en deze hadden ook gemiddeld meer leden dan de overige twee typen Koerdische organisaties.

Tabel 4.2: Aantal leden Koerdische organisaties in Nederland

Organisatie	Aantal leden	Organisatie	Aantal leden
Fed Kom	0	Midia Rotterdam	300
Stichting Opbouw Germian Koerdistan	0	Stichting Koerdische Participatie Nijmegen	0
Midia Amsterdam	1080	KAN	160
Koerdisch Cultureel Centrum Newroz Leiden	60-70	Koerdisch Centrum Zoetermeer	70-100
Koç-Kak	50	Kurdocide Watch Chak	30
Koerdisch Centrum Arnhem	150	Kom Kar	130
Midia Leeuwarden	150	KVVA	100

Alle geïnterviewde organisaties hebben voldoende leden volgens het criterium van Van Heelsum om in de toekomst te kunnen blijven bestaan. Fed Kom en SKPN hebben voldoende ‘officieuze’ leden. Stichting Opbouw Germian Koerdistan is een ander verhaal. Deze organisatie heeft echter geen leden nodig. Het zijn kleinschalige projecten die opgezet worden voor de Nederlandse bevolking, er is een groot bestuur betrokken en de plaatselijke bevolking van Schagen helpt graag mee bij initiatieven.

4.3.2 Bestuur

Naast het aantal leden is ook het bestuur van belang voor de toekomst van een organisatie; deze is belangrijk bij het beheren van de financiën, het contact met de leden en het organiseren van activiteiten.

Alle Koerdische organisaties in dit onderzoek hebben een vast bestuur, al dan niet jaarlijks gekozen door de Algemene Leden Vergadering. Niet alle besturen wisselen elk jaar, omdat onder leden soms te weinig animo is om het stokje over te nemen. De besturen bestaan in ieder geval uit een voorzitter en penningmeester. Bij grotere besturen is ook een secretaris aanwezig.

Het grootste deel van de Koerdische organisaties heeft vijf bestuursleden. Stichting Koerdisch Centrum Zoetermeer heeft slechts twee bestuursleden, de Koerdische

Vrouwen Vereniging Amsterdam daarentegen twaalf. Een klein aantal bestuursleden kan voordelen hebben; er zijn minder uiteenlopende meningen, waardoor sneller knopen doorgehakt kunnen worden. Aan de andere kant brengt het ook risico's met zich mee. Wanneer één bestuurslid ziek wordt of geen tijd meer heeft, komt alles op de schouders van de ander te liggen. Als deze dit niet kan bolwerken, kan het voortbestaan van de organisatie in gevaar komen. Dit is het geval bij SKPN. Deze organisatie heeft besloten tijdelijk geen activiteiten te organiseren, omdat alles op de schouders kwam van één bestuurslid, die dit niet kon volhouden.

Het aantal bestuursleden hangt niet samen met het aantal leden. De organisatie met de meeste leden, Midia Amsterdam, heeft voor 1080 leden vijf bestuursleden. De organisatie met de meeste bestuursleden, KVVA, heeft twaalf bestuursleden voor iets meer dan 100 leden. Waarschijnlijk heeft het aantal bestuursleden te maken met het enthousiasme van de leden en het aantal activiteiten. Een groot aantal bestuursleden wijst op een grote vaste kern die bereid is zich in te zetten voor de organisatie. Dit is van belang voor de toekomst van de organisatie.

4.3.3 Praktische zaken

Praktische zaken als voldoende financiën om activiteiten te organiseren en een locatie waar het bestuur kan vergaderen en activiteiten kunnen plaatsvinden, zijn van betekenis voor Koerdische organisaties.

De Koerdische organisaties hebben bijna allemaal inkomsten door het innen van lidmaatschapsgeld. Hoeveel dit is, verschilt per organisatie. Dit varieert tussen €3,- per maand en €75,- per jaar. Midia Leeuwarden vraagt geen contributie van haar leden. SKPN en Stichting Opbouw Germian-Koerdistan mogen geen leden hebben, en lopen daarom ook de inkomsten van contributie mis.

De leden van de Koerdische organisaties in Nederland zijn voor een deel vluchtelingen die moeite hebben met het opbouwen van een bestaan en hebben soms weinig inkomsten. Fed Kom heeft tegen deze mensen gezegd dat ze geen contributie hoeven betalen en jongeren betalen ook minder dan volwassen leden. Bij Midia Rotterdam betalen de jongeren helemaal geen contributie. Een deel van de Koerdische organisaties ontvangt donaties.

Naast contributie en donaties zijn subsidies een bron van inkomsten voor de Koerdische organisaties. Deze kunnen door diverse instanties verstrekt worden. Allereerst is de gemeente een belangrijke subsidieverstrekker. Voorheen kregen migrantenorganisaties een bedrag voor het bestaan van de organisatie en konden zelf beslissen waaraan dit geld uitgegeven werd. Momenteel is dit veranderd. Koerdische organisaties moeten een begroting inleveren bij de gemeente die beslist welke activiteiten subsidie krijgen. Dit zijn veelal activiteiten die gericht zijn op participatie en integratie, zoals Nederlandse taalcursussen. Bijna geïnterviewde Koerdische organisaties, ongeacht herkomstland, houden zich met integratie bezig. Hier kan dus geen onderscheid gemaakt worden tussen pan-Koerdische, Turks-Koerdische en Irakees-Koerdische organisaties.

Fed Kom kan geen subsidie van de gemeente ontvangen, want hoewel het in Amsterdam gevestigd is, is het een landelijke organisatie. Fed Kom, maar ook andere Koerdische organisaties, is daarom aangewezen op andere fondsen die geld willen verstrekken. Voorbeelden van deze fondsen zijn het Oranjefonds, de Nationale Commissie voor International Samenwerking en Duurzame Ontwikkeling, de Haëlla Stichting, de Vluchtelingen Organisatie Nederland, Focus en Scala. Dit zijn fondsen die gericht zijn op de cohesie in de samenleving, het ontwikkelen van een dialoog tussen verschillende bevolkingsgroepen en de emancipatie en participatie van allochtonen in Nederland. Wanneer culturele activiteiten georganiseerd worden, kunnen Koerdische organisaties aankloppen bij fondsen als Fonds 1818, Prins Bernhard Cultuurfonds en het DSB fonds.

Inkomsten uit contributie, donatie en fondsen kunnen worden aangevuld met entreegelden die betaald moeten worden voor activiteiten van de Koerdische organisaties. De organisaties kunnen hier niet veel geld voor vragen, omdat sommige leden financieel krap zitten. De organisaties willen zoveel mogelijk toegankelijk zijn voor alle leden dus de entreprijzen liggen laag.

Ondanks deze uiteenlopende vormen van inkomsten geven veel Koerdische organisaties aan dat ze moeite hebben met activiteiten organiseren vanwege geldgebrek. De meerderheid van de Koerdische organisaties geeft aan graag meer activiteiten te organiseren, maar dat dit vanwege de beperkte financiële middelen niet mogelijk is. Sommige organisaties lossen dit op door het inzetten van vrijwilligers, maar deze zijn

moeilijk te vinden. De voorzitter van het Koerdisch Centrum Arnhem geeft een voorbeeld: *“De gemeente heeft ons subsidie toegezegd om Nederlandse taallessen te organiseren. Maar omdat het lastig is om geschikte docenten te vinden, hebben we nog niets gedaan met dat geld.”*

Een vaste locatie voor een Koerdische organisatie is ook van belang. Hier kan het bestuur samen komen om te vergaderen, kunnen activiteiten georganiseerd worden en is een ontmoetingsplek voor leden. Kom Kar en het Koerdisch Centrum Arnhem hebben een locatie waar leden de hele dag langs kunnen komen. Fed Kom en KVVA hebben samen een kantoor in het Koerdisch Nederlands Cultureel Centrum Amsterdam dat de hele dag geopend is. Daarnaast hebben sommige organisaties wel een kantoor of locatie in een buurthuis, wijkcentrum of vluchtelingenorganisatie, maar zijn niet de hele week geopend.

KAN, Stichting Koerdisch Centrum Zoetermeer, Stichting Opbouw German-Koerdistan en SKPN hebben helemaal geen locatie. Hierin kan geen onderscheid gemaakt worden tussen pan-Koerdische, Turks-Koerdische en Irakees-Koerdische organisaties.

4.4 Conclusie

Als naar de criteria voor het potentieel van een migrantenorganisatie van Van Heelsum (2004) gekeken wordt, zou Stichting Koerdisch Centrum Zoetermeer in de problemen kunnen komen in de toekomst. Hoewel de organisatie wel voldoende leden heeft (70 tot 100) zijn er slechts twee bestuursleden en is er geen vaste locatie waar de activiteiten gehouden kunnen worden. Ook krijgt deze organisatie geen subsidie van de gemeente voor activiteiten. Wel krijgt de organisatie eenmalig een bedrag van de gemeente voor elk lid. Dit is een klein bedrag waardoor de leden voor een groot deel van de activiteiten zelf moeten betalen.

Daarnaast bevindt ook SKPN zich in de gevarezone. De organisatie heeft ook geen vaste locatie en het bestuur is te druk om activiteiten te organiseren. Financieel zit de organisatie ook niet breed, omdat geen contributie geïnd kan worden. SKPN is echter pas in 2009 opgericht dus heeft ook nog niet de tijd gehad zich te ontwikkelen tot een solide organisatie.

5. Doelen van de Koerdische organisaties in Nederland

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt nagegaan waar de doelen van de Koerdische organisaties liggen. Eerder werd beschreven dat de Nederlandse overheid in de jaren 90 het subsidiebeleid ten opzichte van migrantenorganisaties versoerde, waardoor vooral activiteiten gericht *immigrant politics* gesubsidieerd werden. Maar zijn er hierdoor in Nederland alleen organisaties die zich bezig houden met de situatie van Koerden in Nederland? Of zijn er ook nog organisaties die zich inzetten voor de verbetering van de situatie voor Koerden in het moederland?

Naast de houding van de Nederlandse overheid is nog iets van belang betreft het doel van de Koerdische organisaties: de verschillende situaties voor Koerden in Irak en Turkije. De Koerden in Irak hebben redelijk wat vrijheden vanwege de autonome status in het noorden. De Koerden in Turkije, die nog steeds als ‘Bergturken’ gezien worden door de Turkse overheid, zitten in een slechtere situatie. Aan de hand van dit verschil zou men kunnen verwachten dat in de Koerdische diaspora ook een verschil zichtbaar is en Koerden uit Turkije zich meer inzetten voor de situatie van hun broeders en zusters in Turkije.

Echter, op het tweede gezicht kan men verwachten dat de Koerden uit Irak beter in staat zijn om van *homeland politics* gebruik te maken, omdat in Irak eigen Koerdische instellingen en instituties ontwikkeld zijn. Deze hebben meer macht om daadwerkelijk iets te veranderen in de situatie van Koerden dan in het geval van de Koerden in Turkije die het zonder eigen instanties moeten doen. In Irak is dus meer institutionele inbedding voor veranderingen.

Dit zijn slechts verwachtingen, maar hoe zit het in de werkelijkheid? “*Zijn Koerdische organisaties in Nederland voornamelijk gericht op immigrant politics of homeland politics?*”

5.2 Immigrant politics

Uit de interviews met veertien Koerdische organisaties blijkt dat twaalf organisaties activiteiten organiseren gericht op *immigrant politics*. Hieronder kan verstaan worden; emancipatie, participatie, integratie, belangenbehartiging, het wegnemen van vooroordelen, bruggen bouwen tussen Koerden en Nederlandse instellingen, het bevorderen van de Nederlandse taal en persoonlijke hulpverlening.

Doelen die minder met *immigrant politics* te maken hebben, maar wel belangrijk zijn voor de Koerden, zijn het behoud en bewustzijn van de Koerdische cultuur en identiteit en het bij elkaar houden van Koerden in Nederland. Hier moet een aantekening bij gemaakt worden. Omdat de Koerden in Turkije niet als Koerd erkend worden, is elke uiting van de Koerdische identiteit in Nederland een politiek statement gericht tegen de onderdrukking door de Turkse overheid. Hiermee laten ze zien dat ze wel degelijk bestaansrecht hebben. De viering van Newroz is een activiteit die steeds meer een politieke lading draagt, vanzelfsprekend een doorn in het oog van de Turkse regering (Nell, 2008).

De politieke kant richt zich bijvoorbeeld op erkenning van de Koerdische nationaliteit in Nederland, waar SKPN, Fed Kom, Koerdisch Centrum Arnhem, Kom Kar en Koç-Kak voor strijden. Koerden in Nederland worden geregistreerd naar herkomstland. Deze Turks-Koerdische organisaties vinden dit een voortzetting van de onderdrukking van de Koerden en proberen dit door middel van lobbyen en acties te veranderen. Zo heeft Koç-Kak bereikt dat bij de gemeente Arnhem naast een lijst met Turkse namen ook een lijst met Koerdische namen werd gebruikt, zodat Koerden in Arnhem de vrijheid hadden om hun kind een Koerdische naam te geven (inmiddels bestaan de namenlijsten niet meer). Ook heeft de organisatie zich hard gemaakt voor Onderwijs in Eigen Taal voor Koerden. Voor alle migranten bestaat de mogelijkheid onderwijs in de moedertaal te volgen, maar voor de Koerden was dit niet mogelijk. Een vergelijkbaar voorbeeld is te vinden in Den Haag. Kom Kar heeft zich ervoor ingezet dat in de Centrale Bibliotheek een afdeling met Koerdische boeken is opgezet, voor de Koerden een teken van erkenning. Turkse organisaties in Den Haag zijn hiertegen in opstand gekomen. Zij willen Koerdische boeken verbieden, omdat het Koerdische volk volgens hen niet bestaat.

In dit onderzoek zijn slechts Turks-Koerdische organisaties bezig met de strijd voor erkenning. Een verklaring kan zijn dat Koerden in Turkije zelf ook nooit erkend zijn. Ze strijden hier al heel hun leven voor en zijn genoodzaakt deze strijd voort te zetten in Nederland.

Hoewel *immigrant politics* eigenlijk politieke activiteiten omvat, kunnen ook sociaal-culturele activiteiten de situatie in Nederland voor Koerden verbeteren. Veel van bovenstaande onderdelen van *immigrant politics* vallen onder het sociaal-culturele deel. Dit deel heeft te maken met de activiteiten waarbij aandacht wordt geschonken aan de Nederlandse taal, cultuur en regelingen, zodat de Koerden kunnen integreren in de samenleving.

5.2.1 *Leven in het heden*

Enkele organisaties geven aan dat de Koerden in Nederland nog erg bezig zijn met het verleden, wat het accent op *immigrant politics* lastig maakt. Ali Ghahrmani van KAN: “*De Koerden in Nederland moeten niet meer zo veel naar het verleden kijken, naar de situatie in het land van herkomst. De Koerden moet naar het heden en de toekomst kijken, naar de situatie in Nederland. [...] Het leven in het heden moet bereikt worden door een mentaliteitsverandering waarbij KAN een rol wil spelen.*”

Een deel (SKPN, Koerdisch Centrum Zoetermeer, Koerdisch Cultureel Centrum Newroz Leiden) van de organisaties geeft aan bezig te zijn met *immigrant politics*, omdat men onafhankelijk wil blijven. Deze onafhankelijkheid zorgt ervoor dat in principe alle Koerden zich kunnen identificeren met de organisatie. In Koerdistan spelen politieke partijen een grote rol in het dagelijks leven. De Koerdische organisaties in Nederland willen dat de situatie in Koerdistan verbetert, maar weten ook dat dit niet kan zonder politieke inmenging. Omdat ze dit willen voorkomen, kiezen ze voor *immigrant politics*. Bij het Koerdisch Centrum Zoetermeer waren enkele leden die vonden dat binnen de organisatie te weinig aandacht werd besteed aan de situatie in Koerdistan zelf. Nadat de organisatie besloten had om hierin niets te veranderen, hebben deze mensen hun lidmaatschap opgezegd.

Een andere reden voor de keuze voor *immigrant politics* kan liggen in het feit dat deze activiteiten subsidie kunnen verwachten van de gemeente. Veel van de Koerdische organisaties in Nederland hebben deze subsidie nodig om te blijven bestaan.

5.2.2 Heridentificatie

Østergaard-Nielsen (2001) beschreef eerder de heridentificatie van Koerdische organisaties. Onder de geïnterviewde Koerdische organisaties zijn twee Turks-Koerdische organisaties die eenzelfde omslag gemaakt hebben van *homeland* naar *immigrant politics*. Bestuurslid van Koç-Kak verklaart deze omslag: *“De situatie in Koerdistan houdt de organisatie nog wel steeds bezig, maar door de jaren heen richten wij ons meer op de situatie in Nederland. Dit komt doordat er hier ook veel problemen bestaan onder Koerden. Bovendien zijn de Koerden ook onderdeel van deze samenleving en moeten ze zich realiseren dat ze in Nederland zijn en blijven. Doordat veel Koerden beseffen dat terugkeer niet mogelijk is, is de organisatie zich gaan heridentificeren en gaan richten op de situatie in Nederland.”*

Ook de Koerdische Arbeiders Unie Nederland, Kom Kar, heeft een verandering ondergaan. De voorzitter van Kom Kar zegt: *“In de beginjaren van de vereniging hield Kom Kar zich voornamelijk bezig met politieke zaken. [...] De laatste jaren is de generatie van hier van grote invloed op doelstellingen van de organisatie. Deze generatie is afgestudeerd en meer bezig met maatschappelijke onderwerpen in Nederland. Het doel is verschoven naar de belangenbehartiging van Koerden in Nederland en de positieverbetering van Koerden.”*

Koç-Kak en Kom Kar zijn beiden Turks-Koerdische organisaties en dat is geen toeval. Koerden uit Turkije kwamen eerst als gastarbeiders naar Nederland met het idee na enkele jaren terug te keren naar Turkije. Dit idee vervloog later en mede door de instroom van politieke vluchtelingen veranderde de identiteit van de Koerden. De Koerden uit Irak hebben een andere geschiedenis en zijn vrijwel allemaal als politiek vluchteling naar Nederland gekomen en hebben nooit het idee van terugkeren gehad.

5.3 Homeland politics

Twaalf van de geïnterviewde organisaties zich bezig houden met *immigrant politics*. Twee organisaties hebben een afwijkend doel, deze komen later aan bod. Onder de twaalf organisaties zijn er twee die naast *immigrant politics* ook een doel hebben in *homeland politics*. Dit zijn Fed Kom en Koerdisch Cultureel Centrum Arnhem. Het is niet verrassend dat het deze twee organisaties zijn. Fed Kom is een overkoepelende organisatie voor Koerdische organisaties in Nederland gericht op Koerden uit Turkije, waarbij ook Koerdisch Centrum Arnhem aangesloten is. Beide organisaties hebben dezelfde doelen. Hoewel KVVA ook aangesloten is bij Fed Kom, is het niet met *homeland politics* bezig.

Bij Fed Kom wordt de behoefte om ook iets aan de situatie in Koerdistan te doen met de volgende uitspraak onderstreept: *“Hoewel het grootste deel van de Koerdische leden van Fed Kom besloten heeft om in Nederland te blijven aangezien ze al zodanig geïntegreerd is en een leven hier is opgebouwd, is er nog wel steeds het besef dat er in Koerdistan iets moet veranderen.”*

De voorzitter van het Koerdisch Centrum Arnhem geeft aan dat het doel in Koerdistan zelf veranderd is in de loop der jaren: *“eerst werd er gestreden voor een apart land, maar in een periode van globalisering waarin grenzen vervagen, is het beter om te strijden voor meer rechten.”*

Fed Kom en het Koerdisch Centrum Arnhem zijn hoofdzakelijk gericht op de politieke kant van de *homeland politics*. Dit betekent dat de organisaties proberen door middel van contacten met politieke partijen in Nederland én Koerdistan de situatie voor Koerden te verbeteren (zie hoofdstuk 7 over de contacten).

Fed Kom geeft steun aan bepaalde campagnes die vanuit Koerdistan gevoerd worden. Dit zijn vooral campagnes die concentreren op de democratisering van Turkije. Men hoopt dat wanneer Turkije een democratischer profiel krijgt, de situatie voor de Koerden ook zal verbeteren (paragraaf 2.3.1: ‘Bergturken’). Fed Kom geeft regelmatig persverklaringen uit over de situatie voor de Koerden in Turkije. Hiermee probeert de organisatie het probleem in de media te krijgen zodat meer mensen, in het bijzonder politici, bekend raken met de situatie. Men hoopt dat hierdoor meer initiatieven en acties opgezet worden om de situatie te verbeteren.

Van de eerder genoemde soorten *homeland politics* zijn diasporapolitiek en *trans-local politics* het beste van toepassing op de politiek die Fed Kom en het Koerdisch Centrum Arnhem bedrijven. Deze richten zich namelijk op politieke discussies over gevoelige kwesties waaronder het Koerdische vraagstuk valt. De Koerden bij deze organisaties zijn niet bezig met belastingvrijstellingen en pensioenregelingen die onder de emigrantenpolitiek vallen, maar met de verbetering van de situatie voor de Koerden in Turkije.

Er zijn in vergelijking met organisaties die zich richten op *immigrant politics*, maar weinig organisaties en activiteiten gericht op *homeland politics*. Dit komt niet overeen met de bevindingen van Luijter (2000) in het onderzoek over internetgebruik in de Koerdische diaspora. Hij concludeerde dat maar weinig sites richten op de Koerden in de diaspora; in het onderzoek slechts één. Een verklaring voor het verschil tussen Koerdische organisaties en Koerdische websites kan gevonden worden in het feit dat een diaspora zich ontwikkelt in verschillende fases, zoals ook de Koerdische diaspora organisaties Kom Kar en Koç-Kak laten zien. Bij binnenkomst zijn de immigranten nog bezig met de situatie en cultuur in het moederland, maar naar mate ze langer in Nederland zijn, passen ze zich steeds meer aan. Ze integreren en beseffen dat ook in Nederland problemen spelen waar organisaties ondersteuning bij kunnen bieden. Dit zou uiteindelijk kunnen leiden tot de situatie waarin diasporaorganisaties overbodig worden, omdat de immigrant goed geïntegreerd is in de samenleving, dat hij geen hulp meer heeft.

5.3.1 Grijs gebied: erkenning en bekendheid

Er zijn twee Koerdische organisaties die zich niet op *immigrant politics* richten, maar ook geen sterk accent op *homeland politics* hebben. Dit zijn Stichting Opbouw German-Koerdistan en Kurdocide Watch Chak. Deze laatste streeft naar erkenning van de genocide die heeft plaatsgevonden in Irak tijdens de Anfalcampagnes. De organisatie heeft diverse afdelingen in Europa en Koerdistan. Het doel van dit netwerk is om de nationale overheden en de internationale gemeenschap de genocide te laten erkennen, zodat uiteindelijk ook schadevergoeding geëist kan worden van de betrokkenen.

Kurdocide Watch Chak afdeling Nederland heeft nog een extra doel in vergelijking met de andere afdelingen. De genocide door de Anfalcampagnes werd

gefaciliteerd door de Nederlander Frans van Anraat die grondstoffen voor chemische wapens heeft geleverd. Van Anraat is wel veroordeeld voor de levering van die grondstoffen en medeplichtigheid aan oorlogsmisdaden, maar medeplichtigheid aan volkerenmoord werd niet bewezen geacht. Kurdocide Watch Chak strijdt ervoor dat Van Anraat ook voor dit laatste feit bestraft wordt, met de bedrijven die met hem hebben samengewerkt. Wanneer dit gebeurt, kunnen slachtoffers schadevergoeding eisen. Hoewel dit doel wel een politieke houding aanneemt ten opzichte van het moederland, is de organisatie toch niet direct onder *homeland politics* te scharen. Het is namelijk niet het hoofddoel om de situatie van de Koerden te verbeteren door middel van de schadevergoeding die geëist kan worden. Het gaat erom dat door middel van erkenning, de slachtoffers rust krijgen en bevestiging dat wat hun aangedaan is, tot de verschrikkelijkste misdaden behoort. Een ander argument waarom *homeland politics* geen goede benaming is voor het doel van Kurdocide, ligt in het feit dat een deel van de slachtoffers niet meer in het moederland woont. Veel Koerden zijn na de campagnes gevlucht naar Europa.

Ook Stichting Opbouw Germian-Koerdistan richt zich niet op *immigrant politics*. Het doel is bekendheid geven aan de gevolgen van de Anfalcampagnes van Saddam Hussein in de Germian regio. De Koerden weten welke gevolgen de Anfalcampagnes hebben gehad, dus de stichting richt zich op Nederlanders.

5.3.2 Economische en sociaal-culturele doelen in het moederland

Naast politieke doelen in het moederland, proberen enkele Koerdische organisaties op economisch vlak een bijdrage te leveren. Fed Kom organiseert af en toe kledinginzamelingsacties. Daarnaast worden huishoudelijke apparatuur en babyartikelen verzameld.

Ook Kom Kar houdt zich bezig met kledinginzamelingsacties, bijvoorbeeld voor Koerden in het Makhmurkamp in Irak. Dit is een kamp waar bijna 12.000 Turkse Koerden onder slechte omstandigheden verblijven. Dit zijn Koerden die gevlucht zijn in de jaren 90 door de spanningen tussen het Turkse leger en de PKK. Ook de KVVA bekommert zich om de Koerden in dit kamp. Geld wordt ingezameld om de situatie in het kamp te verbeteren op het gebied van sanitair en medische voorzieningen. Daarnaast

wordt met het geld dat opgehaald wordt door de verkoop van zelf gehaakte kleedjes, kleding gekocht voor de kinderen. Ook Koç-Kak heeft in de jaren 80 en 90 getracht de Koerden in Turkije te helpen. Politieke gevangenen en hun familieleden werden financieel gesteund.

Voor deze organisaties is de steun aan de Koerden in Koerdistan niet één van de belangrijkste doelen. Voor Stichting Opbouw Germian-Koerdistan is dit belangrijker. Het doel van deze organisatie is bekendheid geven aan de gevolgen van de Anfalcampagnes. Daarnaast probeert de organisatie ook wat te betekenen voor de nabestaanden van de slachtoffers. Door middel van kleinschalige projecten wil de organisatie die bekendheid creëren, maar ook geld en middelen verzamelen om te doneren aan de slachtoffers. Zo bakte een bakker in Schagen brood genaamd Germian waarvan de helft van de winst aan de stichting werd gedoneerd. Verder heeft de stichting geld ingezameld door de verkoop van knuffelschape. Van het ingezamelde geld werden echte schape gekocht en aan dorpelingen met beperkte financiële middelen in de Germian regio geschonken.

Naast de politieke en economische doelen in Koerdistan, zijn er ook de sociaal-culturele doelen. De concerten van Koerdisch Cultureel Centrum Newroz worden bijvoorbeeld allemaal opgenomen. De organisatie stuurt deze dan naar Koerdistan waar deze gratis uitgezonden worden via de satelliettelevisie. Doel hiervan is om de Koerden daar te laten weten dat aan hun gedacht wordt en de Koerdische cultuur in Nederland behouden wordt. Een ander project van deze organisatie heeft ook een sociaal-culturele achtergrond. Leden van de organisatie filmen het leven in bejaardentehuizen en scholen in Nederland. Deze worden opgestuurd naar Irakees Koerdistan, zodat ze ideeën kunnen opdoen over hoe ze de situatie in de bejaardentehuizen en scholen kunnen verbeteren.

5.4 Conclusie

De constatering van Østergaard-Nielsen (2001) dat niet alle Koerden betrokken zijn bij het mobiliseren en lobbyen namens de landgenoten in het moederland, blijkt ook uit dit onderzoek. Van de veertien geïnterviewde Koerdische organisaties houden twaalf organisaties zich bezig met *immigrant politics*. Alleen Kurdocide Watch Chak en Stichting Opbouw Germian-Koerdistan zijn hier niet bij betrokken. Deze zijn bezig met de erkenning en bekendheid van de Anfalcampagnes in Irak. Het antwoord op de vraag

“zijn Koerdische organisaties in Nederland voornamelijk gericht op immigrant politics of homeland politics?” is dus dat Koerdische organisaties zich vooral richten op *immigrant politics*.

Deze keuze heeft drie redenen. Ten eerste betreft het hier activiteiten waar de Koerdische organisaties subsidie voor kunnen ontvangen. In de tweede plaats betekent *homeland politics* dat een politiek standpunt ingenomen moet worden, omdat het onmogelijk is de situatie te verbeteren zonder politieke partijen te gebruiken. Koerdische organisaties in Nederland willen deze contacten vermijden. Verder menen ook verscheidene Koerdische organisaties dat het onmogelijk is om de situatie voor Koerden te verbeteren in Turkije en Irak en steken daarom hun energie liever in iets dat wel haalbaar is.

Hoewel zowel Turks-Koerdische en Irakees-Koerdische organisaties zich bezig houden met *immigrant politics*, zijn het alleen Turks-Koerdische organisaties die zich bezig houden met *homeland politics* (Fed Kom en Koerdisch Centrum Arnhem). Hierbij moet wel in het achterhoofd gehouden worden dat Kurdocide Watch Chak een doel heeft dat raakvlakken heeft met *homeland politics*, maar dit is bijzaak. De verwachting dat de situatie in Turkije en Irak ten opzichte van de Koerden hieraan ten grondslag ligt, klopt. Een bestuurslid van het Koerdisch Centrum Arnhem legt dit uit: “*De Koerden uit Turkije zijn meer politiek geëngageerd dan de Koerden uit Irak. De Koerden uit Irak hebben vrijheden waar wij nog voor moeten strijden. Je kan in Turkije opgepakt en berecht worden voor lidmaatschap van een Koerdische partij of als je zegt dat je het oneens bent met Atatürk. [...] In Irak hebben ze deze problemen niet; ze hebben een eigen leger en politiek. Ze hebben de problemen van de Turkse Koerden niet. Turkse Koerden denken altijd eerst aan politiek. Irakese Koerden kunnen meteen aan onderwijs denken.*”

Kom Kar is eenzelfde mening toegedaan. In het onderzoek van Nell (2008) geeft Kom Kar aan dat het doel van de organisatie is, dat Turkse Koerden in dezelfde situatie komen als de Irakese Koerden. Helaas zijn slechts twee organisaties gevonden die zich ook bezig houden met *homeland politics*, maar deze twee organisaties zijn beide gericht op Koerden uit Turkije. Op basis van dit onderzoek kan de voorzichtige conclusie getrokken worden dat de Koerden uit Turkije meer gericht zijn op de verbetering van de situatie in Koerdistan dan de Koerden uit Irak.

De pan-Koerdische organisaties richten zich op *immigrant politics*. Dit is geen verrassende constatering. Het is voor deze organisaties moeilijk zich op het moederland te richten. Er zijn leden uit alle herkomstlanden en het is ingewikkeld om in alle herkomstlanden de situatie voor de Koerden te verbeteren. Wanneer gefocust wordt op één herkomstland zal een deel van de leden zich tekort gedaan voelen.

6. Activiteiten en middelen van Koerdische organisaties in Nederland

6.1 Inleiding

Dit hoofdstuk zal zich verdiepen in de activiteiten en middelen die de Koerdische organisaties gebruiken om hun doel te bereiken. De verwachting is dat een duidelijk onderscheid bestaat tussen de activiteiten van *homeland politics* en van *immigrant politics*.

Uit de interviews blijkt dat deze verwachting juist is. Daarom wordt in dit hoofdstuk onderscheid gemaakt tussen de activiteiten die van belang zijn voor de situatie voor de Koerden in Nederland en voor de Koerden in Koerdistan. Østergaard-Nielsen spreekt in dit laatste geval van middelen die de politieke ontwikkelingen in het moederland kunnen beïnvloeden.

Allereerst wordt de vraag beantwoord “*welke activiteiten organiseren de organisaties voor het bereiken van hun doel?*” Hierbij worden de sociale en culturele activiteiten van de organisaties onderzocht.

Vervolgens worden middelen onderzocht die gebruikt worden om de situatie voor Koerden in Koerdistan te verbeteren. Dit zal gebeuren aan de hand van de deelvraag “*welke middelen gebruiken Koerdische organisaties in Nederland vooral; directe of indirecte?*”

6.2 Activiteiten van Koerdische organisaties in Nederland

Bij *immigrant politics* kan onderscheid gemaakt worden tussen politieke, sociale en culturele activiteiten. In paragraaf 5.2 is reeds gesproken over de politieke kant van *immigrant politics*; de erkenning van de Koerdische nationaliteit en de mogelijkheid om Koerden als zodanig bij de Nederlandse registers in te schrijven. Ook Nederlandse verkiezingen vallen onder *immigrant politics*. Midia Rotterdam, Koerdisch Centrum Zoetermeer, Kom Kar, SKPN organiseren rondom verkiezingen informatieavonden waarbij de politieke partijen zich kunnen voorstellen. Drie van deze vier organisaties richten zich op Koerden uit Turkije. De Koerden in Turkije hebben wel altijd stemrecht gehad, maar de Koerdische partijen hebben op legaal politiek niveau weinig in te brengen. Dit kan een reden zijn dat ze in Nederland erg geïnteresseerd zijn in politiek. In

Irak is de situatie anders, omdat de Koerden meer inspraak in de politiek hebben. Dit kan de reden kan zijn dat de Irakese Koerden minder fanatiek bezig zijn met verkiezingen.

In deze paragraaf zullen de sociale en culturele activiteiten van de Koerdische organisaties om de situatie voor de Koerden in Nederland te verbeteren, onderzocht worden. Dit zal gedaan worden aan de hand van de vraag *“welke activiteiten organiseren de organisaties voor het bereiken van hun doel?”*

6.2.1 Sociale activiteiten

De sociale en culturele activiteiten zijn onder te verdelen in drie onderdelen. Allereerst is hulpverlening een taak van de Koerdische organisaties in Nederland. Een goed voorbeeld hiervan is Koerdische Vereniging Midia Rotterdam. De Immigratie en Naturalisatiedienst (IND) verwijst Koerden bij binnenkomst in Nederland door naar Midia voor bepaalde zaken. Deze heeft een groot netwerk waardoor hulp gemakkelijk gevonden kan worden. Op deze manier helpt Midia Koerden wegwijs te worden in Nederland. Koerden kunnen hier bij binnenkomst in Nederland naartoe gaan voor informatie over juridische zaken, huisvesting, werkgelegenheid en verzekeringen. De organisatie ziet het zelf als vluchtelingenwerk.

Hiernaast fungeren leden van enkele Koerdische organisaties (Midia Rotterdam, Koerdisch Centrum Arnhem, Koerdisch Centrum Zoetermeer en Fed Kom) als tolkdienst voor Koerden die het Nederlands nog niet beheersen. Tolken gaan mee naar overheidsinstanties en helpen leden bij officiële zaken. Midia Rotterdam helpt de leden ook met het zoeken van advocaten. Een deel van de leden is uitgeprocedeerd en Midia brengt deze leden in contact met gespecialiseerde advocaten. Onder het kopje hulpverlening vallen dus voornamelijk praktische zaken die geregeld moeten worden voor Koerden, met name bij binnenkomst.

Cursussen zijn een volgende vorm van activiteiten waarmee geprobeerd wordt Koerden te laten integreren in de Nederlandse maatschappij. Het kunnen spreken van de Nederlandse taal is hierbij erg belangrijk. Daarom bieden enkele organisaties (Koerdisch Centrum Zoetermeer, Midia Rotterdam, SKPN en KVVA) Nederlandse taalcursussen aan. KVVA biedt naast Nederlandse taallessen computer-, fiets- en zwemlessen aan. Computerlessen zijn van belang voor het helpen van kinderen bij het huiswerk. Fietsen

maakt vrouwen mobieler en minder afhankelijk van hun partner. Dit helpt dus ook bij de participatie van Koerdische vrouwen in de samenleving.

Het grootste deel van de activiteiten van de geïnterviewde Koerdische organisaties bestaat uit voorlichtingen (tabel 6.1).

Tabel 6.1 Onderwerpen van voorlichtingen van Koerdische organisaties

Specifiek voor Koerden	Specifiek voor migranten	Geen specifieke doelgroep
Terugkeer naar Koerdistan	Informatie over overheidsinstanties	Vrouwenziektes (borst- en baarmoederhalskanker)
Koerden en Koerdistan	Inburgering	Emancipatie voor vrouwen
	Vrouwenrechten	Huiselijk geweld
	Interculturele uitwisseling	Seksualiteit
	Eergerelateerd geweld	Milieu
	Discriminatie	Omgaan met puberteit
	Culturele verschillen	Kindermishandeling
	Belastingdienst	Onderwijs
		Opvoeding

De onderwerpen kunnen grofweg ingedeeld worden in drie groepen; onderwerpen specifiek voor Koerden, onderwerpen specifiek voor migranten, en onderwerpen zonder specifieke doelgroep. Ongeacht herkomstland, voor alle mensen zijn dit interessante onderwerpen. Koerden houden zich grotendeels met dezelfde kwesties bezig als de Nederlandse bevolking.

De onderwerpen specifiek voor Koerden zijn terugkeer naar Koerdistan en Koerden en Koerdistan. Midia Rotterdam heeft voorlichtingen gegeven over de terugkeer. De voorzitter legt uit: *“Dit gaat voor een groot deel over praktische zaken als verzekering en pensioen, maar ook met welke culturele en maatschappelijke problemen ze te maken kunnen krijgen omdat de situatie wel veranderd is sinds ze Koerdistan verlaten hebben.”* Het zijn grotendeels de oudere leden die verlangen naar een terugkeer. De voorlichtingen zijn ook bedoeld voor uitgeprocedeerde Koerden.

Fed Kom organiseert regelmatig lezingen over een bepaald actueel onderwerp met betrekking tot de Koerden. De lezingen concentreren niet slechts op Turks Koerdistan, maar heel Koerdistan. Bestuurslid Fed Kom: *“juist omdat de eenheid van Koerdistan het streven is. De eenheid is nog niet groot genoeg, er is te veel verdeling en door middel van de lezingen kan de eenheid groeien.”*

De Anfalcampagnes zijn niet bij één van de drie groepen in te delen. Alle Koerden zijn op de hoogte wat toen gebeurd is. Daarom is voorlichting hierover bedoeld voor de Nederlandse bevolking.

6.2.2 Culturele activiteiten

Naast de sociale activiteiten die de positie van de Koerden proberen te verbeteren, wordt door de organisaties aandacht besteed aan het behoud van de Koerdische taal en cultuur. In een diaspora kan de cultuur en taal vervagen doordat nieuwe generaties niet meer met de Koerdische taal en cultuur opgroeien, maar met de Nederlandse. De Koerdische organisaties proberen de taal en cultuur levendig te houden. Zo bieden Koerdisch Centrum Zoetermeer, Koerdische Vereniging Midia Rotterdam, SKPN, Koerdisch Centrum Arnhem en Koerdisch Cultureel Centrum Newroz Leiden Koerdische taalcursussen aan voor kinderen. SKPN merkt dat hierdoor hele gezinnen bewuster worden van hun taal en besluiten thuis weer Koerdisch te praten.

Van de twaalf *immigrant politics* organisaties, zijn er twee die geen activiteiten organiseren met betrekking tot de Koerdische cultuur. Dit zijn Koç-Kak en Koerdische Vereniging Midia Leeuwarden. De overige organisaties initiëren regelmatig culturele avonden. Voorbeelden van culturele activiteiten zijn Koerdische muziekavonden, poëzieavonden, (volks)dansavonden, toneelstukken, Koerdische filmavonden, saslessen (Koerdische gitaar) en Koerdische diners. KAN heeft zes projecten opgezet, waarvan één “Taal, kunst, cultuur en literatuur”. Hiermee wil de organisatie laten zien dat er meer is dan de Koerdische onderdrukking.

Naast deze activiteiten is ook de viering van het Koerdische Nieuwjaar, Newroz, een belangrijke culturele activiteit. Toch heeft deze viering een politiek tintje, omdat dit in Turkije nog steeds problemen oplevert. Voor de Koerden in Nederland is het belangrijk dat hier de vrijheid is om deze belangrijke dag, op 21 maart, te vieren.

Men zou verwachten dat de Koerden uit Turkije in Nederland meer bezig zijn met het uitdragen van de Koerdische cultuur dan de Koerden uit Irak, omdat dit in Turkije slechts beperkt mogelijk is. Uit dit onderzoek blijkt dat er vrijwel geen verschil is met betrekking tot culturele activiteiten. Diasporaleden proberen te integreren in de nieuwe samenleving, waarbij de etnische identiteiten van de migranten beïnvloed worden door het gastland. Om de etnische identiteit te bewaren, organiseren migrantenorganisaties activiteiten die de cultuur van het moederland levend houden (Cohen, 2004), waardoor er geen verschil bestaat tussen Turks-Koerdische en Irakees-Koerdische organisaties.

6.3 Middelen van Koerdische organisaties in Nederland

Er is een aantal middelen dat de Koerdische organisaties in Nederland kan gebruiken om de politieke situatie in het moederland te veranderen. Onderscheid kan gemaakt worden tussen directe en indirecte middelen. Concreet vallen stemmen, fondsen en informatie onder de directe middelen. De indirecte middelen zijn discussieplatforms, lobbyacties en demonstraties. De vraag die behandeld wordt, is *“welke middelen gebruiken Koerdische organisaties in Nederland vooral; directe of indirecte?”*

6.3.1 Directe middelen

Er zijn Koerdische organisaties in Nederland die zich organiseren rond verkiezingen in Turkije en Irak. Er is echter een verschil tussen beide landen; Irakezen kunnen in Nederland stemmen voor de nationale verkiezingen terwijl Turken dit alleen in Turkije zelf kunnen doen. Het Koerdisch Centrum Arnhem heeft in het verleden geprobeerd om de participatie in Turkse verkiezingen te faciliteren. De Turkse overheid heeft toen gedreigd dat ze iedereen zou oppakken die zou komen. Hier komt bij dat het niet aantrekkelijk is voor Koerden om naar Turkije af te reizen. Allereerst is een vliegticket duur, maar daarnaast moet een visum gekocht worden. *“Het geld hiervan gaat naar de Turkse overheid en dat is voor ons geen fijn idee. Dit geld gaat namelijk naar de Turkse bevolking, de Koerden zien er niets van terug”* verklaart de voorzitter.

Ondanks de houding van de Turkse overheid, organiseert Fed Kom toch voorlichtingsavonden over de verkiezingen in Turkije. De verscheidene partijen en

standpunten worden dan besproken. Er zijn ook leden die naar Turkije gaan om te stemmen en combineren dat dan met familiebezoek.

Midia Amsterdam organiseert rond de Irakese verkiezingen voorlichtingen over de diverse politieke partijen en praktische zaken rond het stemmen. De organisatie geeft geen duidelijk stemadvies, omdat iedereen zelf moet beslissen welke partij het beste bij hem past. De voorlichting wordt slechts georganiseerd om de leden bewust te maken van de mogelijkheden.

Koerdisch Centrum Zoetermeer en Midia Rotterdam pakken het anders aan. Voorlichting over de partijen wordt niet gegeven, omdat de organisaties onafhankelijk en ongebonden willen blijven. De organisaties hebben wel een faciliterende rol gespeeld bij de verkiezingen. Er zijn slechts enkele plaatsen in Nederland waar gestemd kan worden voor de Irakese verkiezingen, waaronder Utrecht. Het Koerdisch Centrum heeft tussen Zoetermeer en Utrecht gependeld, zodat de leden die wilden, konden gaan stemmen. Midia Rotterdam heeft bij de laatste verkiezingen een zaal en waarnemers geregeld.

Bij de Irakees-Koerdische organisaties in Nederland wordt dus tijdens verkiezingen in het moederland meer georganiseerd dan bij Turks-Koerdische organisaties. Dit heeft te maken met het feit dat voor de Irakese verkiezingen in Nederland gestemd kan worden. Alleen Fed Kom en Midia Amsterdam gaan ook inhoudelijk in op de diverse partijen en standpunten. Wanneer daadwerkelijk directe invloed uitgeoefend wil worden op de situatie in het moederland, moet er actiever gelobbyd worden om stemmen voor bepaalde partijen binnen te halen. Omdat de organisaties onafhankelijk willen blijven, wordt dat in Nederland niet gedaan en is de invloed op de politiek dus minimaal.

Een ander direct middel dat organisaties kunnen gebruiken, is economisch van aard. In het hoofdstuk over het doel van Koerdische organisaties is al even gesproken over economische steun. Dit was steun aan individuele burgers. In dit deel zal het gaan over steun aan politieke instituten. Organisaties in Nederland kunnen door middel van fondsen (zuster)verenigingen in Koerdistan steunen. Fed Kom is een organisatie die zich bezighoudt met dergelijke zaken. Fed Kom ondersteunt allereerst de BDP (Peace and Democracy Party), een legale Koerdische partij. Deze streeft naar democratisering van Turkije hetgeen voor de Koerden belangrijk is. Wanneer de Turkse regering

democratischer wordt, moet ook het Koerdische deel van de bevolking een stem krijgen in de politiek.

Er wordt ook aan andere organisaties hulp verleend door Fed Kom, bijvoorbeeld Koerdische televisiekanalen. Op deze manier laat Fed Kom de mensen in Koerdistan weten dat de Koerden in Europa hun broeders en zusters in Koerdistan niet vergeten zijn. Ook humanitaire organisaties als de Koerdische Rode Halve Maan krijgt steun van Fed Kom. Dit is een hulporganisatie voor vluchtelingen in de regio, gebaseerd op de statuten van het Rode Kruis. De steun kan diverse vormen aannemen, maar het gaat hoofdzakelijk om geld en goederen.

Fed Kom is de enige geïnterviewde organisatie die steun aan partijen en organisaties in Koerdistan geeft om de situatie daar te verbeteren. Aan de hand van de doelen van de organisaties zou men kunnen verwachten dat Koerdisch Centrum Arnhem hier ook mee bezig zou zijn. Contacten met Koerdistan op politiek niveau gaan echter via Fed Kom. Een verschil tussen Turks-Koerdische en Irakees-Koerdische organisaties in Nederland kan dus op dit punt wel gemaakt worden. Onder Turks-Koerdische organisaties worden meer directe middelen ingezet om de politieke situatie te verbeteren.

6.3.2 Indirecte middelen

Nu de directe middelen behandeld zijn, zullen de indirecte middelen onder de loep genomen worden. Koerdische organisaties kunnen fungeren als platforms voor discussies die in het moederland niet gevoerd mogen worden. Hoewel onderling veel over de Koerdische situatie en politieke ontwikkelingen in Turkije en Irak gesproken wordt, geven de organisaties aan dat zulke gesprekken niet bedoeld zijn om de situatie direct te verbeteren.

Demonstraties worden daarentegen vaker georganiseerd. Hiermee willen de organisaties bepaalde problemen aan de kaak stellen en bij een breder publiek bekend maken in de hoop dat meer druk uitgeoefend wordt op overheden. Demonstraties die door Koerdische organisaties in Nederland georganiseerd worden hebben uiteenlopende onderwerpen, zoals rechten van politieke gevangenen, hongerstakingen, democratisering, vrouwenrechten in Koerdistan, executie van Koerdische Iraniërs zonder eerlijk proces, het regime in Syrië, slechte behandeling van Öcalan in de gevangenis, herdenking van

Halabja, proces Frans van Anraat, acties van het Turkse leger ten opzichte van de Koerden en uitzetting van vluchtelingen naar Irak.

De meeste Koerdische organisaties in Nederland participeren alleen in demonstraties, maar organiseren ze zelf niet. De reden hiervoor ligt waarschijnlijk in het feit dat het hoofddoel van de organisaties ligt in de situatie voor de Koerden in Nederland. De organisaties besteden hun geld en tijd liever in het organiseren van activiteiten die hierop van toepassing zijn.

Er zijn vier geïnterviewde Koerdische organisaties die aangeven nooit deel te nemen aan demonstraties. Dit zijn KAN, Stichting Opbouw Germian Koerdistan, Koerdisch Cultureel Centrum Newroz Leiden en Midia Leeuwarden, het merendeel is gericht op Irakese Koerden. Van de eerste drie organisaties is dit niet verrassend, omdat dit niet rijmt met het profiel van de organisaties; begeleiding hoogopgeleide Koerden, kleinschalige projecten en muziek. Van Midia Leeuwarden is het wel opvallend, omdat andere Midia afdelingen wel in demonstraties participeren.

Het netwerk van Fed Kom organiseert wel regelmatig demonstraties. Bij landelijke demonstraties krijgen alle aangesloten organisaties apart een taak. Kurdocide Watch Chak maakt het meest gebruik van demonstraties, omdat dit een belangrijke manier is om de internationale gemeenschap en nationale overheden op de hoogte te brengen van de Koerdische situatie. Kurdocide Watch Chak heeft meerdere afdelingen in Europa en Koerdistan. Eenmaal is in alle landen met een afdeling bij de Iranese ambassade gedemonstreerd voor bescherming van de mensenrechten in Iran. De bescherming van mensenrechten in Iran is niet het belangrijkste doel, wat niet betekent dat hier nooit aandacht aan besteedt wordt. Men kan echter niet meteen stellen dat de organisatie zich hierdoor richt op *homeland politics*.

Naast demonstraties zijn ook lobbyacties een indirect middel om de situatie in Koerdistan te verbeteren. Kom Kar, Koerdisch Centrum Arnhem, Koç-Kak, SKPN, Fed Kom, Koerdisch Centrum Zoetermeer en Kurdocide Watch Chak houden zich hiermee bezig. In eerste instantie is dit verrassend, omdat hiertussen slechts twee organisaties zijn die activiteiten organiseren rond *homeland politics*.

Dit is te verklaren, omdat lobbyacties ook opgezet kunnen worden om de situatie in Nederland voor Koerden te verbeteren. Zo lobbyt Koerdisch Centrum Zoetermeer bij

Nederlandse politieke partijen wanneer Irakezen en Koerden uitgezet worden naar Irak. SKPN zet lobbyacties op wanneer er iets speelt in de Koerdische gemeenschap in Nederland.

Een belangrijke aanleiding voor lobbyacties is de mogelijke toetreding van Turkije tot de EU. Kom Kar, Koç-Kak en Fed Kom zijn hiermee bezig. Het is geen toeval dat dit allemaal Turks-Koerdische organisaties zijn. Immers, de Irakees-Koerdische organisaties voelen zich hiervan te ver gedistantieerd. Koç-Kak verstrekt informatie aan Nederlandse politici over de gevolgen van de toetreding zolang het Koerdische vraagstuk nog niet opgelost is. Fed Kom probeert te lobbyen via Nederlandse politici, vooral bij die van de SP. Deze partij stelt vervolgens Kamervragen over de situatie van Koerden in Turkije in de hoop dat de Nederlandse overheid druk zet op de Turkse regering. Daarnaast lobbyt Fed Kom ook bij de EU in Brussel en Straatsburg. Een belangrijke eis is de erkenning van minderheden door Turkije. De EU moet volgens Fed Kom een harder standpunt innemen. De lobbyacties van Fed Kom worden georganiseerd door Kon-Kurd, de Europese overkoepelende organisatie, en Fed Kom stuurt dan een afvaardiging.

Ook Kom Kar probeert Nederlandse en Europarlementariërs te bereiken. De organisatie is in principe vóór de toetreding van Turkije tot de EU, omdat het land zich dan moet aanpassen aan het politieke systeem van de EU, waaronder het minderhedenbeleid. Kom Kar heeft brieven gestuurd naar de Tweede Kamer en alle Europarlementariërs en een lobby in Brussel opgezet om aan te geven dat ze voor toetreding van Turkije tot de EU zijn, maar niet op deze manier. Turkije moet namelijk wel aan de eisen van de EU voldoen. De invloed van de Koerden in Europa is klein en het is lastig om de mensen te laten luisteren naar de standpunten van de Koerden.

Het Koerdisch Centrum Arnhem richt zich tot Nederlandse politiek. Dit gaat voornamelijk over de houding van de Turkse overheid ten opzichte van de Koerden. De hoop is dat de overheden de Turkse regering duidelijk maken dat deze situatie niet gewenst is. Het centrum stelt regelmatig rapporten op over Koerdische kwesties. Zo werd na een demonstratie over de slechte behandeling van Öcalan een rapport opgesteld en aangeboden aan politieke partijen in de hoop dat Kamervragen gesteld zouden worden. Hoewel de Koerden in Nederland vaak niet gehoord worden, blijft de organisatie

doorgaan met de lobbyacties. De organisatie wil voorkomen “*dat men de opvatting krijgt dat de Koerden het allemaal wel goed vinden en tevreden zijn met de situatie.*”

Kurdocide Watch Chak lobbyt voor een ander doel, namelijk de erkenning van de genocide door Saddam Hussein en berechting van alle betrokkenen. Elke afdeling van Kurdocide Watch Chak benadert de nationale overheid van het betreffende land om de genocide te erkennen. De organisatie probeert ook hogere instituties te bereiken als de EU en VN. Het lobbyen bij de EU gaat hoofdzakelijk via de Zwitserse afdeling van Kurdocide, omdat het contactpersoon met internationale instituties hier lid is.

Men kan concluderen dat zowel Turks-Koerdische als Irakees-Koerdische lobbyen bij allerlei instanties. Irakees-Koerdische organisaties lobbyen voornamelijk bij lokale overheden voor een betere situatie voor de Koerden in Nederland terwijl de Turks-Koerdische organisaties zich meer inzetten voor de verbetering van de Koerden in Turkije, ook als de organisatie eerder aangegeven heeft dat hun doel in *immigrant politics* ligt. Het onderscheid wordt voor een groot deel bepaald door de verschillende situaties in Turkije en Irak. Kurdocide Watch Chak is een apart geval, omdat het doel van deze organisatie meer ligt in de erkenning van de wrede daden die Koerden zijn aangedaan. Deze erkenning is belangrijk voor Koerden in Nederland en Europa, maar ook in Koerdistan.

6.4 Conclusie

Activiteiten van Koerdische organisaties in Nederland kunnen onderverdeeld worden in politieke, sociale en culturele activiteiten. Onder de politieke activiteiten valt bijvoorbeeld voorlichting over Nederlandse verkiezingen. Het blijkt dat meer Turks-Koerdische dan Irakees-Koerdische organisaties zich hiermee bezig houden. De verklaring hiervoor kan liggen in het feit dat Koerden in Turkije politiek weinig te zeggen hebben, terwijl in Irak dat beter geregeld is.

Wat betreft sociale en culturele activiteiten is er geen verschil aan te wijzen tussen Turks-Koerdische en Irakees-Koerdische organisaties. Dit is niet erg verrassend, omdat sociale activiteiten grotendeels gericht zijn op Koerden als immigrant. Koerden uit Turkije en Irak lopen waarschijnlijk tegen dezelfde problemen aan waardoor geen onderscheid in activiteiten te vinden is.

Naast activiteiten zijn er middelen die gebruikt worden door de Koerdische organisaties om het doel in *homeland politics* te bereiken. Fed Kom is de enige organisatie die directe middelen gebruikt. Het verstrekt bijvoorbeeld fondsen aan Koerdische politieke partijen in Turkije, bijvoorbeeld de BDP. Koerdisch Centrum Arnhem ondersteunt Fed Kom hierbij. Het zijn dus alleen Turks-Koerdische organisaties die directe middelen gebruiken. Dit is niet verwonderlijk, omdat deze zich inzetten om de situatie in Koerdistan ook daadwerkelijk te verbeteren (*homeland politics*)

Bij de indirecte middelen is het verschil tussen organisaties gericht op *homeland* en *immigrant politics* minder duidelijk. Een deel van de organisaties concentreert zich op *immigrant politics*, maar participeert toch bij demonstraties die een duidelijk politiek standpunt innemen ten opzichte van het moederland.

Het grotendeels Turks-Koerdische organisaties die gebruik maken van lobbyacties, door de mogelijke toetreding van Turkije tot de EU. De Koerdische organisaties proberen de Nederlandse overheid en de EU te bereiken in de hoop dat deze druk zetten op de Turkse overheid. Østergaard-Nielsen stelt dat weinig Koerdische organisaties in Europa de weg naar EU-instituties gevonden hebben. Uit dit onderzoek blijkt dat vier van de veertien organisaties wel degelijk de EU gevonden hebben. Ook Irakees-Koerdische organisaties maken gebruik van lobbyacties, maar op lokaal of nationaal niveau.

7. Contacten van Koerdische organisaties

7.1 Inleiding

De contacten van Koerdische organisaties in Nederland zijn van belang bij het bereiken van het doel. Bundeling van middelen zorgt ervoor dat de organisaties sterker staan. Contacten met diverse instanties en andere organisaties zijn denkbaar. In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de banden met andere Koerdische organisaties, de Nederlandse overheid en politieke partijen.

Østergaard-Nielsen stelt dat veel Koerdische organisaties in Nederland gericht op *homeland politics*, lid zijn van Europese koepelorganisaties. Het is voor deze organisaties nuttiger om contacten in het buitenland te leggen, omdat hier organisaties bestaan met hetzelfde politieke doel in het moederland. Hiertegenover staat dat Koerdische organisaties gericht op *immigrant politics* samenwerken met andere Koerdische organisaties in Nederland. Hoe dit in de praktijk naar voren komt, blijkt na het beantwoorden van de vraag “*hebben Koerdische organisaties gefocust op immigrant politics voornamelijk contacten binnen Nederland en organisaties gericht op homeland politics voornamelijk met Koerdische organisaties in het buitenland?*”

Ook is gesproken over de communistische organisatiestructuur van Koerdische organisaties. Oorspronkelijk hadden veel Koerdische organisaties nauwe banden met Koerdische politieke partijen. Interessant is om te onderzoeken of dit ook voor de geïnterviewde organisaties geldt. De vraag “*hebben Koerdische organisaties in Nederland nog steeds contacten met politieke partijen in het moederland (communistische organisatiestructuur)?*” zal hierbij de leidraad vormen.

Daarnaast wordt een deelvraag over de relatie tussen Koerdische organisaties en de Nederlandse overheid behandeld: “*hebben de Koerdische organisaties gericht op Turkse Koerden meer problemen met de Nederlandse overheid dan Irakese Koerden?*”

7.2 Buitenlandse en binnenlandse contacten

7.2.1 Buitenlandse contacten

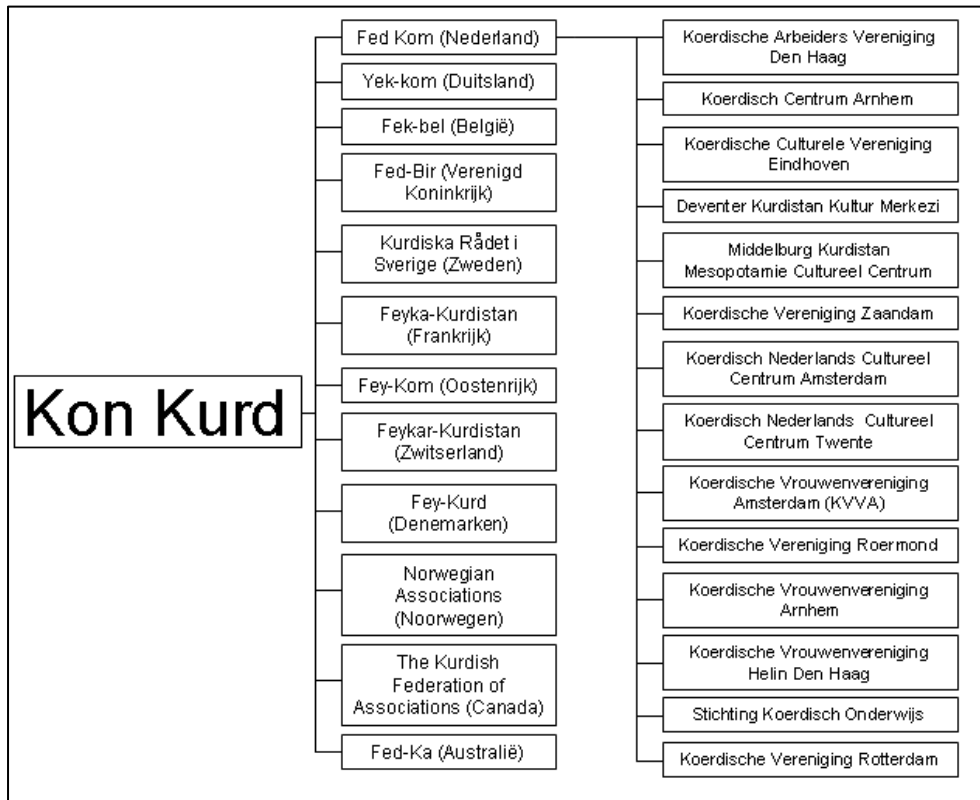
In deze paragraaf zal de vraag “*hebben Koerdische organisaties gefocust op immigrant politics voornamelijk contacten binnen Nederland en organisaties gericht op homeland politics voornamelijk met Koerdische organisaties in het buitenland?*” centraal staan.

Wanneer de stelling van Østergaard-Nielsen klopt, hebben alleen Koerdische organisaties met het doel in *homeland politics* contacten met Koerdische organisaties in het buitenland. Voor dit onderzoek zou dit betekenen dat alleen Fed Kom en Koerdisch Centrum Arnhem deze contacten hebben. Deze hebben inderdaad contacten over de Nederlandse grens; Fed Kom, en dus het Koerdisch Centrum, is onderdeel van de Europese koepelorganisatie Kon Kurd. In figuur 7.1 is Kon Kurd schematisch weergegeven.

In totaal zijn 170 organisaties aan Kon Kurd verbonden. In Duitsland zijn de meeste organisaties aangesloten, namelijk 44. Dit is niet verrassend, omdat hier ook de meeste Koerden wonen (Council of Europe, 2006). Kon Kurd is hoofdzakelijk een netwerk dat informatie uitwisselt. Eens in de twee maanden is er een vergadering in Brussel, waar de federatie zit. In totaal komen dertig mensen, afvaardigingen van de organisaties.

Een belangrijk onderwerp dat besproken wordt is de integratie en identiteitsvorming van de derde generatie Koerden. Eerste en tweede generaties hebben identiteitsproblemen, omdat ze Turks, Koerdisch en Nederlands zijn. De derde generatie is wel in staat te zeggen ‘I am Kurdish’. De sterke identiteit van deze generatie zal bijdragen aan de bereidheid om iets voor de Koerdische zaak te betekenen (Nell, 2008).

Figuur 7.1: Het Kon Kurd netwerk

Bron: Kon Kurd, 2011

Het contact tussen alle organisaties groeit rond grote gezamenlijke festivals. Activiteiten die regelmatig samen georganiseerd worden, maar waar leden elkaar niet kunnen ontmoeten, zijn de lobbyacties.

Uit het Kon Kurd netwerk blijkt dat de verwachting dat de organisaties gericht op *homeland politics*, onderdeel zijn van een internationaal netwerk, klopt. Maar hoe zit het met organisaties met het doel in *immigrant politics*? Deze zouden vooral contacten hebben met Koerdische organisaties in Nederland. Uit dit onderzoek blijkt iets anders. Kom Kar EU is het tweede internationale netwerk. Dit is twee jaar geleden opgericht, dus na de heridentificatie van Kom Kar. De deelnemende afdelingen zijn in Frankrijk, België, Zwitserland, Engeland en Duitsland gevestigd. In deze landen zijn vooral Koerdische gastarbeiders aanwezig. Doel van Kom Kar EU is de belangenbehartiging van Koerden in Europa. Kom Kar Den Haag heeft daarnaast nog contacten met Stichting Koerdische Kalf in Istanboel, Izmir, Diyarbakir en Ankara. De relatie gaat over de ervaringen met

activiteiten die zich richten op taal en cultuur en niet direct op de verbetering van de situatie.

Ook Kurdocide Watch Chak heeft afdelingen in meerdere landen: Zweden, Denemarken, Noorwegen, Finland, Duitsland, Oostenrijk, Frankrijk, Engeland en België, Irak, Iran en Turkije. In Syrië is het met het huidige regime niet mogelijk een afdeling op te zetten. In Turkije is de situatie ook lastig, maar doordat deze afdeling zo actief is, is het toch mogelijk bepaalde dingen te bereiken. Het netwerk komt elke twee jaar samen voor een conferentie in één van de landen van het netwerk. Tijdens deze conferentie worden de activiteiten van de afdelingen geëvalueerd en worden ideeën en informatie uitgewisseld over het bereiken van erkenning van de genocide. Deze organisatie bevindt zich in een grijs gebied tussen *immigrant* en *homeland politics*, maar gezien het doel (erkenning van de genocide door de internationale gemeenschap) is het begrijpelijk dat men een internationaal netwerk opgericht heeft.

Fed Kom, Kurdocide Watch Chak en Kom Kar zijn dus drie organisaties die onderdeel zijn van een internationaal netwerk. Dit wil niet zeggen dat andere Koerdische organisaties geen connecties hebben met het buitenland. Dit kan ook zonder het bestaan van een netwerk. KAN heeft bijvoorbeeld contacten met Koerdische instituten in Brussel, Parijs en Stockholm. Dit gaat grotendeels over het opzetten van een internationaal netwerk van hoogopgeleide Koerden waarbij Koerden uit Europa, Canada en de VS zich kunnen aansluiten. Ook KVVA, Midia Amsterdam en Koç-Kak hebben ‘losse’ contacten met Koerdische organisaties, instituten en kranten in Europa en Koerdistan. Dit kan gaan over activiteiten, jongerenuitwisselingen of het besturen van een organisatie.

De Stichting Opbouw-Germian Koerdistan is de laatste organisatie met connecties in Koerdistan. De Culturele Vereniging Germian is een zustervereniging. Deze organisatie heeft geholpen bij het selecteren van gezinnen die in aanmerking konden komen voor het schapenproject.

Er zijn twee Turks-Koerdische netwerken en één Irakees-Koerdische. Van Fed Kom en Kurdocide Watch Chak is het niet opvallend dat ze samenwerken over de grenzen, gezien het doel van de organisatie. Van Kom Kar is dit wel verrassend, omdat deze organisatie voornamelijk bezig is met *immigrant politics*. Kom Kar EU heeft als doel de belangenbehartiging voor Koerden in Europa. Dit is hetzelfde doel als de

aangesloten organisaties, alleen een schaalniveau hoger. Wanneer het gaat om ‘losse’ contacten met het buitenland is er geen duidelijk onderscheid tussen pan-Koerdische, Turks-Koerdische en Irakees-Koerdische organisaties.

7.2.2 Binnenlandse contacten

Fed Kom is zelf ook een overkoepelende organisatie voor Koerdische organisaties in Nederland (figuur 7.1). Veertien Koerdische organisaties zijn aangesloten. Een groot gedeelte hiervan richt zich op Koerden uit Turkije. Dit komt doordat de organisatie door Turkse Koerden is opgericht. Verder is een groot gedeelte van deze aangesloten organisaties ook bezig met *homeland politics*. Dit geldt niet voor alle organisaties. KVVA is lid van Fed Kom, maar heeft een gelijke verdeling naar herkomstland en is niet bezig met *homeland politics*. Het contact met Fed Kom komt doordat de organisaties een pand delen en enkele leden van KVVA ook actief zijn binnen Fed Kom.

Het Nederlandse netwerk van Fed Kom komt één keer in de maand samen om te vergaderen over de situatie binnen de aangesloten verenigingen. De organisaties willen alles zoveel mogelijk stroomlijnen, daarom worden ideeën en informatie over activiteiten uitgewisseld. Een enkele keer wordt samen een activiteit georganiseerd, bijvoorbeeld rond Newroz. Ook demonstraties en lobbyacties worden (in overleg) met elkaar georganiseerd.

Midia is een ander netwerk in dit onderzoek. Midia Amsterdam is de eerste en opgericht op 20 december 1989, naar aanleiding van de instroom van vluchtelingen na de Anfalcampagnes. Deze hadden steun nodig om te kunnen integreren in de Nederlandse samenleving, waarbij Midia wilde helpen. Na Amsterdam zijn meer vestigingen opgericht in Rotterdam (1992), Groningen (1995), Leeuwarden (2000), Almere, Den Haag en Enschede. Ook zijn een vrouwen- en jongerenorganisatie aangesloten bij Midia. De organisaties zijn allemaal onafhankelijk. Elk jaar is een training voor de besturen van Midia over communicatie en vorming van een organisatie. Ook worden de activiteiten van afgelopen jaar besproken en ideeën uitgewisseld. Leden van de Midia afdelingen kunnen samenkomen bij lezingen. Verder komt het voor dat alle afdelingen dezelfde activiteit organiseren, maar in hun eigen plaats.

Naast deze twee nationale netwerken van Koerdische organisaties zijn er ook losse contacten tussen Koerdische organisaties binnen de Nederlandse grenzen. Momenten waarop Koerdische organisaties in Nederland samenkomen zijn de viering van Newroz en de herdenking van Halabja.

Koerdisch Centrum Arnhem geeft aan dat het vroeger *“bijna ondenkbaar was dat Koerdische organisaties binnen Arnhem zouden samenwerken, voornamelijk door de verschillen in ideologie. Nu is dat echter een beetje aan het veranderen; Koerden zien elkaar niet meer alleen als groepen Koerden van verschillende ideologieën, maar allemaal als Koerden.”* Er worden nu voorzichtig samen activiteiten georganiseerd. Dit gaat af en toe moeizaam, door spanningen onder de Koerden vanwege verschillende politieke ideologieën. Contact met Koç-Kak komt niet van de grond omdat *“deze weinig te maken wil hebben met het Koerdisch Centrum. Dit komt voor een deel omdat Koç-Kak niet zo actief is. Verder is Koç-Kak alleen bezig met de cultuur en situatie in Nederland terwijl het Koerdisch Centrum ook veel politieke activiteiten heeft,”* aldus het Koerdisch Centrum.

KAN heeft als doel een overkoepelende organisatie voor Koerden in Nederland te zijn. De organisatie heeft daarom ook contact met Fed Kom en Midia. Dit zijn ook landelijke organisaties, maar functioneren vaak op een eiland. De overkoepelende organisatie zal zich gaan richten op de integratie van Koerden in Nederland.

Stichting Kurdocide Watch Chak geeft aan niet te willen samenwerken met andere Koerdische organisaties in Nederland, omdat de organisatie vindt dat anderen te weinig doen om de situatie met betrekking tot erkenning te verbeteren. Dit onderzoek kan dit argument inderdaad bevestigen. Hoewel enkele organisaties bekendheid willen geven aan de gevolgen van de Anfalcampagnes, is er geen die daadwerkelijk streeft naar daadwerkelijke erkenning van de genocide.

7.3 Communistische organisatiestructuur

De democratische traditie in Koerdistan is niet goed ontwikkeld, wat betekent dat veel organisaties geassocieerd kunnen worden met een politieke partij. De vraag is nu hoe het zit met de Koerdische organisaties in Nederland: *“hebben Koerdische organisaties in*

Nederland nog steeds contacten met politieke partijen in het moederland (communistische organisatiestructuur)?”

7.3.1 Onafhankelijkheid

Bijna alle geïnterviewde organisaties geven aan onafhankelijk te willen zijn van Koerdische politieke partijen, maar ook van Nederlandse politieke partijen. In Irak werd het dagelijks leven bepaald door de politieke partij die men aanhing. Daarnaast hebben de Koerden uit Irak jarenlang de strijd tussen de PUK en de KDP meegemaakt en willen ze deze situatie in Nederland vermijden. Ook Turks-Koerdische organisaties mijden deze bemoeienis.

Organisaties gericht op *immigrant politics* hebben banden met Koerdische politieke partijen ook niet nodig om hun doel, verbetering van de situatie van Koerden in Nederland, te bewerkstelligen. Het geldt dat de Koerdische politieke partijen zouden kunnen schenken zou wel bruikbaar zijn, maar de politieke invloed en macht van de partijen heeft geen toegevoegde waarde. Dit is anders bij de organisaties met de focus op *homeland politics*. Deze hebben banden met politieke partijen nodig om een ingang te vinden in de Koerdische politiek. Toch zijn ook Fed Kom en Koerdisch Centrum Arnhem beducht voor het feit dat de onafhankelijkheid van de partij door de inmenging van de politieke partijen in gevaar kan komen. De politieke partijen kunnen in ruil voor hun steun bepaalde eisen gaan stellen.

Het openstaan voor alle Koerden, ongeacht herkomstland en politieke ideologie, lijkt een stap in de richting van een overkoepelend gevoel onder Koerden waar de verschillen op basis van politieke voorkeur, stam en herkomstland vervagen. Dit is ook iets waar landelijke organisaties als KAN naar streven. Het is echter nog niet zo ver, want hoewel de organisaties hun best doen de verschillen tussen de Koerden weg te nemen, zijn die verschillen bij Koerden onderling nog wel aanwezig.

7.3.2 De klassieke Koerdische politieke partijen

De Koerdische organisaties geven aan dat banden met Koerdische politieke partijen vermeden worden. Dit wil niet zeggen dat de PUK, KDP en PKK geen poging doen om in contact te komen met de Koerdische organisaties.

Het Koerdisch Cultureel Centrum Newroz Leiden heeft een keer 2000 euro aangeboden gekregen van de PUK. Een lid van het Cultureel Centrum was tevens lid van de PUK en had gevraagd geld te doneren. Er werden wel eisen gesteld aan de donatie. Zo moest de PUK bijvoorbeeld in het dankwoord genoemd worden. Het Koerdisch Cultureel Centrum Newroz heeft de donatie niet aangenomen, omdat het bang was voor meer inmenging van de PUK. Ook het Koerdisch Centrum Zoetermeer heeft enkele keren 300 euro aangeboden gekregen door de PUK en KDP, dit moest als gift gezien worden. Toch werd het geld afgeslagen, omdat men niet geloofde dit daadwerkelijk belangeloos geschonken werd.

Ali Ghahrmani is naast de oprichter van KAN, ook oprichter van KSVN. De KSVN wilde breken met de communistische traditie van Koerdische organisaties en heeft contact met Koerdische politieke partijen vermeden. Deze hebben wel geprobeerd druk uit te oefenen op de organisatie. KSVN heeft hier weerstand tegen geboden om te voorkomen dat de politieke verdeeldheid in Koerdistan over zou slaan naar Nederland. De KSVN wordt ook gecontroleerd op banden met politieke partijen. Tijdens een lezing werd verteld dat de notulen en begrotingen gecontroleerd worden door de UvA die subsidie geeft aan KSVN.

Van het Midia netwerk wordt verondersteld dat er banden met de PUK zijn (Luijck, 2000). Midia Amsterdam heeft inderdaad contact met de PUK- en KDP-afdelingen in Nederland. Na e-mailcontact met de PUK Nederland blijkt dat deze partij geen politiek doel in Nederland nastreeft. PUK heeft afdelingen in Europa om de relaties met organisaties te verbeteren. De PUK wil deze helpen door het geven van trainingen en cursussen over democratie, vrijheid en media. Verder gaat het contact over activiteiten van Midia. De Nederlandse afdeling van PUK verstrekt geen subsidies aan Koerdische organisaties, dus ook Midia ontvangt geen geld. Met de Koerdische afdeling van PUK heeft Midia Amsterdam geen banden.

De PKK zoekt contact met Turks-Koerdische organisaties, zij het in mindere mate dan de KDP en PUK, aangezien de PKK op de lijst van terroristische organisaties staat. Geen van de Turks-Koerdische organisaties geeft aan directe contacten te hebben met de PKK. Koerdisch Centrum Arnhem en SKPN weten wel dat enkele leden connecties hebben. Deze participeren bijvoorbeeld in demonstraties van de PKK. Het Koerdisch

Centrum Arnhem heeft vanwege vermeende banden met de PKK, de AIVD op bezoek gehad. Deze kwam tot de conclusie dat het voor een groot deel sociale en culturele activiteiten zijn die de organisatie onderneemt. De politieke activiteiten zijn daarnaast binnen de regels van de wet.

De situatie voor Turks-Koerdische en Irakees-Koerdische organisaties in Nederland is vergelijkbaar; beiden proberen contacten met Koerdische politieke partijen te vermijden om zo open te blijven staan voor alle Koerden. De organisaties weten dat leden sympathiseren met Koerdische politieke partijen. Dit mag binnen de organisatie niet uitgedragen worden, omdat men bang is dat de organisatie dan met die partij geassocieerd gaat worden.

7.3.3 Beschuldigende vinger

Alle organisaties ontkennen connecties met Koerdische politieke partijen. Het is opvallend dat onder de Koerdische organisaties in Nederland een ander beeld heerst. Enkele geïnterviewde organisaties geven aan dat ze Koerdische organisaties kennen die zeker geld ontvangen van een Koerdische politieke partij. Volgens Koerdisch Cultureel Centrum Newroz Leiden is 60% van de Koerdische organisaties in Nederland verbonden met Koerdische politieke partijen. Zo wordt bijvoorbeeld gewezen naar Midia Amsterdam, terwijl deze zelf ontkent geldelijke steun te ontvangen en de verstandhouding slechts over activiteiten gaat.

Het Koerdisch Centrum Zoetermeer ziet het nog somberder in met de onafhankelijkheid van Koerdische organisaties in Nederland. Deze meent dat 95% van alle Koerdische organisaties in Nederland steun ontvangt. Daarom wil het centrum niet samenwerken met andere Koerdische organisaties. De onafhankelijkheid zou hierdoor in gevaar kunnen komen.

Kom Kar beschuldigt de Koerdische Arbeiders Verenging Den Haag van banden met de PKK. Dit is echter niet te verifiëren omdat deze organisatie niet gereageerd heeft op de uitnodiging voor een interview.

Het blijkt dat het wantrouwen onder Irakees-Koerdische organisaties groter is dan onder Turks-Koerdische organisaties. Dit komt door de grotere politieke verdeeldheid in

Irak. Hier moet men namelijk kiezen tussen de KDP en PUK, terwijl het in Turkije voor Koerden vanzelfsprekend is dat de PKK (of daaraan gelieerde partijen) steun ontvangt.

Het is niet met zekerheid te zeggen of de beschuldigde organisaties inderdaad subsidie ontvangen van de politieke partijen. Het is een gevoelig onderwerp onder de Koerdische organisaties. Dit blijkt uit het feit dat Midia Amsterdam het als een belediging ervoer, dat de vraag over banden met politieke partijen gesteld werd. Er is dus sprake van een discrepantie tussen de officiële representatie van de organisaties en de politieke sympathieën van de leden.

7.3.4 Contacten met politieke partijen

Bovenstaande betekent niet dat banden met andere politieke partijen niet voorkomen. Kom Kar heeft bijvoorbeeld contact met de Koerdistan Socialistische Partij (PSK). Dit gaat vooral over informatie en diplomatie, projecten of activiteiten worden niet samen opgezet. Wel heeft de PSK voorlichting gegeven over de toetreding van Turkije tot de EU. Fed Kom en Koerdisch Centrum Arnhem hebben contact met BDP, voorheen de DTP (Democratische Samenleving Partij). Dit is vooral bedoeld om de rechten en vrijheden van Koerden in Koerdistan te verbeteren.

Volgens Nell (2008) staat het Kon Kurd netwerk erom bekend contacten te onderhouden met DEHAP. Vertegenwoordigers van DEHAP komen bij de leden van Kon Kurd langs, vooral tijdens verkiezingen. Deze vertegenwoordigers zouden personen met een dubbele nationaliteit vragen te stemmen en de familieleden in Turkije over te halen ook op DEHAP te stemmen. Ook zouden er vliegtuigen geregeld worden voor DEHAP-stemmers van Fed Kom. Na navraag blijkt slechts een deel van dit verhaal te kloppen. Fed Kom heeft inderdaad contact met DEHAP, maar dit gaat over democratische initiatieven die de Koerden een stem geven in de politiek. Verder geeft Fed Kom, zoals ook al eerder vermeld, alleen algemene informatie over het stemmen, en wordt geen dwingend stemadvies gegeven. Het verhaal van de gehuurde vliegtuigen wordt ook ontkend. Daarnaast beschrijft Nell (2008) dat de organisaties van Fed Kom Kongra-gel de ruimte geven om informatieavonden te organiseren, waar geïnteresseerde jeugd zich kan aanmelden voor een carrière als guerrilla. Ook deze constatering wordt door Fed Kom ontkend.

Kom Kar, Fed Kom en het Koerdisch Centrum Arnhem zijn de enige organisaties die banden hebben met Koerdische politieke partijen. Connecties met Nederlandse politieke partijen komen bij meer organisaties voor. Koerdisch Centrum Zoetermeer, Koç-Kak, SKPN, Midia Rotterdam, Koerdisch Centrum Arnhem, Fed Kom en Kurdocide Watch Chak zijn organisaties die contacten hebben met Nederlandse politieke partijen. Dit zijn grotendeels linkse partijen, omdat de oprichters van de Koerdische organisaties ook uit deze hoek komen. Deze partijen hebben meer begrip voor de situatie. De naam Harry van Bommel wordt regelmatig genoemd. Op zijn weblog wordt het Koerdische vraagstuk regelmatig belicht. Daarnaast stelt Van Bommel Kamervragen over de erkenning van de genocide op de Koerden in Irak, bezoekt hij met enige regelmaat Koerdistan en pleit hij voor een monument ter nagedachtenis van de slachtoffers van de Anfalcampagnes. Ook wordt de naam van Fred Teeven genoemd.

Het is niet opvallend dat meer Koerdische organisaties contact hebben met politieke partijen in Nederland dan organisaties met contact met politieke partijen in Koerdistan, aangezien het overgrote deel van de organisaties bezig is met *immigrant politics*. Een verschil tussen Turks-Koerdische en Irakees-Koerdische organisaties komt wederom naar voren; het zijn de Turks-Koerdische organisaties die connecties hebben met Koerdische politieke partijen. Dit is niet verrassend gezien het doel in Koerdistan belangrijk is voor deze organisaties. Hoewel Kom Kar aangeeft officieel niet bezig te zijn met *homeland politics*, heeft het toch connecties met een Koerdische politieke partij. Dit contact is niet bedoeld om de situatie in Koerdistan te verbeteren en valt dus niet onder *homeland politics*.

7.4 Betrekkingen tussen de overheden

Dan is een laatste deelvraag opgesteld met betrekking tot de relatie tussen Koerdische organisaties en de Nederlandse overheid. De deelvraag luidt “*hebben de Koerdische organisaties gericht op Turkse Koerden meer problemen met de Nederlandse overheid dan organisaties voor Iraekese Koerden?*”

Deze vraag is opgesteld naar aanleiding van de betrekkingen tussen de Nederlandse overheid en de Turkse en Iraekese overheid. Dit betekent dat de Turks-Koerdische en Irakees-Koerdische organisaties in Nederland een verschil merken

wanneer bij de Nederlandse overheid wordt aangeklopt voor steun of met de vraag om verandering.

Turkije is een belangrijke handelspartner van Nederland. De bilaterale handel tussen Nederland en Turkije bedroeg in 2009 €4,8 miljard en Nederland exporteerde voor €3,5 miljard naar Turkije. Dit wijst erop dat de economische band met Turkije voor Nederland van belang is. Wanneer Turkije tot de EU toetreedt, wordt het gemakkelijker om handel te drijven, omdat een aantal barrières dan verdwijnt (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2011a).

De relatie tussen Nederland en Irak is anders. Deze is opgebloeid na 2003, toen Saddam Hussein niet langer aan de macht was. De politieke betrekkingen zijn aan het verbeteren, maar de economische betrekkingen blijven hierop ver achter. De veiligheidssituatie beperkt de economische banden met het land (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2011b).

Eerder is al gesproken over de lobbyacties van Koerdische organisaties met betrekking tot de toetreding van Turkije tot de EU en erkenning van de Koerdische nationaliteit. Erkenning van de Koerden kan problemen voor de overheid meebrengen. De economische belangen van Nederland in Turkije zijn erg groot, waardoor de regering niet staat te springen om de Koerden als zodanig te erkennen. Wanneer de Nederlandse overheid de Koerden zou erkennen, zou dit de relatie met Turkije kunnen schaden. Hierdoor zou Nederland een belangrijke handelspartner kunnen verliezen. Daardoor neemt de Nederlandse overheid om een terughoudende houding aan.

Koerdische organisatie Koç-Kak is tegen hetzelfde probleem aangelopen. Deze organisatie probeert aan politici informatie te verstrekken over de gevolgen van de toetreding van Turkije tot de EU. De voorzitter van Koç-Kak verklaart waarom dit niet gemakkelijk is: *“Europese landen zijn verder erg opportunistisch en kijken alleen naar het eigen belang. Handels- en politieke belangen zijn belangrijker dan de mensenrechtensituatie.”* Ook Koerdisch Centrum Arnhem klaagt over de terughoudendheid van de Nederlandse overheid als het gaat om het wijzen op fouten van de Turkse overheid.

Deze situatie is vergelijkbaar met wat Harff en Gurr (2004) beschrijven als de internationale status van een land of staat. Voor staten die een overvloed aan middelen

hebben, is het waarschijnlijk dat ze steun van de internationale gemeenschap kunnen ontvangen, omdat deze afhankelijk is van die middelen. Nu gaat het in dit geval om Nederland in plaats van de internationale gemeenschap en exportmarkt in plaats van middelen. De redenering is wel vergelijkbaar.

Het feit dat het voornamelijk Turks-Koerdische organisaties zijn die bij de Nederlandse overheid lobbyen, geeft aan dat deze organisaties meer problemen hebben met de overheid. Een groot deel van de lobbyacties gaat over de houding van Nederland ten opzichte van Turkije in het proces van toetreding van Turkije tot de EU. De Turks-Koerdische organisaties vinden dat Nederland veel meer druk moet uitoefenen om de situatie voor Koerden te verbeteren voordat Turkije kan toetreden. Omdat Nederland geen nauwe banden heeft met de Irakese overheid, kan de Nederlandse overheid ook geen verkeerde houding aannemen ten opzichte van Irak.

7.5 Conclusie

De stelling van Østergaard-Nielsen dat organisaties gericht op *homeland politics* contacten hebben met vergelijkbare organisaties in het buitenland en organisaties gefocust op *immigrant politics* connecties binnen Nederland, klopt niet met de bevindingen van dit onderzoek. Althans, het zijn niet slechts de *homeland politics* organisaties die connecties in het buitenland hebben. Uit dit onderzoek blijkt dat voldoende organisaties bezig zijn met de situatie van Koerden in Nederland en met Koerdische organisaties in Europa en Koerdistan contact hebben. Het zijn wel de organisaties gericht op *homeland politics* die de contacten gebruiken om de situatie voor Koerden in het moederland te verbeteren.

De besproken communistische organisatiestructuur binnen het netwerk van de Koerdische organisaties, blijkt in Nederland niet te bestaan. De Koerdische organisaties geven aan onafhankelijk te willen zijn van politieke partijen waardoor contacten met Koerdische politieke partijen vermeden worden. Onder de Koerdische organisaties bestaan wantrouwen of alle organisaties die onafhankelijkheid daadwerkelijk hebben. Beschuldigingen worden geuit over het ontvangen van geld van de PUK, KDP of PKK. Banden met Nederlandse politieke partijen zijn vanzelfsprekender voor Koerdische

organisaties. Dit komt doordat de organisaties hoofdzakelijk gericht zijn op *immigrant politics* waardoor ze meer hebben aan partijen die in Nederland iets kunnen bereiken.

Verder is nagegaan of Turks-Koerdische organisaties meer problemen met de Nederlandse overheid hebben dan de Irakees-Koerdische organisaties. Dit blijkt inderdaad het geval te zijn. De Turks-Koerdische organisaties zijn actiever in het lobbyen, omdat de situatie in Turkije en de houding van Nederland hierom vraagt. Deze organisaties krijgen vaak geen gehoor van de overheid, omdat zij er belang bij heeft dat de relatie met Turkije goed blijft.

8. Conclusie

In dit onderzoek worden de kenmerken van pan-Koerdische, Turks-Koerdische en Irakees-Koerdische organisaties in Nederland beschreven. Eventuele verschillen tussen de organisaties zijn blootgelegd. Hoewel de Koerden in Koerdistan een veel besproken onderwerp zijn in de academische wereld, zijn Koerdische organisaties, en zeker die in Nederland, een onderbelicht onderwerp.

Allereerst is in het onderzoek een theoretische achtergrond ontwikkeld bij de begrippen diaspora, etnische mobilisatie, diasporaorganisaties. Ook is de geschiedenis en situatie van Koerden in Irak en Turkije belicht. Dit theoretisch gedeelte biedt een fundament voor de centrale vraag in dit onderzoek:

In hoeverre verschillen pan-Koerdische, Turks-Koerdische en Irakees-Koerdische organisaties in Nederland?

Er zijn deelvragen opgesteld over de kenmerken, het doel, de activiteiten en middelen, en de contacten van de Koerdische organisaties in Nederland om de verschillen aan te geven. Vervolgens is de literatuur met de empirische resultaten vergeleken.

Er zijn in totaal veertien Koerdische organisaties geïnterviewd; twee pan-Koerdische, zes Irakees-Koerdische en vijf Turks-Koerdische. Eén organisatie, Stichting Opbouw German Koerdistan, richt zich op voorlichting aan Nederlanders en heeft geen leden. Alle organisaties geven aan open te staan voor Koerden uit alle herkomstlanden (Turkije, Irak, Iran, Syrië). Dit doet een eenheid onder Koerden vermoeden. In de praktijk ligt dit anders: voor individuele Koerden is het niet vanzelfsprekend verschillen in politieke ideologie en herkomstland los te laten, hetgeen tot uiting komt in een compartimentalisatie van het organisatorisch landschap. De uitzonderingen zijn KAN en Fed Kom, landelijke organisaties die wel degelijk streven naar een overkoepelende organisatie voor alle Koerden, waarbij de situatie van de Koerden in Nederland centraal staat.

Twaalf van de veertien organisaties zijn bezig met *immigrant politics*, waarbij geconcentreerd wordt op de situatie in Nederland (de andere twee organisaties richten zich op erkenning en bekendheid van de Anfalcampagnes in Irak). Echter, hierbij zijn

twee organisaties die ook een doel hebben in *homeland politics*, waarbij aandacht wordt geschonken aan de situatie in het moederland. Dit zijn Fed Kom en Koerdisch Centrum Arnhem, beide Turks-Koerdische organisaties (Het Koerdisch Centrum Arnhem is aangesloten bij Fed Kom, een federatie voor Koerdische organisaties). Hieruit kan afgeleid worden dat de situatie voor Koerden in Turkije en Irak een rol speelt in de Koerdische organisaties. Omdat de situatie voor Koerden in Turkije zo ver verwijderd ligt van het ideaalbeeld van gelijke rechten en erkenning voor Koerden, zetten Fed Kom en Koerdisch Centrum Arnhem zich in om voor de Koerden meer vrijheden te verwerven. Dit wordt gedaan aan de hand van contacten met Koerdische politieke partijen in Turkije, inzamelingsacties, demonstraties en lobbyacties. Met de laatste twee activiteiten proberen de organisaties de Nederlandse overheid te overtuigen om druk te zetten op de Turkse overheid om zo de situatie voor Koerden te verbeteren. Echter, Turkije is voor Nederland een belangrijke handelspartner waardoor de Koerdische organisaties vaak bot vangen bij lobbyacties.

Het blijkt dat de Irakees-Koerdische organisaties geen gebruik maken van de mogelijkheden die de Koerdische Regionale Overheid kan bieden, wanneer de diaspora bijvoorbeeld de houding van Irak ten opzichte van de diaspora of de Koerden in Irak wil veranderen. Dit komt doordat de Koerdische diaspora tevreden is met de huidige situatie en houding in Irak en zich daarom wil concentreren op de situatie in Nederland.

Er moet wel de kanttekening geplaatst worden bij de op *immigrant politics*. Immers, er worden ook activiteiten ondernomen gericht op *homeland politics*, zoals demonstraties. Dergelijke activiteiten spelen een ondergeschikte rol, en worden zelden zelf georganiseerd.

Het doel van de pan-Koerdische organisaties, KVVA en KAN, valt ook onder *immigrant politics*. Het is voor deze organisaties onmogelijk om bezig te zijn met de situatie in Irak, Turkije, Iran en Syrië. Om onenigheid onder leden te voorkomen wanneer slechts op één land gericht wordt, wordt gekozen voor de situatie in Nederland.

Verder worden de activiteiten gericht op *immigrant politics* door de Nederlandse overheid gesubsidieerd. Aangezien veel organisaties afhankelijk zijn van subsidie, is het een logisch gevolg dat activiteiten daarop toegespitst zijn. Ook geeft een groot deel van

de organisaties aan onafhankelijk van politieke partijen te willen zijn. Het is niet mogelijk om de situatie in het moederland te verbeteren zonder contact met een politieke partij.

Koerdische organisaties hebben te maken gehad met een communistische organisatiestructuur van partijen in het gebied van herkomst. De organisaties in Nederland zijn altijd aan politieke partijen waaruit zij zijn voortgekomen, gelieerd gebleven. Het blijkt dat er een discrepantie bestaat tussen het officiële discours van Koerdische organisaties en de persoonlijke sympathieën van hun leden. Door deze sympathieën beschuldigen Koerdische organisaties elkaar van het ontvangen van geld van de PUK, KDP of PKK. Het resultaat is dat persoonlijke meningen als standpunt van de organisatie gezien worden.

De literatuur voorspelde dat organisaties gericht op *homeland politics* contacten zouden hebben met zusterverenigingen in het buitenland en *immigrant politics* organisaties met organisaties in Nederland. Dit onderscheid kan in de praktijk niet zo strikt gemaakt worden. Kom Kar is bijvoorbeeld aangesloten bij Kom Kar EU terwijl de organisatie zich toelegt op de situatie in Nederland. Kom Kar EU is ook betrokken bij *immigrant politics*, maar dan op het niveau van Europa.

Verder blijkt dat diasporagemeenschappen aan verandering onderhevig zijn. Turkse Koerden zijn als gastarbeiders binnengekomen met het idee terug te keren naar Turkije. Hierdoor was het moederland in eerste instantie erg belangrijk. Wanneer zicht op terugkeer onwaarschijnlijker werd, werd de aandacht gericht op situatie in het vestigingsland. Die aandacht verschuift weer naar het moederland bij een toenemende instroom van politieke vluchtelingen uit Turkije. Echter, de verschillende generaties Koerden kijken anders tegen de diasporaorganisaties aan. Na een tussengeneratie die meer politiek geëngageerd was dan hun ouders, zijn de jongere Koerden moe van de expliciete politieke activiteiten en streven zij meer en meer naar een overkoepelende Koerdische identiteit, onafhankelijk van politieke partijen en staten.

Deze verandering geldt ook voor de Irakese Koerden in Nederland. Het verschil tussen generaties heeft namelijk te maken met de mate waarin de Koerdische gemeenschap integreert of assimileert in Nederland. Uit het onderzoek van Luijter (2000) bleek dat de aandacht van Koerdische websites in Koerdistan zelf lag. Uit dit onderzoek

blijkt dat het grootste deel van de Koerdische organisaties bezig is met de situatie in het vestigingsland. Er heeft dus een verschuiving plaats gevonden.

Eerder werden de kenmerken van een diaspora op een rijtje gezet, sterk etnisch bewustzijn was hier één van. In Griffiths (2002) worden enkele uitspraken gedaan die het behoud van de cultuur in de diaspora onderstrepen. “*Refugee associations play a key role, for in enacting the myths and rituals connected with the home country they provide a means of preserving continuity with the past (Griffiths, 2002: 16).*” De uitspraak “*A central theme in the literature on refugee associations is their role in strengthening [...] a sense of ethnic or national identity. The issues of cultural continuity [...] are central considerations (Griffiths, 2002: 167-168)*” wijst ook op het belang van cultuurbehoud. In dit onderzoek blijkt dat organisaties wel proberen de continuïteit van de cultuur en identiteit te behouden door middel van culturele avonden, maar dit in de praktijk wellicht anders uitpakt. Het feit dat organisaties zich steeds meer richten op de situatie in Nederland kan als gevolg hebben dat de diasporaorganisaties in de toekomst niet meer nodig zijn. Koerden zijn dan zo goed geïntegreerd of geassimileerd dat de Koerdische cultuur vervangen wordt door de Nederlandse.

De literatuur over assimilatie bestaat uit twee stromingen; de *assimilation across generation* en de *pattern of ethnic revival*. De laatste stroming houdt in dat er etnische ervaringen zijn, ook wel de Law of Return of the Third Generation. Anders gezegd; “*what the child wishes to forget, the grandchild wishes to remember*” (Montero, 1981: 829).

Assimilation across generation heeft een andere insteek; elke nieuwe generatie van migrantengroepen raakt meer geassimileerd in het vestigingsland (Montero, 1981). Het onderzoek naar Koerdische organisaties lijkt aan te sluiten bij deze stroming.

Het verschil tussen pan-Koerdische, Irakees-Koerdische en Turks-Koerdische organisaties in Nederland is niet erg groot, doordat deze organisaties zich voornamelijk toeleggen op *immigrant politics*. Wat betreft de sociale en culturele activiteiten, voorlichting en behoud van cultuur, is er geen onderscheid. Wel bestaat verschil in de politieke activiteiten. Het zijn voornamelijk de Turks-Koerdische organisaties die zich bezighouden met de erkenning van de Koerdische identiteit in Nederland. Verder zijn het twee Turks-Koerdische organisaties die in het moederland de situatie willen verbeteren.

Turks-Koerdische organisaties zijn politiek actiever dan Irakees-Koerdische en pan-Koerdische organisaties.

Aanbevelingen

Er is sprake van verschuivingen binnen de Koerdische diaspora en de mogelijkheid dat diasporaorganisaties in de toekomst niet meer nodig zijn. Het is de vraag of dit slechts geldt voor de Koerdische organisaties in Nederland of een algehele tendens is onder migrantenorganisaties. Hiervoor zal een vergelijking gemaakt moeten worden met andere migrantenorganisaties in Nederland. Op basis van jaartal van binnenkomst in Nederland kunnen de Turks-Koerdische organisaties vergeleken kunnen worden met de Turkse en Marokkaanse organisaties en Irakees-Koerdische organisaties met Irakese en Afghaanse organisaties. Wel moet hierbij in het achterhoofd gehouden worden dat op andere gebieden verschillen bestaan tussen de organisaties die invloed kunnen hebben op de verschuivingen.

Een ander interessant punt voor verder onderzoek is de werkelijkheid achter de onduidelijkheid betreft de banden met Koerdische politieke partijen. Koerdische organisaties beschuldigen elkaar van contacten met de PUK, KDP of PKK, terwijl het officiële discours van de organisaties dit ontkent. Door middel van antropologisch onderzoek waarbij de onderzoeker in de organisatie ‘infiltrert’ is het wellicht mogelijk om de waarheid te ontdekken.

In dit onderzoek is slechts gekeken naar de Koerdische organisaties zelf. De leden zijn niet aan het woord gekomen. Toekomstig onderzoek naar Koerden, en dan met name de vraag waarom ze wel of niet lid zijn van een Koerdische organisatie in Nederland, is van toegevoegde waarde. Door middel van enquêtes zou een groot deel van de Koerdische bevolking van Nederland bereikt kunnen worden. Koerdische organisaties hebben een uitgebreid netwerk dat zich ook uitstrekt tot mensen die geen lid zijn van een organisatie.

Volgens de literatuur ziet de Nederlandse overheid migrantenorganisaties als bolwerken van segregatie. Uit dit onderzoek blijkt dat dit voor de Koerdische organisaties in Nederland niet opgaat. Deze zijn juist bezig met de integratie en participatie van Koerden. De organisaties proberen ook de Nederlandse bevolking zoveel mogelijk te

betrekken bij activiteiten. Als de Nederlandse overheid wil bezuinigen op de subsidie van Koerdische organisaties kan dat niet met het argument van segregatie. Het is daarnaast onverstandig om de subsidies in te trekken omdat de organisaties een belangrijke rol spelen bij de belangenbehartiging van Koerden. Een rol die de overheid daardoor niet hoeft te vervullen.

Daarnaast is het de Nederlandse overheid aan te bevelen te kijken naar de erkenning van de Koerdische identiteit. Het is aan de ene kant begrijpelijk dat Koerden niet als zodanig geregistreerd kunnen worden, omdat Koerdistan geen erkend land is. Waar de overheid wel een stap mee in de goede richting zou zetten, is onderzoek naar het aantal Koerden in Nederland. Hiermee krijgen de Koerden het gevoel dat ze in Nederland erkenning krijgen voor hun identiteit. Dit zorgt ervoor dat een groot aantal lobbyacties van de organisaties zal verdwijnen. Tijd en geld dat vervolgens in integratie en participatie gestoken kan worden.

9. Woord tot besluit

Sinds 17 december 2010, toen de opstanden in Tunesië begonnen, zijn in de hele Arabische wereld demonstraties ontstaan met de roep voor meer democratie, minder corruptie en meer gelijke rechten. Ook in landen waar Koerden woonachtig zijn, Syrië en Irak, gaan deze geluiden op. Tijdens de interviews kwam naar voren dat deze opstanden nauwellettend gevolgd worden binnen de Koerdische diaspora. In de woonkamers van de organisaties stond de hele dag Al Jazeera of de Koerdische televisie aan, zodat het nieuws op de voet gevolgd kon worden. De bestuursleden van de organisaties denken dat de onrust de Koerden ten goede zal komen. De Arabische lente geeft de Koerden in Nederland hoop, hoop dat in Syrië en Irak er politiek iets zal veranderen waardoor de Koerden een eerlijke kans zullen krijgen om hun stem te laten horen. Daarnaast geven de opstanden de Koerden kracht. Koerden in Turkije en Iran zien dat door middel van demonstraties veel bereikt kan worden. Hoewel het nu in deze landen nog relatief rustig is, zou het kunnen gebeuren dat de Koerden besluiten de straat op te gaan om te strijden voor gelijke rechten. Tot een onafhankelijk Koerdistan zal dit waarschijnlijk niet leiden, maar wellicht dat de situatie voor de Koerden verbetert.

10. Literatuurlijst

Actiz (2011), *Onderzoek naar het wel en wee van migrantenorganisaties*. [online] [geciteerd op 25 maart 2011] Beschikbaar op World Wide Web: <http://www.actiz.nl/kleurrijke-zorg/onderzoek-naar-wel-en-wee-van-migrantenorganisaties>.

AIVD (2004), *Jaarverslag 2004*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties [online] [geciteerd op 27 februari 2011] Beschikbaar op World Wide Web: http://www.aivdkennisbank.nl/jaarverslag/gemeenschappen_in_nl.Koerdisch/cDU360_Jaarverslag_2008.aspx

AIVD (2008), *Jaarverslag 2008*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties [online] [geciteerd op 21 februari 2011] Beschikbaar op World Wide Web: http://www.aivdkennisbank.nl/jaarverslag/gemeenschappen_in_nl.Koerdisch/cDU360_Jaarverslag_2008.aspx

AIVD (2009), *Jaarverslag 2009*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. [online] [geciteerd op 21 februari 2011] Beschikbaar op World Wide Web: http://www.aivdkennisbank.nl/jaarverslag/gemeenschappen_in_nl.Koerdisch/cDU360_Jaarverslag_2008.aspx

Alinia, M. (2004), *Spaces of Diaspora. Kurdish identities, experiences of otherness and politics of belonging*. (Proefschrift, Göteborg University)

Anderson, B. (1991), *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso, Chapters 1-3.

Aral, B. (2000), Turkey's Kurdish problem from an international legal perspective. In: D. Turton & J. Gonzalez ed. *Ethnic diversity in Europe: Challenges to the nation-state*. Bilbao: University of Deusto

Baarda, D.B. & M.P.M. de Goede (2006), *Basisboek Methoden en Technieken. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwantitatief onderzoek*. Houten: Wolters-Noordhoff Groningen

Bos, M. van den & L. Nell (2006), Territorial bounds to virtual space: transnational online and offline networks of Iranian and Turkish–Kurdish immigrants in the Netherlands. *Global Networks*, 6(2) pp. 201-220

Brown, M.E. (2001), The Causes of Internal Conflict: An Overview. In: Michael E. Brown ed. *Nationalism and Ethnic Conflict*, pp. 3-25. Cambridge MA: MIT, International Security Reader.

Bruinessen, M. van (1997), *De Koerdische kwestie in Turkije en in de diaspora*. Lezing bij symposium “Achtergronden van de ontwikkelingen binnen de Turkse gemeenschap in Nederland” Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken

Bruinessen, M. van (1998), Shifting national and ethnic identities: The Kurds in Turkey and the European diaspora. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 18 (1) pp. 39-53

Bruinessen, M. van (2000), *Transnational Aspect of the Kurdish Question*. Working paper, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, European University Institute, Florence

Chaliand, G. (1989), *Minority Peoples in the Age of Nation-States*. London: Pluto Press

CIA World Factbook (2011), *Iraq*. [online] [geciteerd op 13 januari 2011] Beschikbaar op World Wide Web: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/iz.html>

Cohen, R. (1997), *Global Diasporas. An Introduction*. London: UCL Press Limited

Cohen, E. H. (2004), Components and Symbols of Ethnic Identity: A case study in informal education and identity formation in diaspora. *Applied Psychology: An International Review*, 53(1). pp. 87-112

Cornell, S. E. (2002), Autonomy as a source of Conflict. Caucasian Conflicts in Theoretical Perspective. *World Politics*, 54. pp. 246-276

Council of Europe (1999), *Self-determination and secession*. [online] [geciteerd op 15 februari 2011] Beschikbaar op World Wide Web: [http://www.venice.coe.int/docs/1999/CDL-DI\(1999\)002-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/1999/CDL-DI(1999)002-e.asp)

Council of Europe (2006), *The cultural situation of the Kurds*. [online] [geciteerd op 15 februari 2011] Beschikbaar op World Wide Web: <http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/workingdocs/doc06/edoc11006.htm>

Dahlman, D. (2002), The Political Geography of Kurdistan. *Eurasian Geography and Economics*, 43(4) pp. 271-299

Dankoor, M. (2003), *(Turkse) Koerden*. Forum, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling, Utrecht

Eccarius-Kelly, V. (2002), Political Movements and Leverage Points: Kurdish Activism in the European Diaspora. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 22(1) pp. 91-118

Elden, S. & A.J. Williams (2009), The territorial integrity of Iraq, 2003–2007: Invocation, violation, viability. *Geoforum*, 40 pp. 407-417

Ergil, D. (2000), The Kurdish Question in Turkey. *Journal of Democracy*, 11(3) pp. 122-135

EuropaNu (2011), *Turkije en Europese Unie: Willen we ze er wel bij?* [online] [geciteerd op 25 maart 2011] Beschikbaar op World Wide Web: http://www.europa-nu.nl/id/vhfmozugfpzb/turkije_europese_unie_willen_we_ze_er

Falk, R. (1994), Problems and Prospect for the Kurdish Struggle for Self-determination after the End of the Gulf and Cold Wars. *Michigan Journal of International*, (2) pp. 591-603

Fed Kom (2011), *Over Fed Kom*. [online] [geciteerd op 13 januari 2011] Beschikbaar op World Wide Web: <http://www.fedkom.nl/index.php?mainpage=2>

Ghahrmani, A. (2011), *Interview*. Amsterdam: 22-2-2011

Griffiths, D.J. (2002), *Somali and Kurdish Refugees in London. New identities in the Diaspora*. Farnham: Ashgate Publishing

Harff, B. & T. R. Gurr (2004), *Ethnic Conflict in World Politics*. Boulder, CO: Westview Press.

Hassanpour, A. (1994), The Kurdish Experience. *Middle East Report*, 189 pp. 2-7+23

Hassanpour, A. (1995), *Med TV, Britain and the Kurdish state: a Stateless Nation's Quest for sovereignty in the sky*. Paper presented at Freie Universitat Berlin

Hassanpour, A. & S. Mojab (2004), *Kurdish diaspora*. Encyclopedia of Diasporas, 1, New Haven, CT: Human Relations Area Files, Inc.

Heelsum, A. van (2002), *Turkse organisaties*. [online] [geciteerd op 25 maart 2011] Beschikbaar op World Wide Web: <http://avanheelsum.socsci.uva.nl/turks.xls>

Heelsum, A. van (2003), *Vluchtelingenorganisaties*. [online] [geciteerd op 25 maart 2011] Beschikbaar op World Wide Web: <http://avanheelsum.socsci.uva.nl/refugees.xls>

Heelsum, A. van (2004), *Migrantenorganisaties in Nederland*. Utrecht: Forum: Centrum voor Multiculturele Ontwikkeling.

Home for Kurds (2011), *Wie zijn wij*. [online] [geciteerd op 11 april 2011] Beschikbaar op World Wide Web: http://www.homeforkurds.nl/html/wie_zijn_wij.html

Icduygu, A., D. Romano & I. Sirkeci (2001), The ethnic question in an environment of insecurity: the Kurds in Turkey. *Ethnic and Racial Studies*, 22(6), 991 — 1010

International Crisis Group (2009), *Iraq and the Kurds: Trouble along the Trigger Line*. Middle East Report 88. [online] [geciteerd op 23 februari 2011] Beschikbaar op World Wide Web: <http://www.crisisgroup.org/en/regions/middle-east-north-africa/iraq-syria-lebanon/iraq/088-iraq-and-the-kurds-trouble-along-the-trigger-line.aspx>

InterProvinciaal Overleg (2004), *Kabinetsvisie 'Andere overheid'*. Vergadering bestuur Interprovinciaal Overleg.

Iraq Pictures (2011), *Map of Iraq*. [online] [geciteerd op 23 januari 2011] Beschikbaar op World Wide Web: www.iraqpictures.org/map-of-iraq/

Jenne, E. (2004), A Bargaining Theory of Minority Demands: Explaining the Dog That Did Not Bite in 1990s Yugoslavia. *International Studies Quarterly*, 48 (4) pp. 729-754.

KDP (2011), *A Living Symbol of Freedom*. [online] [geciteerd op 27 januari 2011] Beschikbaar op World Wide Web: <http://www.kdp.se>

KHRP (2007), *The Kurds Today*. [online] [geciteerd op 21 februari 2011] Beschikbaar op World Wide Web: <http://www.khrp.org/kurds/the-kurds-today.html>

Kirişci, K. & G.M. Winrow (1997), *The Kurdish Question and Turkey. An example of a Trans-state Ethnic Conflict*. London: Frank Cass & Co. LTD.

Koerdische Jongerenraad (2011), *Home*. [online] [geciteerd op 27 juni 2011] Beschikbaar op World Wide Web: www.gencan.nl

Koerdisch Instituut Parijs (2011), *The Kurdish Diaspora*. [online] [geciteerd op 24 februari 2011] Beschikbaar op World Wide Web: <http://www.institutkurde.org/en/kurdorama>

Koerdistan,nl (2011), *Geschiedenis van de Koerden*. [online] [geciteerd op 21 februari 2011] Beschikbaar op World Wide Web: <http://www.koerdistan.nl/alles-over-koerdistan/artikelen-over-koerdistan/137-geschiedenis-van-koerden.html>

Koerdistan Startpagina (2011), *Koerdistan Startpagina*. [online] [geciteerd op 21 februari 2011] Beschikbaar op World Wide Web: <http://koerdistan.startpagina.nl>

Kon Kurd (2011), *Federation*. [online] [geciteerd op 9 mei 2011] Beschikbaar op World Wide Web: <http://www.konkurd.org/en/federation-1232550505.html>

KRG (2011), *About the Kurdistan Regional Government*. [online] [geciteerd op 7 januari 2011] Beschikbaar op World Wide Web: <http://web.krg.org/articles/detail.asp?anr=32349&lngnr=12&rnr=93&smap=04020000>

Kurdish Institute of Brussels (2007), *11/09/2007, 27th Dark Anniversary of the 1980 Coup in Turkey*. [online] [geciteerd op 15 december 2010] Beschikbaar op World Wide Web: <http://www.kurdishinstitute.be/english/activities/148.html>

Kurdistan Commentary (2011), *Kurdistan and the blame game*. [online] [geciteerd op 21 juni 2011] Beschikbaar op World Wide Web: <http://kurdistancommentary.wordpress.com/2011/02/21/kurdistan-and-the-blame-game>

Loon, J. van (1992), *Koerden in Den Haag. In de marges van het Migrantenbeleid*. Den Haag: Regionaal Centrum Buitenlanders Zuid-Holland West.

Luijck, N. (2000), *Transnationalisme, Internet en Politieke mobilisatie. Een onderzoek naar de rol van internet in de politieke mobilisatie van Koerden in de Diaspora*. (Doctoraalscriptie, Universiteit van Amsterdam)

Ministerie van Buitenlandse Zaken (2011a), Turkije. Betrekkingen met Nederland. [online] [geciteerd op 21 juni 2011] Beschikbaar op World Wide Web: http://www.minbuza.nl/nl/Reizen_en_Landen/Landenoverzicht/T/Turkije/Betrekkingen_met_Nederland#internelink1

Ministerie van Buitenlandse Zaken (2011b), Irak. Betrekkingen met Nederland. [online] [geciteerd op 21 juni 2011] Beschikbaar op World Wide Web: <http://www.minbuza.nl/dsresource?type=pdf&objectid=buzabeheer:47309&versionid=&subobjectname>

Montero, D. (1981), The Japanese Americans: Changing Patterns of Assimilation over Three Generations. *American Sociological Review*, 46 (6) pp. 829-839

Nell, L.M. (2008), *Transnational Migrant Politics in the Netherlands. Historical Structures and Current Events*. (Proefschrift Universiteit van Amsterdam)

NRC Handelsblad (1991), *Laat Koerden hier niet in martelende onzekerheid*. PCM uitgevers

Østergaard-Nielsen, E. (2001), Transnational political practices and the receiving state: Turks and Kurds in Germany and the Netherlands. *Global Networks*, 1(3) pp. 261-281

Østergaard-Nielsen, E. (2003a), The Politics of Migrants' Transnational Political Practices. *International Migration Review*, 37(3) pp. 760-786

Østergaard-Nielsen, E. (2003b), *Transnational Politics. Turks and Kurds in Germany*. London: Routledge

Pinedo, D. (1999), *Profiel: Koerden*. [online] [geciteerd op 25 november 2010] Beschikbaar op World Wide Web: <http://retro.nrc.nl/W2/Lab/Profiel/Koerden>

PKK (2011), *Life with PKK, history with PKK, free humanity with PKK*. [online] [geciteerd op 21 juni 2011] Beschikbaar op World Wide Web: <http://www.pkkonline.net/en/index.php?sys=article&artID=92>

Portes, A. (1999), Conclusion: towards a new world – the origins and effects of transnational activities. *Ethnic and Racial Studies*, 22, 463–77.

Portes, A., C. Escobar & A. Walton Radford (2007), Immigrant Transnational Organizations and Development: A comparative Study. *International Migration Review*, 41(1) pp. 242-281

Robins, P. (1993), The overlord state: Turkish policy and the Kurdish Issue. *International Affairs*, 69 (4) pp. 657-676

Safran, W. (1991), Homelands in modern societies: myths of homeland and return. *Diaspora*, 1(1): 83-99

Sheffer, G. (1995), The emergence of new ethno-national diasporas. *Migration*, 28 pp. 5–28

Smith, R. (1997), *Civic Ideals: Conflicting Visions of Citizenship in U.S. History*. New Haven: Yale University Press.

Snel, E., G. Engbersen & A. Leerkes (2006), Transnational involvement and social integration. *Global Networks*, 6(3) pp. 285-308

Tanoğlu, A., S. Erinç, E. Tümertekin (1961), *Türkiye Atlas*. Istanbul: Milli Eğitim Basımevi

Turkije Instituut (2011), *12 september 1980*. [online] [geciteerd op 24 februari 2011] Beschikbaar op World Wide Web: <http://www.turkije-instituut.nl/Coup%201980--512>

Turner, V. (1957), *Schism and Continuity in an African Society: A study of Ndembu village life*. Manchester: Manchester University Press.

University of Texas Libraries (1992), *Kurdish lands*. [online] [geciteerd op 30 mei 2011] Beschikbaar op World Wide Web: http://www.lib.utexas.edu/maps/middle_east_and_asia/kurdish_lands_92.jpg

University of Texas Libraries (2003), *Kurdish areas of northern Iraq*. [online] [geciteerd op 30 mei 2011] Beschikbaar op World Wide Web: http://www.lib.utexas.edu/maps/middle_east_and_asia/iraq_kurdish_areas_2003.jpg

De Volkskrant (1999), *Arrestatie Öcalan leidt tot acties in heel Europa*. [online] [geciteerd op 25 maart 2011] Beschikbaar op World Wide Web: <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/520817/1999/02/17/Arrestatie-Ocalan-leidt-tot-acties-in-heel-Europa.dhtml>

Yildiz, K. (2004), *The Kurds in Iraq. The Past, Present and Future*. London: Pluto Press & Kurdish Human Rights Project

Wahlbeck, Ö. (1999), *Kurdish Diasporas. A comparative study of Kurdish refugee communities*. New York: St. Martin's Press Inc of MacMillan Press LTD London. Centre for research in ethnic relations. University of Warwick

Bijlage I: Brief aan Koerdische organisaties in Nederland

Federatie Koerden Nederland
Sloterkade 10
1058 HD Amsterdam

*Nieuwe Prinsengracht 130
1018 VZ Amsterdam
Tel: 020-525 4184
Fax: 020-525 4051*

Amsterdam, 10 december 2010

Onderwerp: Masterscriptie Koerdische organisaties

Zeer geachte heer/mevrouw,

Momenteel begeleid ik een studente Politieke Geografie, Tessa Ruijs, bij het schrijven van haar masterscriptie. Het onderzoek gaat over Koerdische diaspora organisaties in Nederland. Dit zal zich toespitsen op de Turkse en Irakese Koerdische organisaties in Nederland.

Inmiddels ligt er een lijst met Koerdische organisaties, maar er ontbreken nog enkele gegevens die van belang zijn voor het vervolg van het onderzoek. Graag zou ik u willen vragen of u middels een reactie via brief of e-mail de volgende informatie zou willen doorgeven:

- Uw telefoonnummer
- Uw e-mailadres
- Is uw organisatie toegankelijk voor alle Koerden, ongeacht het land van herkomst? Of focust uw organisatie zich op een specifieke groep Koerden; uit Turkije, Irak, Iran of Syrië?

U kunt de bovenstaande informatie per e-mail sturen naar Tessa.Ruijs@student.uva.nl of J.MansveltBeck@uva.nl. Ook kunt u een brief sturen naar bovenstaand adres.

Wanneer u reageert op deze oproep is het mogelijk dat u in de toekomst wordt uitgenodigd voor een interview over bepaalde zaken die betrekking hebben op uw organisatie.

Mocht u nog vragen hebben, kunt u contact met mij opnemen middels bovenstaand e-mailadres of telefoonnummer 020 525 4184.

Met vriendelijke groet,

Dr. Jan Mansvelt Beck

Bijlage II: Koerdische organisaties in Nederland

Geïnterviewde organisaties	Bestaat niet meer/onvindbaar/brief retour
1. Kurdocide Watch Chak	1. Koerdisch Culturele Vereniging Rotterdam
2. Koerdische Vereniging Midia Amsterdam	2. Koerdische Schiedamse Vriendschapsvereniging
3. Koerdische Vereniging Midia Leeuwarden	3. Zaanse Koerdische Culturele Vereniging
4. Federatie Koerden Nederland (Fed.Kom)	4. Vereniging Mensenrechten voor Koerdistan
5. Koerdische Vrouwen Vereniging Amsterdam (KVVA)	5. Koerdistan Cultuur Centrum
6. Vereniging van Koerdische Arbeiders in Arnhem en omgeving (Koerdisch Centrum)	6. Stichting Initiatiefgroep Koerdistan
7. Koerdische Arbeiders Unie Kom-Kar	7. Stichting Kurdish Women Rights Institute
8. Koerdisch Arbeiders en Cultuur Vereniging Koç-kak en Koerdische Volksdansvereniging Koma Nistiman	8. Vereniging Koerdisch Cultureel Centrum Amsterdam
9. Stichting Opbouw Germian-Koerdistan	9. Vereniging Koerdische Arbeiders Nijmegen
10. Koerdisch Academisch Netwerk (KAN)	10. Stichting Koerdische schrijvers NL
11. Koerdisch Centrum Zoetermeer	
12. Koerdisch Cultureel Centrum "Newroz"	
13. Koerdische Vereniging Midia Rotterdam	
14. Stichting Koerdische participatie Nijmegen	

Geen reactie	
1. Stichting Koerdische Democratische Vrouwen Unie	2. Koerdisch Cultureel Center
3. Vereniging Feyli Koerden in Nederland	4. Koerdisch Huis
5. Stichting Hevi (Hoop) voor Syrische Koerden	6. Koerdisch-Nederlandse Vriendschap
7. Platform Syrische Koerden	8. Koerdisch Maatschappelijk Werk
9. Kawa Verband voor Koerdische Cultuur	10. Koerdisch Platform Nederland (KPN)
11. Koerdische Jongeren en Studenten Unie Nederland	12. Koerdische Culturele Vereniging Almere
13. Stichting Iraanse en Koerdische Vluchtelingen Zelforganisatie Eindhoven	14. Koerdische Vrouwenstichting Helin
15. Vereniging Koerdische Jongeren Raad MIDIA	16. Stichting Turkse Koerdische Bibliotheek, Documentatie&Archief Centrum
17. Koerdische Vereniging in Enschede MIDIA	18. Het Koerdische Huis te Arnhem
19. Koerdische Vereniging in Hengelo MIDIA	20. Associatie ter Bescherming van Koerdische Cultuur en Kunst
21. Stichting voor Kinderen Van Martelaars Zuid-Koerdistan	22. Koerdische Culturele Vereniging Brabant
23. Comité van Turkse & Koerdische Vluchtelingen Utrecht	24. Koerdische Islamitische Sociaal-Culturele Vereniging in Nederland
25. Stichting Informatiecentrum voor Syrische Koerden "Yekiti"	26. Koerdische Culturele Vereniging Geleen

27. Koerdische Culturele Vrouwenvereniging Zilan	28. Koerdische Culturele Vereniging Eindhoven
29. Vriendschap Vereniging Koerden en Nederlanders	30. Cultureel Centrum Koerden
31. De Koerdische Culturele Vereniging Leeuwarden eo	32. Stichting De Koerdische Rode Halve Maan
33. Stichting Koerdisch-Nederlandse Associatie	34. Koerdische Vereniging Dordrecht
35. Stichting Koerdisch Rechtshulp Bureau	36. Stichting voor Koerdische Kunst en Literatuur
37. Stichting Koerdisch Sociaal-Kultureel Werk Enschede	38. Kurdische Jongeren Vereniging Arnhem
39. Stichting Koerdisch Cultureel en Publicatie Centrum Nederland	40. Stichting Koerdische (ex-) Politieke Gevangenen
41. Koerdische Culturele Vereniging in Nederland	42. Vereniging Koerdisch Cultureel Centrum Nederland
43. Koerdische Vrouwen Unie	44. Koerdisch Culturele Vereniging
45. Stichting Federatie Koerdische Organisaties in Nederland	46. Koerdische Vereniging in Vlaardingen
47. Stichting Koerdische Feily	48. Vereniging Koerdische Kunstenaars in Nederland
49. Stichting Koerdische Jongeren Organisatie in Friesland	50. Koerdische Studenten Vereniging in Nederland
51. Stichting het intellectuele progressieve centrum "Koerdistan" in Nederland	52. Vereniging Koerdische Jongeren Organisatie
53. Stichting Friesland Koerdistan	54. Vereniging Kurdistan Centrum
55. Stichting Zoetermeer Koerdistan	56. Kurdistan Democratic Party (K.D.P.)
57. Kurdisch Cultureel Centrum Zoetermeer	58. Stichting Koerden Nederland
59. Kurdische Culturele Vereniging Alkmaar	60. Stichting Koerdisch-Nederlandse Associatie
61. Stichting Koerdisch Onderwijs Nederland	62. Buro Kurdische Vereniging
63. Kurdische Culturele Vereniging "Mircan"	64. Koerdisch-Nederlandse Vriendschaps Vereniging
65. Vereniging voor Turkse en Turks-Koerdische vluchtelingen Nijmegen	66. Koerdische Vrouwenvereniging
67. Koerdische Islamitsiche sociaal-culturele vereniging Nederland	68. Koerdische Vereniging Midia in Almere
69. Stichting Koerdische Folkore Federatie	70. Stichting Besnur
71. De unie van handelaars en werkgevers afkomstig uit Koerdistan	72. Nederlands-Koerdische jongeren organisatie Komciwan
73. Koerdistan-arbeider-en-kultuur vereniging Den Haag	74. Koerdische Vrouwenvereniging Yjwk
75. Stichting revolutionaire comite Koerdistan	76. Koerdische Vereniging Enschede
77. Koerdisch Nederlands Samenwerkingscentrum	78. Koerdische Vereniging Hengelo
79. Vereniging Koerdische Arbeiders Nederland	80. Het Koerdisch Cultureel Centrum
81. Stichting Kurdistan Informatie Centrum	82. Hulpcomite Koerden in Karadag
83. Associatie ter Bescherming van Koerdische Cultuur en Kunst	

Bijlage III: Contactgegevens geïnterviewde organisaties

Organisatie	Contactpersoon	Functie	Adres en Plaats	E-mailadres	Datum interview
Kurdocide Watch Chak	Ali Khalifa	Voorzitter	Rembrandtlaan 23, Apeldoorn	kurdocide_nl@hotmail.com	20-01-2011
Koerdische Vereniging Midia Leeuwarden	Aziz Ahmed	Penningmeester	Zuidvliet 620-622, Leeuwarden	aziz328@hotmail.com	24-01-2011
Federatie Koerden Nederland (Fed.Kom)	Bert Bakkenes	Secretaris en penningmeester	Sloterkade 10, Amsterdam	fedkom@dds.nl	27-01-2011
Koerdische Vrouwen Vereniging Amsterdam (KVVA)	Helin Kutlubay	Interim-voorzitter en secretaresse	Sloterkade 10, Amsterdam	helin.kutlubay@live.nl	28-01-2011
Stichting Opbouw Germian-Koerdistan	Mustafa Hussein	Secretaris	Schagen	Stich.germian@hotmail.com	28-01-2011
Koerdisch Academisch Netwerk (KAN)	Ali Ghahrmani	Voorzitter	Amsterdam	a.ghahrmani@kanetwerk.net	22-02-2011
Koerdisch Arbeiders en Cultuur Vereniging Koç-kak	Ferhat Boskan	Bestuurslid	Klarendalseweg 468, Arnhem	amed58@hotmail.com	25-02-2011
Koerdische Arbeiders Unie (Kom Kar)	A. Sidar	Voorzitter	Houtzagerssingel 30, Den Haag	komkar.ned@hotmail.com	10-03-2011
Koerdische Vereniging Midia Amsterdam	Sardar Amin	Voorzitter	Pieter Nieuwlandstraat 95, Amsterdam	sardar.amin@gmail.com	14-03-2011
Vereniging van Koerdische Arbeiders in Arnhem en omgeving	Anoniem	Voorzitter en medebestuurslid	Hommelseweg 115, Arnhem	KoerdischCentrum@live.nl	21-03-2011
Koerdische Centrum in Zoetermeer	Yousif Shahwar	Voorzitter	Zoetermeer	kurdm@live.nl	31-03-2011
Koerdische Cultureel Centrum Newroz	Rebwar Raeuf	Voorzitter	Weidehof 23, Leiden	rebwar11@hotmail.com	04-04-2011
Koerdische Vereniging Midia Rotterdam	Payman Sarhang	Voorzitter	's-Gravendijkwal 28, Rotterdam	k.midia@yahoo.com	07-04-2011
Stichting Koerdische Participatie Nijmegen	Derya Tanrivermis	Voorzitter	Nijmegen	koerdischeparticipatie@hotmail.com	20-04-2011